

**ВП НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
«НІЖИНСЬКИЙ АГРОТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

Дерев'янку С.І., Олійник С.О., Ганяйло О.М.,

Кузик Н.П., Овчарик З.Д.

**ОБЛІК ТА АУДИТ
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ДОВІДНИК**

**для студентів економічних спеціальностей
денної та заочної форм навчання**

Ніжин-2014

УДК 81'374.3=161.2:=111:657/.6

Рекомендовано до друку Вченою радою
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
Протокол № 4 від «25» грудня 2014 року

Укладачі: С.І.Дерев'янку, С.О.Олійник, О.М.Ганяйло, Н.П.Кузик, З.Д.Овчарик

Рецензенти:

Боярова О.А., кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку, аналізу та аудиту Національного університету біоресурсів і природокористування України

Аврамчук Л.А., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фінансів і кредиту Національного університету біоресурсів і природокористування України

Царук Н.Г., старший викладач кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

Довідник містить пояснення основних термінів і понять, які широко використовуються у бухгалтерському обліку та аудиторській практиці. При розкритті змісту багатьох термінів використано нормативні акти, національні та міжнародні стандарти обліку, звітності та аудиту.

Розрахований на студентів, що вивчають нормативні та вибіркові фахові дисципліни на українській та англійській мовах, аспірантів-іноземців, викладачів навчальних закладів, керівників, бухгалтерів підприємств різних форм власності, аудиторів, економістів, ревізорів, інших практикуючих працівників, перекладачів, а також широке коло читачів, які цікавляться проблемами обліку, аудиту, аналізу, ревізії, фінансів, бухгалтерської експертизи.

Навчальне видання

**ОБЛІК ТА АУДИТ
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ДОВІДНИК
для студентів економічних спеціальностей
денної та заочної форм навчання**

Укладачі: ДЕРЕВ'ЯНКО Світлана Іванівна,
ОЛІЙНИК Світлана Олександрівна,
ГАНЯЙЛО Оксана Миколаївна,
КУЗИК Наталія Петрівна,
ОВЧАРИК Зоряна Дем'янівна

ПЕРЕДМОВА

Розвиток економіки України в ринкових відносинах вимагає поліпшення якості знань фахівців для здійснення професійної діяльності та входження держави в зону європейської вищої освіти. Одним із важливих завдань вищої школи є навчання студентів правильно і чітко висловлювати думки, постійно підвищувати мовну культуру, задумуватися над значеннями вживаних термінів. Допомогу у виробленні подібних навиків може надати пропонований довідник. Основна мета посібника – дати коротке пояснення часто вживаних термінів та допомогти розібратися у складній системі сучасних обліково-аналітичних понять.

Терміни в посібнику розміщені в алфавітному порядку їх назв за принципом „літера за літерою”. В деяких випадках зустрічаються відхилення від алфавітного порядку, коли на перше місце ставиться головне слово з конкретної бухгалтерської чи аудиторської проблеми.

В багатьох випадках назва статті складається з двох і більше слів. В таких випадках вони розташовуються не у тій послідовності, яка є найбільш прийнятною у літературі та живому мовленні – спочатку іде ключове слово, яке несе загальне смислове навантаження, а потім – деталізуюче його слово. Якщо назва статті включає власне ім'я, то воно також виноситься на перше місце. Складні терміни подаються у вигляді, що є найбільш вживаному в економічній літературі та діловій практиці, переважно в однині, але інколи, відповідно до прийнятої наукової термінології, у множині. Деякі терміни починаються із слова, яке визначає їх специфічне значення або із слова, яке є чисто бухгалтерським або аудиторським терміном. Якщо читач не знаходить термін, який його цікавить, з одного слова (наприклад, із слів „грошові кошти”), то він може його шукати за іншим словом цього терміну (наприклад, „кошти грошові” тощо).

УКРАЇНСЬКИЙ АЛФАВІТ

Аа, Бб, Вв, Гг, Ґґ, Дд, Ее, Єє, Жж, Зз, Ии, Іі, Її, Йй, Кк, Лл, Мм, Нн, Оо, Пп,
Рр, Сс, Тт, Уу, Фф, Хх, Цц, Чч, Шш, Щщ, Ъь, Юю, Яя

А

Аванс – грошова сума, яку заздалегідь сплачує одна сторона договору іншій у рахунок майбутніх платежів за виконані роботи, придбані матеріальні цінності, надані послуги.

Агент податковий - це особа, на яку Податковим кодексом покладені обов'язки обчислення, утримання з доходів, що нараховуються (виплачуються, надаються) платнику, та перерахування податків до відповідного бюджету від імені та за рахунок коштів платника податків.

Адекватність контролю - відповідність контролю специфічним конкретним умовам та індивідуальному принципу з урахуванням планів і службових посад окремих керівників та їх особистих якостей, що необхідні для підвищення результативності й ефективності дій.

Адреса фізичної особи податкова - місце постійного або переважного проживання платника податку, місце податкової реєстрації платника податку, визначене згідно з законодавством.

Адреса юридична – офіційно зареєстрована адреса юридичної особи, яка занесена до реєстру та зафіксована при реєстрації.

Ажур – стан ведення бухгалтерського обліку, коли всі обліково-розрахункові роботи виконують у визначені строки/терміни.

Акредитив – 1) форма банківських розрахунків, що дає кредитору можливість отримати належний йому платіж від вказаного в акредитиві банку на умовах і в строк, що представлені в акредитивному дорученні. А. відкривається в банку в межах певної суми і терміну; 2) цінний папір (іменний), що засвідчує право особи, на яку він виписаний, отримати в банку вказану в акредитиві суму. Використовується в комерційній практиці як форма безготівкових розрахунків між підприємствами-постачальниками і споживачами, а також у міжнародних розрахунках за комерційними операціями.

Акредитив безвідкличний – форма акредитива, який не може бути анульований або змінений банком до настання терміну без згоди на те одержувача грошових коштів. А.б. виконуючий банк може підтвердити шляхом прийняття додатково до зобов'язання банку-емітента зобов'язання провести платіж відповідно до умов акредитива на прохання банку-емітента.

Акредитив документарний – угода, в силу якої банк, що діє на прохання та на підставі інструкцій свого клієнта або від свого імені, має провести платіж третій особі (бенефіціару) або оплатити тратти проти передбачених документів, якщо дотримані всі умови акредитиву.

Акредитив звичайний – акредитив, що відкривається на конкретну особу.

Акредитив непідтверджений – акредитив, щодо якого банк, який бере участь в цій операції (авізуючий), не бере на себе зобов'язання по виконанню цього акредитиву, однак повинен ретельно перевірити за зовнішніми ознаками діяльності дійсність такого акредитиву.

Акредитив переказний – особа, на користь якої виставлено акредитив,

доручає банку здійснювати оплату одному або кільком іншим особам з такого виду акредитивів повністю або частково.

Акредитив підтверджений – акредитив, відповідальність за яким на прохання банку-емітента бере на себе інший банк, що бере участь в операції. За виконання умов даного акредитиву відповідають і банк – емітент і підтверджуючий банк, за що останній отримує винагороду.

Акредитив покритий - акредитив для здійснення платежів, при якому кошти платника завчасно бронюються в повній сумі на окремому рахунку в банку-емітенті або виконуючому банку.

Акредитив револьверний – акредитив, що поповнюється в міру його використання.

Акт – 1) документ, який має юридичну суму підтвердження виконання договору і є підставою для взаєморозрахунків; 2) документ, що містить результати документальної перевірки господарсько-фінансової діяльності.

Акт інвентаризації – документ, який складається при проведенні інвентаризації різних її об'єктів, фактичний стан і оцінку яких можна визначити шляхом перевірки або підтвердження сальдо рахунків обліку даних об'єктів.

Акт нормативний - різновид правових актів (закони, укази, постанови, рішення, накази, інструкції); їх юридична сила неоднакова.

Акт ревізії (перевірки) – службовий двосторонній документ, який підтверджує факт проведення комплексної фінансової чи тематичної ревізії (перевірки), що відображає її результати стосовно наслідків окремих фінансово-господарських операцій чи діяльності підприємства в цілому і є носієм доказової інформації про виявлені та систематизовані за економічною однорідністю недоліки в господарюванні, порушення законів, інших нормативно-правових актів.

Актив – 1) сукупність майна та коштів, що належать підприємству; 2) ліва сторона бухгалтерського балансу (як правило), яка відображає на звітну дату основні та оборотні кошти підприємства у грошовому виразі, їх склад і розміщення.

Актив біологічний – тварина або рослина, яка в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди.

Актив матеріальний - основні фонди та оборотні активи у будь-якому виді, що відрізняється від коштів, цінних паперів, деривативів та нематеріальних активів.

Актив нематеріальний - об'єкти інтелектуальної, в тому числі промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані у порядку, встановленому відповідним законодавством, об'єктом права власності платника податку.

Актив податковий відстрочений – сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню у наступних періодах унаслідок: тимчасової різниці, що підлягає вирахуванню; перенесення податкового збитку, не включеного до розрахунку зменшення - податку на прибуток у звітному періоді; перенесення

на майбутні періоди податкових пільг, якими скористатися у звітному періоді неможливо.

Активи біологічні довгострокові – усі біологічні активи, які не є поточними біологічними активами.

Активи біологічні додаткові – біологічні активи, одержані в процесі біологічних перетворень.

Активи біологічні поточні - біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, приносити в інший спосіб економічні вигоди протягом періоду, що не перевищує 12 місяців, а також тварини на вирощуванні та відгодівлі.

Активи ліквідні – активи підприємства, які можуть бути швидко реалізовані (грошові кошти, банківські депозити, цінні папери, що мають стійкий попит, матеріальні оборотні кошти, які при даній ринковій кон'юктурі можна легко реалізувати і перетворити на грошові кошти.

Активи монетарні – грошові кошти та їх еквіваленти, а також дебіторська заборгованість у фіксованій сумі грошей.

Активи немонетарні – всі активи, крім грошових коштів, їх еквівалентів, дебіторської заборгованості у фіксованій сумі коштів.

Активи необоротні – всі активи, які не є оборотними, тобто використовуються підприємством протягом періоду, що перевищує один рік (або один операційний цикл, якщо він перевищує рік) (довгострокова дебіторська заборгованість, довгострокові фінансові інвестиції, основні засоби тощо).

Активи оборотні – грошові кошти та їх еквіваленти, які не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації або споживання протягом операційного циклу або протягом 12 місяців з дати балансу.

Активи платника податків – кошти, матеріальні та нематеріальні цінності, що належать юридичній або фізичній особі за правом власності або повного господарського відання.

Активи чисті - активи підприємства за вирахуванням його зобов'язань.

Акцепт – гарантія оплати або згода на оплату грошових, товарних або розрахункових документів.

Акцептант – особа, яка підписує вексель (тратту) і бере таким чином на себе зобов'язання оплатити його після настання терміну платежу.

Акціонер – фізична або юридична особа - власник акцій підприємства, які дають йому право на одержання певного доходу та участь в управлінні справами.

Акція — цінний папір без установленого строку обігу, що засвідчує пайову участь у статутному фонді акціонерного товариства, підтверджує членство в акціонерному товаристві та право на участь в управлінні ним, дає право її власникові на одержання частини прибутку у вигляді дивіденду, а також на участь у розподілі майна при ліквідації акціонерного товариства.

Акція гарантована – акція, по якій емітент гарантує виплату дивіденду.

Акція екс-дивідендна – акція, по якій продавець акції зберігає своє право

на дивіденди, а покупець його ще не одержує. Така ситуація виникає при продажу акції в період між оголошенням фірми про виплату дивідендів і фактичним отриманням дивідендів по акціях.

Акція з правом переоцінки – акція, що надає емітенту право зажадати від власника сплаченої акції додаткову суму (внесок). Випускаються за умов високої інфляції, яка знецінює грошові фонди емітента.

Акція засновницька – акції, що розповсюджуються серед засновників акціонерної компанії і дають їм певні переважні права (додатковий голос на зборах акціонерів, право першочергової покупки акцій, що додатково випускаються). На частку власників засновницьких акцій припадає найбільша частина прибутку.

Акція захищена – відносно надійні акції досить високої рентабельності, біржовий курс яких стабільний і не піддається кон'юнктурним коливанням.

Акція звичайна – акції, що надають їх власникам право одержувати доход пропорційно сумі вкладених ними коштів і право брати участь у загальних зборах акціонерів. Доход, виплачуваний по звичайних акціях, залежить від прибутку, що отриманий підприємством і направляється на виплату дивідендів.

Акція золота – умовна акція, яка належить державному органу, що відає приватизованим державним підприємством, перетвореним в акціонерне товариство. А.з. на певний період часу дає державному органу вирішальний голос на зборах акціонерів, що потрібно для збереження впливу держави на деякі акціоновані підприємства, діяльність яких глибоко зачіпає державні та суспільні інтереси.

Акція іменна – акція, в якій вказано ім'я її власника.

Акція конвертована – акція, що дає її власнику право обміну на інші цінні папери емітента даної акції.

Акція на пред'явника – акція, в якій не вказано ім'я її власника. Права, що витікають з наявності акції, належать її пред'явнику.

Акція підписна – акція, що розміщується відповідно до виданих гарантій покупця. Відображається у фірмовому проспекті емісії акцій і характеризує первинний ринок цінних паперів.

Акція преференційна – акція, по якій виплачуються фіксовані дивіденди і в першу чергу серед всіх утримувачів акцій.

Акція привілейована – акції, що дають їх власнику право першочергового отримання доходу незалежно від розміру отриманого підприємством прибутку, а також право отримання вкладених в акції коштів по їх номінальній вартості у разі ліквідації підприємства. Дивіденд на привілейовані акції виплачується у вигляді фіксованого відсотка від їх номінальної вартості. Власники привілейованих акцій не мають in first права голосу на зборах акціонерів. Випускаються на суму, що становить до 10% статутного фонду акціонерного товариства.

Акція привілейована з ордерами – акції, які дають право їх власнику купити певне число простих акцій. Видача ордера на привілейовану акцію може

за часом не співпадати з її покупкою.

Акція привілейована з плаваючим (змінним) курсом – акція, дивіденди за якою змінюються одночасно з банківським відсотком.

Акція привілейована з правом відзиву – акція, за якою емітент після повідомлення її власника має право викупити акцію, сплативши інвестору певну премію.

Акція привілейована з правом погашення (ретрекативна) – акція, за якою її власник після повідомлення емітента має право погасити акцію (повернути свої гроші).

Акція привілейована з правом участі - акції, які фактично відповідають простим акціям, але випускаються для великих акціонерів.

Акція привілейована конвертована – може обмінюватися на прості акції наперед обумовлених умовах. Як правило, мають ціну на 10-15% вище, ніж ринкова вартість простих акцій.

Акція привілейована кумулятивна – акція, за якою дивіденди виплачуються до оголошення про виплату дивідендів по звичайних акціях.

Акція привілейована некумулятивна – акції, по яких дивіденди за рішенням правління фірми можуть не виплачуватись.

Акція проста потенційна антирозбавляюча - фінансовий інструмент або інша угода, конвертація яких у прості акції приведе до збільшення чистого прибутку (зменшення чистого збитку) на одну просту акцію від звичайної діяльності в майбутньому.

Аліменти – кошти, які одні особи в силу родинних зв'язків або шлюбу повинні згідно закону надати іншим особам. Утримуються на підставі виконавчих листів суду із заробітної плати осіб, зобов'язаних надати матеріальне забезпечення іншим особам.

Амортизація — систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

Амортизація основних фондів і нематеріальних активів - це поступове віднесення витрат на їх придбання, виготовлення або поліпшення, на зменшення скоригованого доходу платника податку в межах норм амортизаційних відрахувань.

Аналіз стану інвентаризаційної роботи - система показників, яка характеризує виконання планів, якість та ефективність роботи з організації та проведення інвентаризації.

Аналіз фінансових звітів – виявлення взаємозв'язку і взаємозалежності різноманітних показників діяльності підприємства, включених у його фінансову звітність.

Апарат контрольно-касовий електронний - реєстратор розрахункових операцій, який додатково забезпечує попереднє програмування найменування і ціни товарів (робіт, послуг) та облік їх кількості, друку розрахункових та інших звітних документів.

Аркуш пакувальний - документ, що містить перелік видів і сортів товару,

які знаходяться в кожному товарному місці (ящику, коробці, контейнері), у випадку, коли в одному пакуванні містяться різні за асортиментом товари. А.п. використовується як доповнення до комерційного рахунка, коли відправляється велика кількість найменувань товарів чи коли кількість, вага або вміст кожного індивідуального місця різні. А.п. має бути прикріплений до контейнера (ящика, коробки) у водонепроникному конверті з позначкою „Пакувальний аркуш додається”. А.п. використовується компаніями-перевізниками та експедиторами для визначення загальної ваги і обсягу вантажу, а також для перевірки того, чи правильний вантаж перевозиться; може також використовуватись митними органами для перевірки вантажів.

Асистенти аудитора - це працівники, які беруть участь в аудиторських перевірках, але самі не є аудиторами.

Аудит – за українським законодавством – перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єкта господарювання) згідно із вимогами користувачів; за МСА – аудиторська перевірка фінансових звітів має на меті надання аудиторіві можливості висловити думку про те, чи складені ці фінансові звіти (у всіх суттєвих аспектах) відповідно до визначеної концептуальної основи фінансової звітності. Аудитор використовує такі формулювання для висловлення аудиторської думки: „справедливо й достовірно відображає” або „подає достовірно в усіх суттєвих аспектах”, які є еквівалентними термінами. Це стосується, аудиторської перевірки фінансової або іншої інформації, підготовленої згідно з відповідними критеріями.

Аудит банку – визначення стану банку на основі перевірки правильності складання та підтвердження достовірності балансу, обліку прибутків та збитків, аналізу стану обліку, відповідність обліку та дій банку вимогам чинного законодавства, дотримання рівності прав акціонерів (учасників) при розподілі дивідендів, голосуванні, наданні прав на придбання акцій тощо та підготовка висновків для надання інформації керівництву, акціонерам (учасникам) банку та іншим користувачам.

Аудит внутрішній – це діяльність з оцінювання, яка організована в межах суб'єкта господарювання і яку виконує окремий відділ. Функції внутрішнього аудиту охоплюють, зокрема, перевірку, оцінювання та моніторинг адекватності й ефективності функціонування систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю. З точки зору менеджменту – це організована на підприємстві, діюча в інтересах його керівника та/або власника і регламентована внутрішніми нормативними актами система контролю за дотриманням встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку, складання та подання звітності, внутрішнього її аналізу та надійності функціонування всієї системи внутрішнього контролю. Здійснюють А.в. призначені керівником (власником) та підлеглі йому служби внутрішнього аудиту (ревізії) або окремі внутрішні

аудитори (ревізори).

Аудит екологічний – це документально оформлений системний незалежний процес оцінювання об'єкта екологічного аудиту, що включає збирання і об'єктивну оцінку доказів для встановлення відповідності визначених видів діяльності, заходів, умов, системи управління навколишнім природним середовищем та інформації з цих питань вимогам законодавства України про охорону навколишнього природного середовища та іншим критеріям.

Аудит загальний - аудит підприємств та їх об'єднань незалежно від організаційно-правових форм і видів власності.

Аудит зовнішній - передбачає підтвердження правильності звітності, обліку, оцінки відповідності внутрішнього контролю політиці і меті діяльності підприємства. Проводиться аудиторськими фірмами (приватними аудиторами) на договірній основі.

Аудит ініціативний (добровільний) – проводиться аудиторською фірмою по домовленості, не залежно від того, чи передбачена така перевірка законом.

Аудит кабінетний – комплекс заходів, спрямованих на упередження порушення платником податків податкового законодавства, які здійснюються за допомогою процедур аналізу показників поданої платником податкової звітності та інформації, яка надійшла з різних джерел і накопичена в базах даних державної податкової служби.

Аудит на відповідність – це оцінка дотримання на підприємстві або окремою посадовою особою вимог законодавства України.

Аудит обов'язковий – проводиться у випадках, передбачених законодавством, а також за рішенням суду, арбітражу або слідчих органів.

Аудит операційний – це аудит окремих видів діяльності підрозділів, процесів, операцій і підприємства загалом з метою виявлення їх ефективності та покращення діяльності.

Аудит страховий - це аудит страхових фірм і товариств взаємного страхування.

Аудит фінансовий - аудит достовірності даних форм річної фінансової звітності.

Аудит, заснований на вивченні системи внутрішнього контролю - аудит, заснований на оцінці та аналізі системи внутрішнього контролю, передбачає використання аудитором результатів роботи персоналу внутрішнього аудитора.

Аудит, заснований на ризику - оцінка ризику та поглиблена перевірка облікових даних по зонах з високим ризиком.

Аудитор – за українським законодавством – фізична особа, яка має сертифікат, що визначає кваліфікаційну придатність на заняття аудиторською діяльністю; за МСА - це особа, яка несе остаточну відповідальність за аудит.

Аудитор внутрішній - посадова особа (співробітник) підприємства, яка має повноваження проводити перевірки, здійснювати контроль та інші заходи. А.в. працює у підрозділі підприємства - службі внутрішнього аудиту, або

виконує свої обов'язки самостійно.

Аудитор головний – це аудитор, який несе відповідальність за складання висновку про фінансові звіти суб'єкта господарювання, коли ці фінансові звіти включають фінансову інформацію про один чи кілька компонентів, перевірених іншим аудитором.

Аудитор інший – будь-який аудитор (окрім головного аудитора), який несе відповідальність за складання звіту про фінансову інформацію компонента суб'єкта господарювання і цей звіт входить до складу фінансових звітів, перевірених головним аудитором. Іншими аудиторами можуть бути афілійовані фірми (незалежно від того, чи мають вони однакову назву), агентські фірми, а також незв'язані аудитори.

Аудитор новий – здійснює аудиторську перевірку за поточний період, але не проводив її за попередній період (проводить аудиторську перевірку у клієнта вперше).

Аудитор попередній – це аудитор, який раніше здійснював аудиторську перевірку суб'єкта господарювання і на зміну якому прийшов новий аудитор.

Аудитор постійний – це аудитор, який провів аудит, склав висновок про фінансову звітність за попередній період і продовжує виконувати функції аудитора в поточному періоді.

Аудиторська палата України (АПУ) – це незалежний, самостійний орган, метою якого є сприяння розвитку, вдосконалення та уніфікації аудиторської справи в Україні. АПУ є юридичною особою, має свою печатку, емблему, рахунки в банку.

Аутсорсінг – ведення бухгалтерського обліку на договірних засадах аудиторською фірмою.

Б

Баланс – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал.

Баланс бухгалтерський – спосіб узагальненого відображення в грошовій оцінці стану господарських засобів, власного капіталу, зобов'язань на певну дату у формі звітної таблиці для внутрішніх і зовнішніх користувачів з метою прийняття ними управлінських та інвестиційних рішень.

Баланс бухгалтерський вступний – 1) баланс, що формується на початок звітного періоду (початковий баланс); 2) баланс, що формується при створенні підприємства (засновницький баланс).

Баланс бухгалтерський річний (заключний) - баланс, що відображає стан засобів і капіталу підприємства на початок і кінець року. У ньому також відображають результати діяльності та реформацію балансу, тобто розподіл прибутку підприємства за звітний рік.

Баланс генеральний – баланс, який складають на підставі облікових записів і даних інвентаризації.

Баланс двосторонній – такий, що побудований за формою: зліва – актив; справа – пасив.

Баланс доходів і видатків – поточний фінансовий план підприємств, в якому відображаються доходи і видатки підприємства за рік, а також взаємовідносини з державою і кредитними установами.

Баланс заключний – баланс, який складається по закінченні року і відображає фінансовий результат цього року.

Баланс консолідований складний – баланс, який складають великі (материнські) підприємства, що мають відділи, філії або підприємства (дочірні підприємства), які самостійно ведуть бухгалтерський облік і складають прості баланси.

Баланс ліквідаційний – бухгалтерський звітний баланс, який характеризує майновий стан підприємства на дату припинення його діяльності як юридичної особи; баланс підприємства-банкрута, який складений ліквідаційною комісією після реалізації необхідної частини його активів та повного задоволення усіх вимог кредиторів, який передається до суду.

Баланс оборотний – таблиця, яка містить залишки на початок звітного періоду, обороти і залишки на кінець періоду по дебету та кредиту синтетичних рахунків.

Баланс оборотно-сальдовий – зведення залишків і оборотів по рахунках за певний (звітний) період.

Баланс односторонній – баланс, що побудований по формі: спочатку актив, а потім пасив (як продовження активу). Іноді Б.о. називають вертикальним балансом.

Баланс поточний – баланс, який складають періодично протягом усього часу існування підприємства.

Баланс пробний – баланс, що використовується для перевірки рівності сум дебетових і кредитових сальдо (залишків) рахунків Головної книги. Дані Б.п. після коригування використовуються у підготовці підсумкової звітності.

Баланс проміжний (операційний) – баланс, який складається за період між початком і кінцем звітного періоду тільки на підставі даних поточного бухгалтерського обліку.

Баланс результативний – баланс, у якому відображаються доходи і витрати підприємства, на підставі яких визначається фінансовий результат – прибуток або збиток.

Баланс сальдовий – баланс, який включає лише сальдо бухгалтерських рахунків.

Баланс шаховий – баланс, у якому відображаються залишки активів і пасивів на початок і кінець звітного періоду, а також обороти в розрізі кореспондуючих рахунків, що дає змогу визначити суть змін.

Баланс-брутто – бухгалтерський баланс, що містить регулюючі статті. Необоротні активи відображають в активі балансу за первісною або відновлювальною вартістю їх придбання, а суму зносу відображають окремо в пасиві. Розгорнуте відображення засобів та джерел їх утворення за допомогою

регулюючих статей дає можливість одержати додаткові дані, які використовуються в процесі аналізу фінансового стану підприємства.

Баланс-нетто – бухгалтерський баланс, що не містить регулюючих статей. Необоротні активи відображаються за залишковою вартістю (за вирахуванням суми зносу).

Банкрут – боржник, неспроможність якого виконати свої грошові зобов'язання встановлена господарським судом.

Банкрутство – неспроможність юридичної особи задовольнити вимоги кредиторів і виконати зобов'язання перед бюджетом у встановлений для цього термін, що пов'язано з недостатністю активів у ліквідній формі.

Бартер - господарська операція, яка передбачає проведення розрахунків за товари (роботи, послуги) у будь-якій формі, іншій, ніж грошова, включаючи будь-які види заліку та погашення взаємної заборгованості, в результаті яких не передбачається зарахування коштів на рахунки продавця для компенсації вартості таких товарів (робіт, послуг).

Безробітний – працездатний громадянин працездатного віку, який через відсутність роботи не має заробітку або інших передбачених законодавством доходів і зареєстрований у державній службі зайнятості як такий, що шукає роботу, готовий та здатний приступити до підходящої роботи.

Безробіття часткове - вимушене тимчасове скорочення нормальної або встановленої законодавством України тривалості робочого часу, перерва в одержанні заробітку або скорочення його розміру через тимчасове припинення виробництва без припинення трудових відносин з причин економічного, технологічного, структурного характеру.

Бенефіціар – особа, якій призначений платіж, одержувач грошей.

Берс-нот — договір фрахту на перевезення вантажу, головним чином, на суднах трампового судноплавства чи суднах вантажних ліній, що здійснюють рейси регулярно, але без термінового розкладу. Лінійні судноплавні компанії застосовують цю форму, якщо для заповнення невикористаного під генеральні вантажі тоннажу судно довантажуються яким-небудь масовим вантажем на трампових, а не на звичайних для даної компанії лінійних умовах.

Бізнес-план – документ, що розкриває усі сторони будь-якого підприємницького заходу, який розпочинається; це план реалізації певного проекту або угоди, в якому дається характеристика проекту (угоди), а також обґрунтовується доцільність їх реалізації і розраховується фінансовий результат.

Бланки суворого обліку – бланки документів, що підлягають обліку і видаються в підзвіт окремим працівникам для оформлення господарських операцій.

Блокування рахунків – скасування органами державної влади права власників банківських рахунків розпоряджатися цими рахунками.

Борг – сума, позичена на строк на певних умовах і належна до сплати.

Борг платника – узгоджений з контролюючими органами платіж, не погашений у встановлений строк, пеня, штрафні та фінансові санкції.

Борг податковий – податкове зобов’язання (з урахуванням штрафних санкцій за їх наявності), узгоджене платником податків або встановлене судом (арбітражним судом), але не сплачене у встановлений строк, а також пеня, нарахована на суму такого податкового зобов’язання.

Борг сумнівний - дебіторська заборгованість підприємства, що не погашена у встановлений термін і не забезпечена відповідними гарантіями.

Боржник – 1) особа, яка заборгувала гроші іншій особі; 2) підприємство, яке не виконує або не може виконати у найближчий час свої зобов’язання перед кредиторами.

Брак продукції – виготовлена продукція, яка через низьку якість не може бути використана за прямим призначенням або її використання пов’язане з додатковими витратами по виправленню дефектів.

Брак продукції виправний – продукція має дефекти, які виправити є технічно можливим та економічно доцільним.

Брак продукції внутрішній – продукція, дефекти якої виявлені на підприємстві до відвантаження її споживачу.

Брак продукції зовнішній – продукція, дефект якої виявлений у споживача в процесі її використання. Може бути кінцевим або виправним.

Брак продукції кінцевий (невиправний) – продукція має дефекти, які технічно виправити неможливо або економічно недоцільно.

Брак у виробництві техніко-неминуний - це напівфабрикати, деталі, вироби, які з технологічних причин не відповідають вимогам нормативно-технічної документації і не можуть бути використані за своїм прямим призначенням або можуть бути використані після усунення недоліків.

Брутто – вага товару разом з тарою та упаковкою.

Бухгалтер – фахівець, що забезпечує ведення бухгалтерського обліку.

Бухгалтер головний – посадова особа, яка підпорядковується керівнику підприємства і забезпечує дотримання єдиних методологічних правил бухгалтерського обліку, складання і подання у встановлені строки фінансової звітності, організовує контроль відображення в обліку господарських операцій підприємства тощо.

Бухгалтер професійний - особи, які надають професійні бухгалтерські послуги (зокрема, одноосібні професійні бухгалтери-практики чи бухгалтерські фірми), зайняті у промисловості, торгівлі, державному секторі чи освіті, і є учасниками організації – члена Міжнародної федерації бухгалтерів.

Бухгалтерія – обліковий апарат, що організовує і веде бухгалтерський облік на підприємстві.

В

Вага – вираз кількості товару, що постачається або пропонується до поставки.

Важіль фінансовий довгостроковий – коефіцієнт, що характеризує

залежність підприємства від довгострокових зобов'язань.

Валюта – 1) грошова одиниця даної країни; 2) чеки, цінні папери, срібло, золото, банкноти і інші об'єкти, що змінюють грошові номінали; 3) позначення платежу в іноземних грошових знаках або платежу чеками і цінними паперами в іноземних грошових одиницях.

Валюта балансу – сума (підсумок) бухгалтерського балансу. В.б. має бути однаковою як по активу, так і по пасиву балансу.

Валюта вільно конвертована – валюта, яка вільно і необмежено обмінюється на інші іноземні валюти. Володіє повною зовнішньою і внутрішньою оборотністю.

Валюта звітності - грошова одиниця України.

Валюта іноземна – грошові одиниці інших країн, в яких здійснюються розрахунки по міжнародних торгових операціях. Не завжди є валютою платежу, але обов'язково має фіксований курс до твердої валюти.

Валюта колективна – валюта, що використовується для міждержавних розрахунків в рамках міждержавних економічних організацій (наприклад, євро в рамках Європейського економічного простору).

Валюта кредиту - валюта, в якій за погодженням партнерів надається кредит. Може не співпадати з валютою його погашення.

Валюта національна – грошова одиниця даної країни, що використовується в зовнішньоекономічних зв'язках і міжнародних розрахунках.

Валюта неконвертована – національна валюта, що має ходіння тільки в своїй країні.

Валюта операції – валюта, у якій встановлюється ціна товару у зовнішньоторговельному контракті або виражається сума наданого міжнародного кредиту.

Валюта платежу – валюта, у якій здійснюється оплата товарів, цінних паперів, послуг або погашення кредиту. Може бути будь-яка валюта, погоджена між постачальником і покупцем. В.п. може не збігатися з валютою операції.

Валюта частково конвертована – національна валюта країн, у яких застосовуються валютні обмеження для резидентів і по окремих видах обмінних операцій. В.ч.к. обмінюється лише на деякі іноземні валюти і не по всіх видах міжнародного платіжного обороту. До В.ч.к. відносять, наприклад, гривну України, рубль Росії.

Вартість – виражена у грошовій формі ціна будь-чого.

Вартість активів балансова – вартість активів (фондів) з урахуванням зносу, що реєструється в ділових книгах. Визначається шляхом віднімання нагромаджених амортизаційних відрахувань від початкової вартості активів.

Вартість акції номінальна – початкова ціна, за якою акції реалізують у разі акціонування підприємства та створення акціонерного товариства. Її зазначають на бланку цінного паперу.

Вартість акції ринкова – ціна, по якій акція продається на ринку. Вона відрізняється від номінальної ціни акції залежно від розміру одержуваного по

акції дивіденду.

Вартість балансова – зазначена у бухгалтерському балансі оцінка основних фондів та оборотних засобів у грошовому вираженні.

Вартість грошей з урахуванням часу – сума доходу на інвестиції, яка отримана або може бути отримана за певний період часу.

Вартість дебіторської заборгованості чиста реалізаційна - сума поточної дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги за вирахуванням резерву сумнівних боргів.

Вартість додана – частина вартості товару, що виступає як чистий прибуток від господарської діяльності.

Вартість додана економічна – чистий операційний прибуток центру інвестицій за вирахуванням прибутковості перманентного капіталу.

Вартість експортна - вартість товару, яка визначається по рахунку, який пред'являється іноземному покупцеві, за вирахуванням прямих накладних витрат в іноземній валюті, пов'язаних з реалізацією даного товару.

Вартість залишкова – грошовий вираз вартості засобів праці, що залишилися не перенесеною на готову продукцію за станом на дату оцінки основних фондів.

Вартість капіталу – комбінований, середньозважений відсоток прибутку, який компанія має сплачувати інвесторам.

Вартість ліквідаційна – сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати в результаті реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних із їх продажем (ліквідацією).

Вартість митна - вартість товарів, заявлена декларантом або визначена митним органом вартість товарів, що переміщуються через митний кордон України, яка обчислюється на момент перетинання товарами митного кордону України.

Вартість митна експортного товару – фактурна вартість товару в перерахунку по курсу НБУ на дату подання вантажної митної декларації з врахуванням транспортних витрат до митної території України.

Вартість митна імпортного товару – фактурна вартість товару, визначена в національній валюті шляхом перерахунку суми в іноземній валюті за курсом НБУ на дату імпорту.

Вартість основних фондів відновна – витрати, які необхідні для відтворення основних фондів при цінах, що діють на момент розгляду структури основних фондів і їх переоцінки.

Вартість основних фондів ліквідаційна – вартість деталей, матеріалів та інших цінностей, що отримані при ліквідації основних фондів за вирахуванням витрат на їх демонтаж.

Вартість основних фондів первинна – грошові витрати на створення основних фондів. Вона складається із витрат на придбання, доставку, монтаж устаткування, розробку проектно-кошторисної документації, будівництво будівель і споруд. Є базою для нарахування амортизації.

Вартість первісна - історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів.

Вартість переоцінена - вартість необоротних активів після їх переоцінки.

Вартість реалізації – вартість грошових коштів або їх еквівалентів, яку можна було б отримати на поточний момент в результаті продажу активу в ході звичайної діяльності.

Вартість реалізації запасів чиста - це очікувана ціна реалізації запасів в умовах звичайної діяльності за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію.

Вартість ринкова – вартість товару, послуг, цінних паперів, валюти, що формується в процесі вільного продажу на ринку.

Вартість робочої сили – витрати роботодавця на утримання робочої сили.

Вартість справедлива – сума, за якою можна обміняти актив чи погасити заборгованість за операцією між проінформованими, зацікавленими і незалежними сторонами.

Вартість теперішня – дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується, буде необхідна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.

Вартість товарів альтернативна – вартість даного товару (послуги), що зміряна з погляду втраченої можливості (доходу) займатися іншою виробничою діяльністю за умови вкладення тих же засобів, що і на виробництво даного товару. Використовується при підборі найбільш ефективної виробничої програми серед альтернативних її варіантів.

Вартість товарів експортна – вартість товару, що складається з ціни товару, що експортується, сплаченої іноземним покупцем за вирахуванням витрат експортера на реалізацію цього товару. Слід відрізнити від ціни експортної.

Вартість товарів митна – вартість товарів, що ввозяться в країну.

Вартість товару, що імпортується – складається з ціни товару, що імпортується, по фактурному рахунку постачальника, витрат по доставці товару від постачальника до кордону і інших витрат у валюті країни-експортера. Слід відрізнити від ціни імпорту.

Вартість фактурна - вартість товарів, яка підлягає сплаті покупцем товарів та зазначається в рахунку (рахунку-фактурі, рахунку-проформі) відповідно до умов зовнішньоторговельної угоди купівлі-продажу або міни.

Вартість фінансової інвестиції ринкова – сума, яку можна отримати від продажу фінансової інвестиції на активному ринку.

Вартість, яка амортизується – первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.

Векселедавець – особа (боржник), яка видала вексель.

Векселедержатель – особа, яка володіє векселем на підставі чинного

законодавства.

Вексель — цінний папір, який засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця сплатити після настання строку визначену суму грошей власнику векселя (векселедержателю).

Вексель акцептований – вексель із зобов'язанням оплати його при пред'явленні та настанні обумовленого терміну, зазначеного в цьому документі, що має напис акцептанта (банку) про згоду на його оплату. В.а. оформляється написом на зразок „прийнятий”, „акцептований”, „зобов'язуюся оплатити” або просто підписом платника на його оплату.

Вексель гарантійний – вексель, виданий у забезпечення (гарантію) комерційної угоди без наміру векселетримача отримати від векселедавця позначену у векселі суму.

Вексель доміцильований – вексель, на якому позначене місце платежу не співпадає з місцем проживання векселетримача. Підлягає оплаті третьою стороною (доміциліатом), про що робиться обмовка на векселі. В якості доміциліата виступає банк векселедавця, але це може бути і банк векселетримача. Доміциліат не є відповідальним по векселю, він лише своєчасно оплачує його з коштів платника.

Вексель казначейський – державний цінний папір, що випускається в обіг від імені держави казначейством або іншим уповноваженим на це фінансовим органом та реалізується в момент емісії в основному серед кредитних установ за ціною нижче за номінал, а викупується по повній номінальній вартості. Різниця складає доход утримувача векселя і є для банків формою короткострокового вкладення капіталу, а для центрального банку – засобом впливу на загальний об'єм кредиту і грошового обігу.

Вексель комісійний – вексель, що прийнятий банком від векселетримача для оплати по інкасо, тобто від імені і за рахунок клієнта.

Вексель переказний (тратта) – форма зобов'язання у вигляді векселя по фірмовому кредиту. Є безумовним наказом векселедавця (кредитора) платнику (позичальнику) сплатити йому або третій особі (частіше всього банку кредитора) вказану в тратті суму у встановлений термін. Тратта, як цінний папір, використовується в якості засобу платежу. З цією метою на ній робиться точний напис або вона передається для обліку в банк. Тратта може містити вказівку про нарахування відсотка за товарний кредит і терміни сплати цього відсотка. Для підвищення гарантій платежу застосовується підтвердження (авалювання) банками тратти, що означає банківське зобов'язання сплатити пред'явлену тратту у будь-якому випадку.

Вексель першокласний – вексель, що виданий значною фірмою з твердою платоспроможністю, яка гарантована її банком.

Вексель податковий - це письмове безумовне грошове зобов'язання платника податку сплатити до бюджету відповідну суму коштів у порядку та терміни, визначені законодавством, що підтверджене банками шляхом авалю, який видається платником на відстрочення сплати податку на додану вартість, що справляється при імпорті товарів на митну територію України.

Вексель простий – просте, нічим не обумовлене зобов'язання векселедавця сплатити власнику векселя у вказаний строк у зазначеному місці вказану суму.

Взаємозалік – один із способів безготівкових розрахунків, в основі якого лежить погашення між підприємствами взаємної заборгованості в рівновеликих сумах.

Вибірка аудиторська - за МСА – це застосування аудиторських процедур до менш ніж 100% облікових записів (елементів вибірки) в межах залишку на рахунку або класу операцій так, що всі елементи мають шанс бути відібраними. Це дає змогу аудиторів одержати та оцінити аудиторський доказ стосовно деяких характеристик дібраних елементів, що необхідно для формулювання висновку стосовно генеральної сукупності, з якої здійснюється вибірка. До аудиторської вибірки можна застосовувати статистичний або нестатистичний підхід.

Вибірка статистична - будь-який підхід до здійснення вибірки, який має такі характерні риси: а) випадковий добір елементів вибірки; б) використання теорії ймовірностей для оцінювання результатів вибірки, у тому числі оцінювання ризику, пов'язаного з вибіркою. Підхід до здійснення вибірки, який не має характерних ознак а) та б) вважається **нестатистичною вибіркою**.

Вивіз капіталу – розміщення капіталу за кордоном з метою отримання прибутку від підприємницької діяльності. Здійснюється у формах: 1) підприємницької діяльності шляхом поставок засобів виробництва для здійснення комерційних проектів – прямі і портфельні вкладання капіталу; 2) позикового капіталу – позики, кредити, внески в іноземні банки.

Вигода втрачена – дохід або прибуток, який міг би одержати господарюючий суб'єкт і який він не одержав внаслідок дії обставин, що не залежать від нього, якщо розмір передбачуваного доходу або прибутку можна обґрунтувати.

Вигода економічна – потенційна можливість отримання підприємством грошових коштів від використання активів.

Вигоди від відновлення корисності - величина, на яку сума очікуваного відшкодування активу (у межах балансової (залишкової) вартості цього активу, визначеної на дату відновлення корисності без урахування попередньої суми втрат від зменшення його корисності) перевищує його балансову (залишкову) вартість.

Видатки накладні – частина собівартості продукції (робіт, послуг), яка пов'язана з організацією, обслуговуванням, управлінням виробництвом.

Видача готівки – операція з видачі готівкових грошових коштів через банкомат, касу банку або підприємства фінансової установи або пункт обміну іноземної валюти уповноваженого банку.

Види калькулювання – прийоми обчислення собівартості, що відрізняються один від одного залежно від технологічних особливостей виробництва, характеру продукції, мети калькулювання.

Викривлення навмисні - здійснюються бухгалтерськими або іншими працівниками підприємства для отримання бажаних для них показників, зміни вихідних даних тощо, тобто зі злим умислом.

Викривлення ненавмисні - це помилки, допущені без злого умислу (можуть бути технічними або спричинених незнанням управлінським персоналом вимог нормативних документів).

Вимірники в обліку – одиниці виміру об'єктів бухгалтерського обліку.

Вимірники грошові – з їх допомогою одержують показники у грошовому вираженні. Застосування В.г. обумовлено наявністю товарно-грошових відносин.

Вимірники натуральні – з їх допомогою одержують показники про об'єкти бухгалтерського обліку в натуральному виразі (вага, міра). В.н. використовують для обліку основних засобів, сировини, матеріалів, товарів тощо.

Вимірники трудові – з їх допомогою одержують показники про кількість відпрацьованих людино-годин (людино-днів).

Вимога платіжна - розрахунковий документ, що містить вимогу стягувача або при договірному списанні отримувача до банку, що обслуговує платника, здійснити без погодження з платником переказ визначеної суми коштів з рахунку платника на рахунок отримувача.

Вимога-доручення платіжна - розрахунковий документ, який складається з двох частин: верхньої – вимоги одержувача безпосередньо до платника про сплату визначеної суми коштів; нижньої – доручення платника обслуговуючому банку про списання зі свого рахунку визначеної ним суми коштів та перерахування її на рахунок одержувача.

Випадок страховий – подія, яка передбачається договором страхування або законодавством, яка відбулась і з настанням якої виникає обов'язок страховика здійснити виплату страхової суми страхувальнику, застрахованій або іншій третій особі.

Виплати компенсаційні - відшкодування робітникам і службовцям видатків, пов'язаних з виконанням трудових обов'язків (добові, квартирні тощо).

Виплати пенсійні - грошові виплати в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що здійснюються у вигляді пенсії, довічної пенсії або одноразової виплати.

Виплати по закінченні трудової діяльності - виплати працівнику (окрім виплат при звільненні та виплат інструментами власного капіталу підприємства), які підлягають сплаті по закінченні трудової діяльності працівника.

Виплати працівнику гарантовані - виплати працівнику, які не залежать від майбутньої трудової діяльності.

Виплати при звільненні - виплати працівнику, які підлягають сплаті за рішенням підприємства про звільнення працівника до досягнення ним пенсійного віку або за рішенням працівника про звільнення за власним

бажанням до досягнення ним пенсійного віку.

Виплати через невідкладні обставини – соціальні виплати громадянам України на поховання, допомога при народженні дитини, допомога саодиноким та багатодітним матерям, допомога на лікування у разі хвороби, компенсації особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Виробництво – процес створення продуктів, необхідних для задоволення потреб суспільства.

Виробництво допоміжне – виробництво, призначене для обслуговування основного виробництва (ремонт, подача води, виробництво електроенергії тощо).

Виробництво зв'язане (сполучене) – виробництво в рамках одного підприємства напівфабрикатів, вузлів, комплектуючих деталей тощо, що підвищує ефективність основного виробництва.

Виробництво комплексне (сумісне) – виробництво, в якому з однієї і тієї ж вихідної сировини в результаті загального технологічного процесу виходить декілька продуктів. Характерне для нафтопереробки, виробництва кольорових металів, мінеральних добрив, лаків, фарб тощо.

Виробництво матеріальне – охоплює усі галузі економіки, які виробляють матеріальні блага і послуги: промисловість, сільське господарство, транспорт, зв'язок, житлово-комунальне, особисте підсобне господарство, торгівлю, громадське харчування, матеріально-технічне постачання, збут і заготовки.

Виробництво незавершене - собівартість неповністю оброблених продуктів, вузлів і деталей, незакінчені роботи, які не можна віднести до готової продукції та до виконаних робіт і послуг.

Виробництво обслуговуюче – виробництво, яке сприяє нормальній роботі основних та допоміжних цехів.

Виробництво основне - виробництво з виготовлення тієї продукції, заради якої існує підприємство.

Виручка – сума грошових коштів, отриманих за визначений період суб'єктом господарської діяльності в результаті продажу ним готової продукції, товарів, робіт, послуг та позареалізаційні надходження.

Виручка від реалізації продукції (послуг) – грошові кошти, що отримані за поставлену покупцем продукцію або надані послуги. Залежить від об'єму реалізованої продукції, її асортименту, якості, сортності, рівня цін.

Виручка готівкова - сума фактично одержаних готівкових коштів від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і позареалізаційні надходження.

Висновок аудиторський - документ, що складений відповідно до стандартів аудиту та передбачає надання впевненості користувачам щодо відповідності фінансової звітності або іншої інформації концептуальним основам, які використовувалися при її складанні. Концептуальними основами можуть бути закони та інші нормативно-правові акти України, положення (стандарти) бухгалтерського обліку, внутрішні вимоги та положення суб'єктів господарювання, інші джерела.

Висновок аудиторський модифікований - висновок, що містить додаткові пояснення, але у самому висновку про обмеження не йдеться; *за МСА* - аудиторський висновок вважається модифікованим, якщо до нього додається пояснювальний параграф (пояснювальні параграфи) або якщо думка аудитора не є безумовно-позитивною.

Висновок аудиторський безумовно-позитивний - думка аудитора про дані бухгалтерського обліку та фінансових звітів у цілому, якщо аудитор дійшов висновку, що вони справедливо та достовірно відображають інформацію відповідно до визначеної концептуальної основи фінансової звітності.

Висновок аудиторський негативний - думка аудитора про дані бухгалтерського обліку та фінансових звітів у цілому, якщо аудитор доходить висновку про наявність фундаментальної незгоди.

Висновок аудиторський спеціального призначення - висновок, наданий у результаті незалежної аудиторської перевірки фінансової інформації (крім аудиторського висновку про фінансові звіти), такої як: а) фінансові звіти, складені відповідно до всеохоплюючої основи бухгалтерського обліку, іншої, ніж Міжнародні чи національні стандарти бухгалтерського обліку; б) конкретні рахунки, елементи рахунків або статті у фінансовому звіті; в) виконання контрактних угод; г) стислі фінансові звіти.

Висновок аудиторський умовно-позитивний - думка аудитора про дані бухгалтерського обліку та фінансових звітів у цілому, якщо аудитор доходить висновку, що не можна висловити безумовно-позитивну думку, за наявності нефундаментальних невпевненостей та незгод.

Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками) за звітний період.

Витрати адміністративні – витрати, пов'язані з управлінням та організацією діяльності підприємства.

Витрати альтернативні - вигода, яка втрачається, коли вибір одного напрямку вимагає відмовитися від альтернативного рішення.

Витрати виробництва – витрати, що пов'язані з виготовленням продукції і організацією виробництва.

Витрати виробництва та обігу валові - сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних як компенсація вартості товарів (робіт, послуг), які придбаються (виготовляються) таким платником податку для їх подальшого використання у власній господарській діяльності.

Витрати вичерпані (спожиті) - збільшення зобов'язань або зменшення активів у процесі поточної діяльності для отримання доходу звітного періоду.

Витрати від нестачі запасів – можливі витрати внаслідок відсутності достатньої кількості запасів для задоволення виробничих потреб або потреб клієнтів.

Витрати внаслідок внутрішнього браку – витрати, що виникають внаслідок дефектів, виявлених до відправлення продукції замовникам.

Витрати внаслідок зовнішнього браку – витрати, що виникають внаслідок дефектів, виявлених після відправлення продукції (надання послуг) замовникам.

Витрати дискреційні - витрати, розмір яких визначає керівництво підприємства і які не мають прямого зв'язку зі змінами поточної діяльності.

Витрати диференціальні - витрати, що становлять різницю між альтернативними рішеннями.

Витрати дійсні – витрати, які потребують сплати грошей або витрачання інших активів.

Витрати загальні - витрати на здійснення діяльності, що споживається кількома виробничими (основними) або обслуговуючими (допоміжними) підрозділами.

Витрати загальновиробничі – це непрямі витрати на загальне обслуговування, організацію виробництва та управління на рівні окремих виробництв, структурних підрозділів підприємства.

Витрати заплановані - витрати, які ще не виникли, але матимуть місце в майбутньому внаслідок рішень, які вже були здійснені.

Витрати засновницькі – витрати підприємця, пов'язані із створенням і організацією підприємства, придбанням необхідного для його функціонування обладнання, ресурсів тощо.

Витрати звітного періоду – це зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками) за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

Витрати змінні - витрати, що змінюються прямо пропорційно до зміни обсягу діяльності (або іншого фактора витрат).

Витрати змішані - витрати, які містять елементи і змінних, і постійних витрат.

Витрати майбутніх періодів – витрати, які здійснені виробником у звітному періоді, але підлягають включенню у собівартість продукції у наступні періоди. Відносять: витрати по підготовці виробництва; витрати на освоєння нової продукції; орендна плата тощо.

Витрати матеріальні - різновид витрат, які складають собівартість продукції (матеріали основні та допоміжні, паливо, електроенергія тощо).

Витрати на виробництво - сукупність витрат живої і уречевленої праці в засобах виробництва на всіх стадіях створення продукції. Розрізняють: одноразові витрати у формі вкладень засобів до початку виробництва; поточні витрати, які здійснюються безперервно, а в процесі виробництва – постійно відновлюються.

Витрати на виробництво змінні – витрати матеріальних і трудових ресурсів на виробництво продукції, що змінюються пропорційно об'єму виробництва. Вимірюються у натуральному і вартісному виразі.

Витрати на виробництво постійні – витрати матеріальних і трудових ресурсів на виробництво продукції не залежні від об'єму виробництва, а обумовлені лише структурою і організацією управління виробництвом. Включають: витрати на утримання управлінського персоналу, допоміжні служби підприємства, службу реклами і торгову мережу.

Витрати на збут – витрати, пов'язані з реалізацією (збутом) продукції (товарів, робіт, послуг) (витрати на оплату праці і комісійні винагороди продавцям, пакувальні матеріали тощо).

Витрати на оплату праці – елемент операційних витрат, до складу якого включаються заробітна плата за окладами і тарифами, премії, заохочувальні та компенсаційні виплати, оплата відпусток та іншого невідпрацьованого часу, інші витрати на оплату праці.

Витрати на транспортування товару – витрати на: 1) підготовку товару на складі, його зберігання і упаковку; 2) завантаження товару на транспортний засіб першого перевізника; 3) транспортування вантажу із складу відправника в пункт передачі товару другому перевізнику; 4) транспортно-експедиторське обслуговування на першому етапі перевезень; 5) оренду транспортного устаткування на першому етапі перевезень (контейнери тощо); 6) вивантаження товару в пункті перевалювання; 7) завантаження товару на транспортний засіб другого перевізника; 8) оплата митних зборів і мит; 9) страхування вантажу; 10) транспортно-експедиторське обслуговування та інші послуги; 11) транспортування товару другим перевізником; 12) витрати, аналогічні витратам першого перевізника, повторюються на усіх наступних етапах передачі товару наступному перевізнику.

Витрати надзвичайні – невідшкодовані збитки від надзвичайних подій, включаючи витрати на запобігання виникненню втрат від стихійного лиха та техногенних аварій, які визначені за вирахуванням суми страхового відшкодування та покриття втрат від надзвичайних ситуацій за рахунок інших джерел.

Витрати накладні – витрати на забезпечення функціонування виробництва, що виникають на всіх етапах створення товару (послуги). Включають: витрати на управління, утримання виробничих і управлінських приміщень, устаткування.

Витрати накладні виробничі – витрати, пов'язані з процесами виробництва, які не можуть бути віднесені до певних виробів економічно доцільним шляхом.

Витрати накладні зайворозподілені - сума, на яку розподілені накладні витрати перевищують їхню фактичну величину.

Витрати неопераційні інші – витрати, які виникають під час звичайної діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані безпосередньо з виробництвом та/або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг).

Витрати непродуктивні – витрати на виробничу діяльність, що покривають втрати різного характеру, які пов'язані з якістю організації роботи та іншими чинниками. Включають: оплату простоїв робочої сили;

наднормативні втрати від браку; штрафи, що сплачені іншим підприємствам; втрати від списання безнадійних боргів та ін.

Витрати непрямі – витрати на виробництво, які не можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом і тому потребують розподілу.

Витрати обігу – сукупні витрати, що пов'язані з процесом обігу товару.

Витрати основні – витрати, безпосередньо пов'язані з виробничим (технологічним) процесом виготовлення продукції (виконання робіт, надання послуг).

Витрати періоду – витрати, що не включають у собівартість запасів і розглядають як витрати того періоду, в якому вони були здійснені.

Витрати підприємства валові – сумарні витрати виробництва, що понесенні підприємством при виготовленні продукції за певний період часу.

Витрати представницькі – витрати підприємства по офіційному прийому і обслуговуванню представників інших підприємств (організацій), включаючи іноземні, які прибули для переговорів з метою встановлення або підтримання співробітництва, а також осіб, які прибули на засідання Ради директорів чи іншого керівного органу або його рвійної комісії.

Витрати продуктивні – витрати, до яких відносяться виправдані чи доцільні для даного виробництва витрати.

Витрати трансакційні – витрати (крім ціни), які несе особа, котра здійснює угоду купівлі-продажу товару чи послуги; витрати, що супроводжують взаємостосунки економічних агентів. В.т. включають: витрати пошуку інформації; оцінки достовірності інформації до здійснення угоди; оцінки якості товарів і послуг, переговорів.

Витрати транспортно-заготівельні - сума витрат на заготівлю запасів, оплату тарифів за вантажно-розвантажувальні роботи, транспортування запасів до місця їх використання, включаючи витрати із страхування ризиків транспортування запасів.

Витрати фінансові – витрати на сплату процентів за користування отриманими кредитами, за випущеними облігаціями, фінансовою орендою та інші витрати підприємства, пов'язані із залученням позикового капіталу.

Відкриття рахунку – дії щодо вибору з балансу показників, які характеризують стан об'єкту спостереження на початок звітного періоду, і перенесення їх як початковий залишок (сальдо) на бухгалтерські рахунки.

Відмова від акцепту – документально оформлена незгода платника на оплату пред'явлених йому розрахункових документів.

Відмова від видачі аудиторського висновку – надається тоді, коли аудитор доходить висновку про наявність фундаментальної невпевненості, тобто коли він не зміг отримати достатню кількість аудиторських доказів.

Відмова від висловлення думки – відбувається тоді, коли можливий вплив обмеження обсягу є настільки суттєвим і всеохопним, що аудитор не зміг отримати достатню кількість аудиторських доказів і, як наслідок, не може висловити думку про фінансові звіти.

Відновлення кількісно-сумового обліку – спосіб, суть якого полягає в тому, що за первинними документами в хронологічній послідовності відтворюється надходження та витрачання окремих запасів за артикулом, видом або типом, розміром. Результати відновлення кількісно-сумового обліку дають можливість аналізувати рух запасів за аналізований період.

Відомість – реєстр бухгалтерського обліку, який служить для накопичення будь-якої облікової інформації.

Відомість накопичувальна - документ, призначений для запису впродовж певного часу даних, які містяться в первинних документах.

Відомість оборотна - 1) те ж саме, що і оборотний баланс; 2) відомість, у якій відображаються залишки на початок періоду, обороти з надходження і витрачання та залишок товарно-матеріальних цінностей на кінець періоду.

Відомість оборотна шахова – оборотна відомість, що складена за шаховою формою. Містить кореспонденцію рахунків.

Відомість платіжна – документ, який складається в бухгалтерії для виплати заробітної плати або авансу в рахунок заробітку. У В.п. зазначається прізвище, ім'я, по-батькові працівника, табельний номер, порядковий номер за відомістю, сума до отримання, розписка про отримання.

Відомість порівняльна – складається на результативній стадії інвентаризаційного процесу на підставі інвентаризаційних описів і даних бухгалтерського обліку.

Відомість розрахунково-платіжна – документ, який складається щомісячно за встановленою формою і відображає розрахунки з працівниками та службовцями з їх оплати праці. У В. р.-п. вказується табельний номер, прізвище, ім'я, по-батькові, посада працівника, стан розрахунків на початок місяця, нараховані суми за місяць, утримання, розписка про отримання.

Відомість сальдова - відомість, що містить початкові і кінцеві залишки за видами активів та пасивів суб'єкта господарювання.

Відомість шахова - обліковий реєстр, до якого заносять обороти за місяць по синтетичних рахунках, причому записи роблять один раз у клітинці, що розміщена на перетині стовпчика і рядка таблиці й відповідає одночасно дебету і кредиту кореспондуючих рахунків.

Відповідальність аудитора – включає: 1) цивільно-правову відповідальність відповідно до договору та закону; 2) професійну відповідальність у вигляді попередження, зупинення чинності сертифіката на строк до одного року або анулювання сертифіката; 3) інші види відповідальності відповідно до закону.

Відповідальність матеріальна - відповідальність працівника, який знаходиться у трудових правовідносинах з підприємством, з приводу відшкодування завданої шкоди, причиною виникнення якої є його дія (бездіяльність). Буває: *повна* – відшкодування заподіяної з вини працівника шкоди у повному розмірі (вона не обмежена розміром заробітної плати); *обмежена* – відшкодування заподіяної шкоди у розмірі прямої дійсної шкоди, але не більше середньомісячної заробітної плати працівника.

Відповідальність юридична – відповідальність юридичних та фізичних осіб за дотримання законів та норм державного регулювання дій та взаємовідносин.

Відпустка – тимчасове звільнення від роботи.

Відпустка без збереження заробітної плати – надається працівнику за сімейними обставинами та іншими поважними причинами.

Відпустка додаткова – щорічна відпустка, яка надається працівникам із ненормованим робочим днем та працівникам підприємств із шкідливими умовами праці тощо.

Відпустка за вагітністю та пологами – оплачувана відпустка, що надається жінці на час непрацездатності у зв'язку з вагітністю та пологами на підставі медичного висновку (для застрахованих осіб – листка непрацездатності).

Відпустка основна щорічна – відпустка, яка надається працівникам тривалістю не менше 24 календарних днів за відпрацьований робочий час та обчислюється із дня укладання трудового договору.

Відпустка у зв'язку з навчанням – надається працівникам, які здобувають загальну середню освіту в середніх загальноосвітніх, вечірніх школах, класах, з денною і заочною формами навчання.

Відрахування фіксовані - фіксовані відрахування компанії (наприклад, виплата процентів за облігаціями), які компанія повинна здійснювати незалежно від того, чи отримала вона прибуток.

Відрядження службове - поїздка працівника за розпорядженням керівника підприємства на певний строк до іншого населеного пункту для виконання службового доручення поза місцем його постійної роботи.

Відходи – продукти, які мають мінімальну (або нульову) вартість продажу.

Відходи безповоротні – відходи виробництва, які не можуть бути використані на підприємстві або реалізовані на сторону. В.б. не підлягають оцінці.

Відходи виробництва – залишки сировини, матеріалів і напівфабрикатів, що утворилися в процесі виготовлення продукції і втратили повністю або частково споживчі властивості. Їх поділяють на ті, що використовують та невживані.

Відходи зворотні – відходи виробництва, які використовуються на самому підприємстві або реалізуються на сторону.

Відшкодування бюджетне - сума, що підлягає поверненню платнику податку з бюджету у зв'язку з надмірною сплатою податку у випадках, визначених законодавством.

Вкладення капітальні - витрати на створення нових та розширення, реконструкцію та технічне переозброєння діючих основних фондів.

Власник пакета акцій – юридична або фізична особа (резидент або нерезидент), на рахунку в цінних паперах якого у Зберігача обліковуються акції певного емітента у кількості, що становить 10 і більше відсотків статутного капіталу емітента.

Власник рахунку в банку – особа, яка відкриває рахунок у банку і має право розпоряджатися коштами на ньому.

Власність – представляє систему економічних і правових відносин, що характеризують організаційні і соціальні форми володіння, привласнення, розпорядження і користування ресурсами, що належать фізичній або юридичній особі.

Власність інтелектуальна - сукупність об'єктів авторського і винахідницького права.

Внески страхові - кошти відрахувань на соціальне страхування та збір на обов'язкове державне пенсійне страхування, сплачені згідно із законодавством, що діяло раніше; кошти, сплачені на загальнообов'язкове державне пенсійне та соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням відповідно до законодавства країни.

Впевненість обґрунтована - аудитор передбачає високий (проте не абсолютний) рівень упевненості (безумовно висловленої в аудиторському висновку як обґрунтована впевненість) у тому, що інформація, яка є предметом аудиторської перевірки, не містить суттєвих викривлень.

Втрати від зменшення корисності – сума, на яку балансова (залишкова) вартість активу перевищує суму його очікуваного відшкодування.

Втрати від простоїв – непродуктивні витрати сировини, матеріалів, палива від простоїв устаткування, нарахування заробітної плати, відрахувань, внаслідок незапланованих зупинок виробництва, аварій, стихійного лиха тощо.

Втрати від псування – втрати, які спричинені псуванням запасів при їх зберіганні.

Втрати від участі в капіталі – збитки від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, які обліковуються за методом участі в капіталі.

Втрати природні – втрати, які передбачені технологічним процесом та виникають внаслідок впливу механічних дій, що виконує робітник відносно предметів праці в процесі виробництва.

Г

Гарантії соціальні державні – встановлені законами мінімальні розміри оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги, розміри інших видів соціальних виплат, встановлені законами та іншими нормативно-правовими актами, які забезпечують рівень життя не нижчий від прожиткового мінімуму.

Гарантія – поручительство за виконання визначеною особою грошових або майнових зобов'язань, форма відповідальності за виконання прийнятих зобов'язань. У торгівлі продавець зазвичай дає гарантію якості, покупець – оплати договірної вартості; за згодою сторін гарантом виконання договірних

зобов'язань може бути третя особа, найчастіше відома фірма, банк.

Готівка – грошові знаки національної валюти України - банкноти і монети, у тому числі й обігові пам'ятні та ювілейні монети, які є дійсними платіжними засобами.

Готівка касова - готівкові гроші в касах підприємств (установ, організацій).

Графік виконання облікових робіт – розподіл облікових робіт між працівниками.

Графік відпусток – розклад черговості надання відпусток працівникам і службовцям даного підприємства.

Графік документообігу – затверджений порядок обробки інформації, що міститься в первинних документах, яким регулюються строки складання, надання до бухгалтерії та обробки первинних документів.

Громадяни непрацездатні - особи, які досягли встановленого законом пенсійного віку або визнані інвалідами, у тому числі діти-інваліди, а також особи, які мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника відповідно до законодавства.

Громадяни-нерезиденти - іноземці, громадяни України, особи без громадянства, які мають постійне місце проживання за межами України, у тому числі ті, які тимчасово перебувають на території України.

Громадяни-резиденти – громадяни України, іноземці, а також особи без громадянства, які мають постійне місце проживання в Україні, у тому числі ті, які тимчасово перебувають за кордоном.

Гроші – особливий товар, який виконує роль всезагального еквівалента та є загальним засобом обігу.

Гроші електронні – умовна назва грошових коштів, які використовуються їх власниками в електронній системі банківських послуг. Фактично це кредитні гроші, що обертаються не за допомогою паперових носіїв, а через впровадження до сфери розрахунків комп'ютерної техніки і сучасних систем зв'язку.

Група нематеріальних активів – сукупність однотипних за призначенням і умовами використання нематеріальних активів.

Група основних засобів – сукупність однотипних за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання необоротних матеріальних активів.

Групування документів – один із елементів обробки документів, тобто підготовки їх до наступних записів в облікові реєстри синтетичного і аналітичного обліку.

Гудвіл — нематеріальний актив, вартість якого визначається як різниця між балансовою вартістю активів підприємства та його звичайною вартістю як цілісного майнового комплексу, що виникає внаслідок використання кращих управлінських якостей, домінуючої позиції на ринку товарів (робіт, послуг), нових технологій тощо. Вартість Г. не підлягає амортизації і не враховується у визначенні валових витрат платника податку.

Д

Давність позовна - термін, протягом якого особа, права якої порушено, може вимагати захисту через суд, арбітраж або третейський суд. Строк позовної давності починається з дня виникнення права на позов, тобто дня, коли особа дізналася про порушення свого права.

Дані фактичні – будь-яка інформація економічного, технічного або іншого характеру, що відображає реальний стан об'єкта на певний момент часу і підтверджена документально.

Дата балансу – дата, на яку складений баланс підприємства. Звичайно датою балансу є кінець останнього дня звітного періоду.

Дата валютування за операціями купівлі-продажу іноземної валюти (банківських металів) – це обумовлена договором дата, згідно з якою банк отримує право власності на куплену іноземну валюту (банківські метали) і виконує своє зобов'язання щодо передавання контрагенту проданої валюти (банківських металів); за операціями купівлі-продажу основних засобів, нематеріальних активів тощо – це дата здійснення оплати куплених активів і одержання плати за продані активи.

Дата інвентаризації – дата, на яку проводиться інвентаризація майна підприємства.

Дата операції – це дата відображення в бухгалтерському обліку операції в день її здійснення, тобто в день виникнення прав (активів) або зобов'язань (пасивів), незалежно від дати руху коштів за цією операцією.

Дата придбання – дата, на яку контроль за чистими активами і діяльністю підприємства, що купується, переходить до покупця.

Дата розрахунку – це дата зарахування або списання коштів за операцією.

Дебет – частина рахунку бухгалтерського обліку. В активних рахунках Д. означає збільшення, а в пасивних - зменшення вартісного вираження об'єкту обліку.

Дебітори – юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Декларант – фізична або юридична особа, яка здійснює декларування товарів чи інших предметів.

Декларація валютного контролю – документ, що заповнюється експортером або імпортером, за допомогою якого проводиться контроль зовнішньоторговельних операцій.

Декларація митна – документ, що містить основні відомості про переміщувани через кордон вантажі, цінності, валюту, ручну поклажу.

Декларація митна вантажна - заява, що містить відомості про товари і транспортні засоби та мету їх переміщення через митний кордон України або про зміну митного режиму щодо цих товарів, а також інформацію, необхідну для здійснення митного контролю, митного оформлення, митної статистики, нарахування митних платежів. Д.м.в. вважається повністю оформленою за

наявності на всіх її аркушах особистої номерної печатки інспектора митниці, що здійснив митне оформлення товару. Оформлена Д.м.в. засвідчує надання суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності права на розміщення товарів у визначений митний режим і підтверджує права та обов'язки зазначених у Д.м.в. осіб щодо здійснення ними відповідних правових, фінансових, господарських та інших операцій. Вона складається на партію товарів за умови, що до всіх товарів зазначеної партії застосовується єдиний митний режим. Окремі Д.м.в. на товари, що входять до однієї партії, оформляються за наявності в партії: а) товарів, до яких застосовуються різні митні режими; б) товарів, за які в межах одного зовнішньоекономічного договору (контракту) передбачено розрахунки різних форм (наприклад, бартер та грошові розрахунки) чи в різній валюті або якщо за частину товару розрахунки між сторонами договору (контракту) не здійснюються; в) товарів, що переміщуються за різними зовнішньоекономічними договорами (контрактами), у тому числі на виконання посередницьких договорів; г) товарів, що підлягають експортному контролю і товарів, що не підлягають експортному контролю; д) товарів, визнаних відповідною Комісією з питань гуманітарної допомоги гуманітарною допомогою і товарів, які не визнано гуманітарною допомогою.

Декларація митна вантажна попередня - документ попереднього контролю за доставкою товарів, що містить відомості про намір підприємства ввезти на митну територію України товари, щодо яких законодавством встановлено посилений контроль за їх доставкою у митницю призначення.

Декларація митної вартості – заява особи митному органу за встановленою формою відомостей щодо митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України чи відносно яких здійснюється митний режим.

Декларація податкова – офіційна заява платника податку, оформлена за встановленими правилами, про отримані ним за минулий період прибутки і поширювані на них податкові знижки та пільги.

Декларація про доходи – документ, в якому показуються доходи і витрати фізичної особи за певний період часу (як правило, за рік).

День операційний – частина робочого дня банку або іншої установи-члена платіжної системи, протягом якої приймаються від клієнта документи на переказ і документи на відкликання та можна, за наявності технічної можливості, здійснити їх обробку, передачу та виконання.

День робочий ненормований - особливий режим робочого часу, який встановлюється для окремої категорії працівників у випадку неможливості нормування часу трудового колективу.

Депонент – 1) власник депозиту; 2) фізична або юридична особа, що має грошову суму, яка не виплачена йому за якої-небудь причини підприємством (організацією, установою).

Дивіденд - платіж, який здійснюється юридичною особою-емітентом корпоративних прав чи інвестиційних сертифікатів на користь власника таких корпоративних прав (інвестиційних сертифікатів) у зв'язку з розподілом

частини прибутку такого емітента, розрахованого за правилами бухгалтерського обліку. До них прирівнюється також платіж, який здійснюється державним некорпоративним, казенним чи комунальним підприємством на користь відповідно держави або органу місцевого самоврядування у зв'язку з розподілом частини прибутку такого підприємства, платіж, який виплачується власнику сертифіката фонду операцій з нерухомістю в результаті розподілу доходу фонду операцій з нерухомістю. При цьому наявність чи відсутність прибутку, розрахованого згідно з правилами податкового обліку, не може впливати на прийняття чи неприйняття рішення щодо нарахування дивідендів.

Дивіденд на акцію – відношення суми оголошених дивідендів до середньозваженої кількості простих акцій в обігу впродовж звітного періоду.

Директ-костинг – система визначення собівартості на підставі прямих (змінних) виробничих витрат.

Директор комерційний – заступник директора підприємства, який відає постачанням, збутом та іншими видами господарсько-фінансової діяльності підприємства.

Дисконт – 1) обліковий відсоток, що стягується банками при обліку векселів; 2) різниця між номіналом цінного папера і його біржовим курсом у випадку, якщо останній нижче; 3) у валютних угодах – знижка з курсу валюти; 4) різниця між цінами на один і той же товар з різними термінами поставок; 5) зниження ціни товару внаслідок зниження його якості.

Дисконтування – процес визначення теперішньої вартості майбутніх грошових потоків.

Дисципліна касова – виконання усіма суб'єктами господарювання встановлених центральним банком правил здійснення операцій з готівкою.

Дисципліна платіжна - додержання підприємствами (організаціями, установами) і окремими особами строків і порядку погашення своїх грошових зобов'язань.

Діяльність аудиторська - підприємницька діяльність, яка включає в себе організаційне і методичне забезпечення аудиту, практичне виконання аудиторських перевірок (аудит) та надання інших аудиторських послуг.

Діяльність господарська - будь-яка діяльність особи, направлена на отримання доходу в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, у разі коли безпосередня участь такої особи в організації такої діяльності є регулярною, постійною та суттєвою. Під безпосередньою участю слід розуміти зазначену діяльність особи через свої постійні представництва, філіали, відділення, інші відокремлені підрозділи, а також через довірену особу, агента або будь-яку іншу особу, яка діє від імені та на користь першої особи.

Діяльність звичайна – будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення.

Діяльність зовнішньоекономічна — діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її

межами; це сукупність виробничо-господарських, організаційно-економічних і оперативно-комерційних функцій підприємства, пов'язаних з його виходом на зовнішній ринок та участю в зовнішньоекономічних операціях.

Діяльність інвестиційна – 1) підприємницька діяльність по освоєнню капіталовкладень, що вкладаються в розвиток підприємств або в створення нових; 2) вкладення засобів фінансовими установами з метою отримання прибутку в інші підприємства.

Діяльність інноваційна – це діяльність, що передбачає нововведення в техніці і технологіях.

Діяльність надзвичайна – така, що чітко відрізняється від звичайної діяльності підприємства.

Діяльність операційна – основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.

Діяльність основна – операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частину його доходу.

Діяльність підприємницька – діяльність одного або декількох осіб в рамках конкретного виду підприємств, фірм, об'єднань і т.д., що направлена на отримання прибутку.

Діяльність професійна незалежна - діяльність, що полягає в участі фізичних осіб у науковій, літературній, артистичній, художній, освітній або викладацькій діяльності, так само як діяльності лікарів (у тому числі стоматологів, зубних техніків), адвокатів, приватних нотаріусів, аудиторів, бухгалтерів, оцінщиків, інженерів чи архітекторів та помічників зазначених осіб або осіб, зайнятих релігійною (місіонерською) діяльністю, іншій подібній діяльності, за умови якщо такі особи не є найманими працівниками чи суб'єктами підприємницької діяльності, які згідно із законодавством прирівнюються до найманої особи.

Діяльність спільна – господарська діяльність із створенням або без створення юридичної особи, що є об'єктом спільного контролю двох або більше сторін відповідно до письмової угоди між ними.

Діяльність фінансова – це діяльність, яка призводить до зміни розміру та складу власного й позикового капіталу.

Доброзичливість внутрішнього аудитора - повага до замовника аудиторських послуг та колег у професійному спілкуванні, позитивне ставлення до критичних зауважень із приводу виконаної роботи та перевірка їх на підставі доказів, внесення з разі потреби змін і доповнень, повага до думки інших фахівців та урахування її в процесі дослідження. Один із етичних принципів внутрішнього аудиту.

Довіреність – документ, що фіксує повноваження представника здійснювати певні дії від імені довірителя. Д. оформлюється на бланку типової форми. Бувають: *разові, спеціальні* (на здійснення однорідних дій), *загальні, генеральні* (управління майном, виступ в суді, укладення зовнішньоекономічних угод).

Договір (контракт) – згода двох або більше осіб (фізичних та/або юридичних) про встановлення, зміну і припинення цивільних прав і обов'язків (позики, купівля-продаж, підряд тощо). Д. може укладатися в усній або письмовій формі.

Договір засновницький – договір, що укладається між засновниками (учасниками) товариства, предметом якого є створення і діяльність того чи іншого господарського товариства.

Договір колективний – документ, що регулює виробничі, трудові та економічні відносини трудового колективу з адміністрацією підприємства, питання охорони праці, соціального розвитку, участі працівників у використанні прибутку підприємства, якщо останнє передбачено статутом підприємства.

Договір купівлі-продажу – договір, за яким продавець зобов'язується передати майно (товар) у власність покупцеві, а покупець зобов'язується прийняти майно і сплатити за нього певну грошову суму. Якщо покупець є державна установа (організація), то у неї виникає право повного господарського володіння або оперативного управління майном.

Договір лізингу - договір, за яким власник майна (лізингодавець) зобов'язується передати лізингоодержувачу майно у користування з метою здійснення підприємницької та іншої діяльності на певний строк, по закінченні якого до лізингоодержувача переходить право власності на майно, а лізингоодержувач зобов'язується сплатити лізингову плату, до якої включається плата за користування майном і його вартість.

Договір морського перевезення, договір фрахту — договір, відповідно до якого судновласник за визначену винагороду приймає на себе зобов'язання перевезти належний фрахтувальнику вантаж чи надати в його розпорядження для цієї мети судно або його частину.

Договір на проведення аудиту – основний документ, який свідчить про досягнення домовленості між клієнтом та виконавцем про проведення аудиторської перевірки, закріплює права, обов'язки і відповідальність сторін. Договір документально засвідчує, що сторони дійшли згоди з усіх моментів, обумовлених у ньому.

Договір оренди – договір, за яким здійснюється строкове платне користування майном, необхідним орендареві для здійснення підприємницької та іншої діяльності.

Договір перевезення – договір, за яким транспортна організація (перевізник) зобов'язується доставити довірений їй відправником вантаж до пункту призначення і видати його уповноваженій на одержання вантажу особі (одержувачу), а відправник зобов'язується сплатити за перевезення вантажу встановлену плату.

Договір підряду – договір, за яким підрядник зобов'язується на свій ризик виконати певну роботу за завданням замовника з його або своїх матеріалів, а замовник зобов'язується прийняти і оплатити виконану роботу.

Договір позики – договір, за яким банк або інша кредитна установа

(позикодавець) зобов'язується надати кошти (позику) позичальнику у розмірі та на умовах, передбачених договором, а позичальник зобов'язується повернути грошову суму та сплатити відсотки по ній.

Договір поставки – юридичний документ, що регулює умови комерційної угоди по покупці споживачем продукції. В договорі обумовлюється поставка продукції в певному асортименті і у вказані терміни, ціна продукції, штрафні санкції і інші особливі умови.

Договір про спільну діяльність – договір, за яким сторони зобов'язуються спільно діяти для досягнення спільної господарської мети.

Договір страхування – письмова угода між страхувальником і страховиком, відповідно до якої страховик бере на себе зобов'язання у разі настання страхового випадку виплатити страхову суму або відшкодувати завдані збитки у межах страхової суми страхувальнику чи іншій особі, визначеній страхувальником, або на користь якої укладено договір страхування (надати допомогу, виконати послугу тощо), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі у певні строки та виконувати інші умови договору. Факт укладання Д.с. може засвідчуватися страховим полісом чи страховим сертифікатом.

Договір трудовий – угода між працівником і роботодавцем-власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом чи фізичною особою, за якою працівник зобов'язується виконати роботу, визначену цим договором, з підпорядкуванням внутрішньому трудовому розпорядку, а власник підприємства (установи, організації) або уповноважений ним орган чи фізична особа зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін. Д.т. може бути *терміновим* (укладеним на певний термін, час виконання робіт) або *безтерміновий* (укладеним на невизначений термін).

Договір фрахту генеральний - договір морського перевезення, згідно з яким фрахтувальник зобов'язується здати, а перевізник – протягом обумовленого часу прийняти для перевезення між визначеними портами обумовлену кількість вантажу. Д.ф.г. використовується при перевезеннях великої кількості однорідного вантажу. У таких договорах, як правило, не вказується найменування суден, а судновласник має право здійснювати перевезення на будь-якому судні, за умови, що це судно за конструкцією і технічним станом відповідає вимогам перевезення.

Договори цивільно-правові – договори, предметом яких є певний результат праці, виконання індивідуального конкретного трудового завдання (замовлення, доручення), за яким не передбачається підпорядкування виконавця роботи внутрішньому трудовому розпорядку підприємства.

Доказ аудиторський - це інформація, отримана аудитором під час перевірки, на якій ґрунтується аудиторська думка; це інформація, отримана аудитором у процесі формування висновків, на яких базується аудиторська думка. До складу аудиторських доказів входять первинні документи та облікові

записи, які є основою для складання фінансових звітів, а також інформація з інших джерел.

Документ – 1) письмовий доказ, свідоцтво; 2) лист, що свідчить про наявність певного факту, з яким пов'язані юридичні наслідки; 3) у правознавстві – форма засвідчення юридичних фактів; 4) в інформатиці – вид інформації; 5) у процесуальному праві – вид джерела доказу; 6) в діловодстві – засіб фіксації в письмовій формі даних про факти, події, явища об'єктивної дійсності та розумової діяльності людини.

Документ архівний – документ незалежно від його виду, місця і часу створення та форми власності на нього, виду матеріального носія інформації, що припинив виконувати функції, для яких був створений, але зберігається або підлягає зберіганню з огляду на значущість для особи, суспільства чи держави або цінність для власника також як об'єкт рухомого майна.

Документ безгрошовий – документ, яким оформлено рух грошових коштів (надходження або витрачання), в той час як вони або не надходили, або були витрачені за іншим призначенням або залишились без руху.

Документ безтоварний – документ, за яким оформлено рух матеріальних цінностей (надходження або витрачання), в той час як вони або не надійшли, або були витрачені за іншим призначенням, ніж зазначено в документі, або ж залишились без руху.

Документ бухгалтерський – письмове свідоцтво (доказ) факту здійснення господарської операції або права на її здійснення. Д.б. є письмовим підтвердженням права здійснення або дійсного проведення господарської операції, її завершеності та доцільності, який складається на бланках встановленої форми.

Документ доброякісний – документ, який за формою та змістом відповідає правилам, встановленим законодавством, вимогам положень про документи і записи в бухгалтерському обліку, а також наказу про облікову політику підприємства та забезпечує доказову суму відображених у ньому фактів.

Документ недоброякісний – документ, який не відповідає вимогам законодавства і не забезпечує доказової сили відображених у ньому фактів, відображає здійснену операцію у спотвореному вигляді.

Документ обліковий - оформлене у встановленому порядку письмове свідоцтво про завершений факт господарського життя, що надає йому юридичну силу та призначене для характеристики кожної господарської операції та її облікового оформлення.

Документ первинний (у бухгалтерському обліку) - документ, який містить відомості про господарську операцію та підтверджує її здійснення.

Документ підроблений – документ, реквізити якого або зміст операції, що відображається не відповідають дійсності.

Документ розрахунковий – документ встановленої форми та змісту, що підтверджує факт продажу (повернення) товарів, надання послуг, отримання (повернення) коштів, купівлі-продажу іноземної валюти, надрукований у

відповідності до чинного законодавства і зареєстрований у встановленому порядку реєстратором розрахункових операцій або заповнений вручну (касовий або товарний чек, розрахункова квитанція тощо).

Документ спеціалізований – типовий первинний документ, призначений для оформлення однорідних виробничих операцій і характерний для підприємств однієї галузі господарства або галузі промисловості.

Документ типовий – документ, який призначений для оформлення певної господарської операції на всіх підприємствах (організаціях, установах), незалежно від галузі народного господарства та відомчої підпорядкованості.

Документ фальсифікований – документ, у якому містяться підчистки та інші підробки печатки, штампу, підписів посадових осіб або підробки в документах на отримання грошей.

Документація – 1) набір бланків документів, які призначаються для оформлення операцій, що відбуваються на підприємстві; 2) група документів (матеріальних носіїв інформації), що містять відомості про господарські операції, які є підставою для їх наступного відображення в облікових реєстрах.

Документація аудитора - це матеріал та робочі документи, підготовлені аудитором і для нього, або ті, що їх отримує та зберігає аудитор у зв'язку з виконанням ним аудиторської перевірки.

Документація аудиторської перевірки робоча – це сукупність уніфікованих документів, в яких у письмовому вигляді відображається інформація, одержана в результаті перевірки, а також рекомендації аудитора, що викладаються у відповідному висновку. Згідно з МСА 230 „Документація” до робочої документації можуть бути включені всі документи, які, на думку аудитора, містять інформацію, що є важливою при складанні аудиторського висновку.

Документи банківські (розрахунково-грошові) – письмові розпорядження підприємства або банку, що містять необхідну і достатню інформацію для здійснення банківських операцій в бухгалтерському обліку.

Документи товаросупроводжувальні - документи, що містять кількісну та якісну характеристику товарів, які поставляються і супроводжують товари на всьому шляху їх транспортування.

Документи транспортні - документи, що є підставою для оформлення договірних відносин, які виникають у процесі транспортування вантажів і визначають умови та порядок доставки вантажів вантажоодержувачу.

Документи установчі – статут для юридичної особи або установчий договір та статут, або лише установчий договір.

Документообіг – це організована система створення, перевірки та обробки первинних документів в бухгалтерському обліку від моменту їх створення до передачі в архів.

Документування – процес праці працівників підприємства, пов'язаних з оформленням тієї чи іншої господарської операції у відповідних документах.

Дооцінка – збільшення облікової вартості необоротних та оборотних активів підприємства.

Дописка – вставка, приписки, переробки, які вносять з метою зміни початкового обсягу чи змісту операції.

Допомога з тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві – різновид соціальних виплат, що виплачується застрахованій особі при настанні стану тимчасової непрацездатності, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, підтвердженого листком непрацездатності.

Допомога з тимчасової непрацездатності у зв'язку з доглядом за хворою дитиною – різновид соціальної допомоги застрахованій особі, що призначається при хворобі дитини (не старшій 14 років) застрахованої особи. Документальне оформлення допомоги – листок непрацездатності, що видається застрахованій особі, яка здійснює догляд за дитиною; довідка, що видається лікуючим лікарем після закінчення 14 днів.

Допомога за вагітністю та пологами – різновид соціальних виплат; є матеріальним забезпеченням, що компенсує застрахованій жінці втрату нею заробітної плати (доходу) за час перебування у відпустці за вагітністю та пологами. Підставою для призначення допомоги є листок непрацездатності.

Допомога матеріальна – суми, які виплачуються працівникам за рахунок прибутку за рішенням адміністрації підприємства до ювілейних дат, відпусток, а також за рішенням вищих органів у разі стихійного чи екологічного лиха тощо.

Допомога на поховання – різновид соціальних виплат одноразового характеру застрахованій особі (членам її сім'ї) у разі поховання членів її сім'ї, що перебували на її утриманні (поховання померлої застрахованої особи). Документами для призначення допомоги є: заява про надання допомоги особі, що здійснила поховання, свідоцтво про смерть, документи про понесені витрати на поховання. Допомога має одноразовий характер.

Допомога по догляді за дитиною до досягнення нею трирічного віку – різновид соціальних виплат, що призначаються для догляду за дитиною застрахованою особою (одним із батьків, родичем дитини або опікуном, усиновителем). Підстави для призначення допомоги: заява застрахованої особи, що здійснює догляд, розпорядження роботодавця про надання відпустки по догляді за дитиною (виконавчої дирекції ФСС про призначення допомоги).

Допомога при народженні дитини – різновид соціальних одноразових виплат, що надаються застрахованій особі (одному з батьків, усиновителю, опікунові) при народженні дитини. Підстави для призначення допомоги: заява застрахованої особи про виплату допомоги, свідоцтво про народження, документи про усиновлення (опікунство).

Допомога фінансова безповоротна – 1) сума коштів, передана платнику податку згідно з договором дарування, іншими подібними договорами, які не передбачають відповідної компенсації або повернення таких коштів (за винятком бюджетних дотацій і субсидій), або без укладання таких угод; 2) сума безнадійної заборгованості, відшкодована кредитором позичальником після її списання, якщо така безнадійна заборгованість була попередньо включена до

складу валових витрат кредитора; 3) сума заборгованості платника податку перед іншою юридичною чи фізичною особою, що залишилася нестягнутою після закінчення строку позовної давності; 4) основна сума кредиту або депозиту, наданих платнику податку без встановлення строків повернення такої основної суми, за винятком кредитів, наданих під безстрокові облігації та депозитів до запитання у банківських установах, а також сума процентів, нарахованих на таку основну суму, але не сплачених (списаних); 5) сума процентів, умовно нарахованих на суму поворотної фінансової допомоги, що залишається неповерненою на кінець звітного періоду, у розмірі облікової ставки НБУ, розрахованої за кожний день фактичного використання такої поворотної фінансової допомоги.

Допомога фінансова поворотна - це сума коштів, передана платнику податку у користування на визначений строк відповідно до договорів, які не передбачають нарахування процентів або надання інших видів компенсацій як плати за користування такими коштами. -

Доручення інкасове – розрахунковий документ, що складається установами (організаціями) у тих випадках, коли їм надається право на беззаперечне стягнення коштів.

Доручення платіжне - розрахунковий документ, що містить письмове доручення платника обслуговуючому банку про списання зі свого рахунку зазначеної суми коштів та її перерахування на рахунок одержувача.

Доручення платіжне акцептоване – платіжне доручення платника своєму банку по депонуванню та акцепту певної суми на окремому рахунку та проведенню розрахунків з постачальником за рахунок цих коштів.

Дохід — сума будь-яких коштів, вартість матеріального і нематеріального майна, інших активів, що мають вартість, у тому числі цінних паперів або деривативів, одержаних платником податку у власність або нарахованих на його користь, чи набутих незаконним шляхом у випадках, визначених діючим законодавством, протягом відповідного звітного податкового періоду з різних джерел як на території України, так і за її межами; це збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Дохід валовий - загальна сума доходу від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом певного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах як на території України, її континентальному шельфі, виключній (морській) економічній зоні та за її межами.

Дохід від реалізації – дохід від реалізації готової продукції, товарів, робіт та послуг.

Дохід від участі в капіталі – дохід від інвестицій в асоційовані підприємства, від спільної діяльності тощо.

Дохід гарантований - дохід, одержання якого практично не залежить від умов, що складаються, забезпечений в будь-якому випадку.

Дохід емісійний – сума перевищення надходжень, отриманих емітентом

від продажу власних акцій або інших корпоративних прав та інвестиційних сертифікатів, над номінальною вартістю таких акцій або інших корпоративних прав та інвестиційних сертифікатів (при їх первинному розміщенні), або над ціною зворотного викупу при повторному розміщенні інвестиційних сертифікатів та акцій інвестиційних фондів.

Дохід маржинальний – різниця між доходом від реалізації продукції та змінними витратами.

Дохід нарахований – дохід, який був зароблений, але ще не отриманий на дату складання балансу.

Дохід неоподатковуваний – частина загальної суми доходу, яка не підлягає оподаткуванню.

Дохід номінальний – дохід у грошовому вираженні, обчислений без урахування купівельної спроможності грошей, рівня цін, інфляції.

Дохід операційний інший – дохід від реалізації іноземної валюти, оборотних активів, операційної курсової різниці тощо.

Дохід оподатковуваний загальний - будь-який дохід, який підлягає оподаткуванню згідно із законодавством країни, нарахований (виплачений) на користь платника податку протягом звітного податкового періоду.

Дохід пасивний - дохід, отриманий у вигляді процентів, дивідендів, роялті, страхових виплат і відшкодувань, а також орендних (лізингових) платежів за договорами оперативної оренди.

Дохід підприємницький – частина прибутку, що залишається у підприємця після сплати податків.

Дохід прихований – частина сукупного доходу суб'єкта оподаткування, не зазначена ним у податковій декларації, чи увесь сукупний дохід, не оприлюднений вчасно внаслідок неподання податкової декларації.

Дохід сукупний оподатковуваний – дохід, одержаний громадянином за певний період часу як у грошовій, так і в натуральній формах.

Дохід у вигляді заробітної плати – дохід, нарахований (виплачений, наданий) внаслідок здійснення платником податку трудової діяльності на території України, від працедавця, незалежно від того, чи є такий працедавець резидентом або нерезидентом, а також заробітної плати, нарахованої особі за здійснення роботи за наймом у складі екіпажу (команди) транспортного засобу, який перебуває за межами території України, її територіальних вод (виключної економічної зони), у тому числі на якірних стоянках та належить резиденту на правах власності або перебуває у його тимчасовому (строковому) користуванні та/або є зареєстрованим у Державному судновому реєстрі України чи Судновій книзі України.

Дохід у матеріальній формі – грошові кошти, інша валюта, а також грошовий еквівалент вартості одержаного суб'єктом оподаткування у власність майна, що має фізичні виміри та властивості.

Дохід у нематеріальній формі – грошовий еквівалент вартості послуг, а також вартості одержаних суб'єктом оподаткування в користування чи власність майнових і немайнових прав, що не мають фізичних вимірів.

Доход валовий – результат господарської діяльності, який визначається різницею між загальною сумою виручки від реалізації продукції і послуг та загальною сумою платежів за придбані матеріальні цінності і послуги, а також амортизаційних відрахувань.

Доходи – збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Доходи інші – дохід від реалізації необоротних активів і фінансових інвестицій, безоплатно одержаних активів.

Доходи майбутніх періодів – грошові кошти, що одержані у звітному періоді, але відносяться до майбутніх періодів (орендна плата, абонементна плата за користування засобами зв'язку тощо).

Доходи надзвичайні – відшкодування збитків від надзвичайних подій.

Доходи оподатковувані - частина валового доходу юридичних і фізичних осіб, яка підлягає оподаткуванню.

Дублікат – другий примірник документа, що має однакову з оригіналом цінність. Видача дубліката здійснюється у випадку втрати документа.

Думка аудитора - висновок аудитора містить чітке письмове висловлення думки аудитора про фінансові звіти в цілому. Безумовно-позитивна думка висловлюється, якщо аудитор доходить висновку, що фінансові звіти справедливо та достовірно відображають (або подають достовірно, в усіх суттєвих аспектах) інформацію відповідно до визначеної концептуальної основи фінансової звітності.

Думка негативна - думка, яка висловлюється, якщо вплив незгоди з управлінським персоналом на фінансові звіти є настільки суттєвим і всеохопним, що аудитор доходить висновку, що висловлення умовно-позитивної думки про звітність не є адекватним для розкриття оманливого чи неповного характеру фінансових звітів.

Думка умовно-позитивна - висловлюється, якщо аудитор доходить висновку, що фінансові звіти справедливо та достовірно відображають (або подають достовірно, в усіх суттєвих аспектах) інформацію відповідно до визначеної концептуальної основи фінансової звітності.

Е

Екаутант – фахівець у сфері фінансів і бухгалтерії, що займається аналізом фінансово-господарської діяльності.

Екаутінг – самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства; ведення обліку штатними працівниками бухгалтерії.

Еквівалент валютний національний – національний еквівалент іноземної валюти, що обчислюється шляхом перерахунку суми валюти в національну грошову масу за курсом Національного банку країни.

Еквіваленти грошових коштів – короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни їх вартості.

Експертиза при проведенні аудиту - дослідження фахівцем (експертом) будь-яких питань, рішення яких вимагає спеціальних знань в галузі науки, техніки, економіки, будівництва, листування, права тощо.

Експертиза судово-бухгалтерська – дослідження господарських операцій, відображених у бухгалтерських документах або облікових регістрах, яке проводить бухгалтер-експерт за ухвалою правоохоронних органів з наданням відповідей на питання, які виникають у процесі розслідування або судового розгляду цивільних або кримінальних справ. Буває: 1) *досудова* - призначається органами слідства при зборі доказів за справою в досудовому порядку, тобто на стадії проведення попереднього (досудового) розслідування справи; 2) *судова* - призначається судом під час судового розгляду справи, якщо існує необхідність у спеціальних знаннях експерта-бухгалтера; 3) *індивідуальна* – експертиза, при якій дослідження проводиться одним експертом; 4) *комісійна* – проводиться декількома експертами однієї спеціальності. Комісію експертів, як правило, призначає керівник експертної установи для швидкого проведення дослідження великої кількості об'єктів; 5) *комплексна* - експертиза, коли дослідження проводиться за участю декількох експертів, які є фахівцями у різних галузях знань. Така експертиза призначається не стільки при необхідності дослідження одного об'єкта, скільки для вирішення питання, дати відповідь на яке можливо, використовуючи лише різні, суміжні сфери знань і проводячи спільні дослідження; 6) *основна* - експертиза, яка повністю розв'язує поставлені перед нею слідчим (судом) питання за справою, яка розслідується або знаходиться на розгляді в суді; 7) *додаткова* – призначається для ліквідації прогалин у раніше проведеному дослідженні або висновку; 8) *первинна* - це експертиза, при проведенні якої об'єкт досліджується вперше; 9) *повторна* – призначається у зв'язку із сумнівами суду, прокурора, слідчого або особи, яка здійснює дізнання, в правильності або обґрунтованості раніше отриманого висновку судового експерта по тих же питаннях.

Елемент витрат – сукупність економічно однорідних витрат.

Елементи вибірки - це окремі елементи, що складають генеральну сукупність, наприклад: чеки, перелічені в бланку внеску депозиту, записи щодо кредиту у виписках з банківських рахунків; рахунки-фактури або залишки на рахунках дебіторів; грошові одиниці.

Етика професійна – комплекс принципів службової поведінки та ставлення до виконання фахових обов'язків, що відповідають вимогам міжнародних стандартів аудиту та визначаються інтересами суспільства, допомагають незалежним аудиторам у підтримці прозорості і реальності фінансової звітності, що подається її користувачам.

Ж

Журнал бухгалтерський – книга для запису даних, фіксації документів і документообігу, ведення обліку.

Журнал господарських операцій – прошита інвентарна книга, яка заповнюється від руки. В Ж. г. о. послідовно відображаються усі господарські операції підприємства по нарахуванню, оприбуткуванню, оплаті, списанню майна, засобів, зобов'язань. На підставі його даних складається оборотно-сальдовий баланс.

Журнал реєстрації довіреностей – прошнурований та пронумерований журнал, який призначений для реєстрації виданих, повернутих та використаних бланків довіреностей. В ньому робиться відмітка про повернення (на наступний день по закінченню терміну дії) невикористаної довіреності, а сам бланк довіреності погашається надписом „Не використана” і зберігається до закінчення звітного періоду у особи, яка є відповідальною за їх реєстрацію. По закінченню звітного періоду невикористані довіреності знищуються із складанням акту.

Журнал реєстрації меморіальних ордерів – використовується при меморіально-ордерній формі обліку для реєстрації меморіальних ордерів.

Журнал реєстрації прибуткових та видаткових документів – призначений для реєстрації в хронологічному порядку протягом року усіх прибуткових та видаткових касових ордерів або документів, що їх замінюють при одержанні або видачі готівки з каси.

Журнал-Головна – використовується на підприємствах, які мають незначну кількість синтетичних рахунків. Це один із спрощених варіантів меморіально-ордерної форми ведення обліку. За цією формою ведення обліку варіантом хронологічна реєстрація меморіальних ордерів поєднується із записами за синтетичними рахунками в одній книзі, яка має назву "Журнал-Головна". На підставі згрупованих первинних, зведених (накопичувальних) документів складають меморіальні ордери. Меморіальні ордери з доданими до них документами є підставою для записів по рахунках синтетичного і аналітичного обліку. Синтетичний облік ведуть у книзі „Журнал-Головна”, форма якої дозволяє поєднувати хронологічну і систематичну реєстрацію меморіальних ордерів, замінюючи таким чином реєстраційний журнал і Головну книгу. По закінченню кожного місяця в цій книзі підраховують обороти по рахунках і підсумок за стовпчиком „Сума оборотів по статтях”, який повинен відповідати сумі дебетових і кредитових оборотів по всіх рахунках. Одночасно виводять сальдо по рахунках, які використовують для складання бухгалтерського балансу.

Журнал-ордер – обліковий реєстр, у якому зазначаються шифри та найменування кореспондуючих рахунків по операціях, які у ньому обліковуються. Використовується при журнально-ордерній формі обліку. Записи проводять по мірі надходження документів або за підсумками за місяць з накопичувальних відомостей за кредитовою ознакою (за кредитом даного

рахунку у кореспонденції з рахунками, що дебетуються). Це досягається використанням шахової форми Ж.-о. Його відкривають на місяць. В кожному Ж.-о. відображається кредитовий оборот певного рахунку, а його дебетовий оборот – в інших Ж.-о. Допоміжні (накопичувальні) відомості застосовуються у випадку, коли необхідні дані важко відобразити безпосередньо в Ж.-о. В кінці місяця підсумки з відомостей переносять до відповідного Ж.-о., а з нього – до Головної книги.

3

Заборгованість безнадійна – заборгованість, стосовно до якої є впевненість про її неповернення боржником, або заборгованість, за якою минув строк позовної давності; це заборгованість, яка відповідає будь-якій з наведених ознак: а) заборгованість по зобов'язаннях, за якою минув строк позовної давності; б) заборгованість, яка виявилася не погашеною внаслідок недостатності майна фізичної особи, на яке відповідно до закону може бути спрямовано стягнення; в) прострочена заборгованість, яка виявилася непогашеною внаслідок недостатності майна фізичної особи за умови, що дії кредитора, направлені на примусове стягнення майна позичальника, не призвели до повного погашення заборгованості; г) заборгованість фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності або юридичної особи, оголошених банкрутами у порядку, встановленому законом, або при їх ліквідації (зняття з реєстрації як суб'єкта підприємницької діяльності); д) заборгованість, стягнення якої стало неможливим у зв'язку з дією обставин непереборної сили, стихійного лиха (форс-мажору), підтверджених у порядку, передбаченому законодавством; е) заборгованість, яка виявилася непогашеною внаслідок недостатності коштів, одержаних від продажу на відкритих аукціонах (публічних торгах) майна позичальника, переданого у заставу як забезпечення зазначеної заборгованості, за умови, що інші юридичні дії кредитора щодо примусового стягнення іншого майна позичальника не призвели до повного покриття заборгованості; є) прострочена заборгованість померлих фізичних осіб, а також визнаних у судовому порядку безвісно відсутніми, померлими або недієздатними, а також прострочена заборгованість фізичних осіб, засуджених до позбавлення волі.

Заборгованість дебіторська – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Заборгованість дебіторська безнадійна - поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності.

Заборгованість дебіторська довгострокова – сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

Заборгованість дебіторська поточна – сума дебіторської заборгованості,

яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу.

Заборгованість дебіторська сумнівна – поточна дебіторська заборгованість за продукцію (товари, роботи, послуги), щодо якої існує невпевненість в її погашенні боржником.

Заборгованість кредиторська - грошові кошти підприємства (організацій, установ), які підлягають сплаті відповідній юридичній або фізичній особі (кредитору). З.к. відображається в пасиві балансу і належить до джерел позикових коштів підприємства (зобов'язань).

Завдання з огляду – це сукупність здійснюваних аудитором процедур, на базі яких аудитору слід підтвердити відповідність фінансових звітів в усіх суттєвих аспектах вимогам міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і/або національних стандартів бухгалтерського обліку, і (або) інших основ фінансової звітності, призначених для підготовки фінансової звітності та зазначених у фінансових звітах. Такі завдання включають аналітичні процедури і запити та не передбачають здійснення оцінки систем внутрішнього контролю і бухгалтерського обліку клієнта, підтвердження та обчислення, а також інших методів і процедур, які зазвичай здійснюються аудитором для отримання достатніх аудиторських доказів під час аудиторської перевірки.

Завдання з підготовки інформації – це сукупність процедур, здійснюваних аудитором на замовлення клієнта, які передбачають збирання, класифікацію та узагальнення фінансової інформації, не пов'язані з висловленням незалежної думки. Іншими словами, це компіляція (перетворення) інформації з одного вигляду в інший, зручний та зрозумілий у використанні безпосереднім замовником.

Завдання з погоджених процедур - у ньому аудитор зобов'язується виконати ті аудиторські процедури, які були погоджені аудитором, суб'єктом господарювання та будь-якими відповідними третіми сторонами, а також навести виявлені фактичні дані у висновку. Одержувачі цього висновку повинні сформулювати свої власні висновки на основі висновку аудитора. Передбачається, що висновок надаватиметься лише тим сторонам, з якими ці процедури погоджено, оскільки інші сторони, не обізнані з обґрунтуванням таких процедур, можуть неправильно розтлумачити їхні результати.

Завдання оперативного контролю – проведення аудиту безпосередньо в процесі діяльності підприємства для попередження помилок та варіантів їх рішення.

Закриття бухгалтерських рахунків – здійснення записів, після яких рахунки бухгалтерського обліку не мають сальдо.

Залишки на початок періоду - це ті залишки на рахунках, які наявні на початок періоду. Залишки на початок періоду базуються на залишках на рахунках на кінець попереднього періоду і відображають результати операцій попередніх періодів та облікової політики, що застосовувалася у передньому періоді.

Залишок вхідний - залишки на балансових рахунках, котрі існують на

початок кожного нового звітної періоду. Вхідний залишок нового звітної періоду, який розглядається аудитором, відповідає вихідному залишку попереднього періоду і є результатом: 1) операцій, які проведені в попередній період; 2) облікової політики, яка використовувалася в попередній період.

Заліки взаємних вимог – це одна із форм безготівкових розрахунків, яка застосовується з метою прискорення розрахунків і оборотності коштів.

Замовлення – заявка з боку покупця постачальнику про поставку вказаних у документі товарів.

Замовник – юридична або фізична особа, що звернулася із замовленням до виробника, продавця, постачальника товарів (робіт, послуг).

Запаси – активи, які: утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

Запаси виробничі – об'єм запасів матеріальних ресурсів, що забезпечує безперервність виробничого процесу.

Запаси підприємства матеріальні – запаси матеріальних ресурсів, що включають незавершену і готову продукцію, якими володіє підприємство.

Запис бухгалтерський – форма реєстрації господарських операцій у бухгалтерському обліку. Буває: а) *хронологічним* – фіксація господарських операцій в порядку їх здійснення і оформлення в спеціальних журналах реєстрації; б) *систематичним* – реєстрація господарських операцій згідно їх змісту на рахунках бухгалтерського обліку за допомогою подвійного запису.

Запис зворотний – запис, який використовується для виправлення помилково виконаних проводок, при цьому неправильно вказані в кореспонденції рахунки міняються місцями, а нові обороти арифметично заміняють помилкові.

Запис подвійний – один із засобів реєстрації фактів господарського життя на рахунках бухгалтерського обліку при якому дані про господарські операції в одній і тій же грошовій величині реєструються на двох (декількох) рахунках бухгалтерського обліку, як правило, на дебеті одного і на кредиті іншого.

Запис простий – запис бухгалтерського обліку, що передбачає реєстрацію факту господарського життя по дебету або по кредиту рахунку.

Запис систематичний – реєстрація господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку, за допомогою якого господарські операції групуються за однорідними господарськими ознаками.

Запис складний – запис, при якому один рахунок дебетується, інші рахунки кредитуються, або декілька рахунків дебетується, один рахунок кредитується. При цьому сумарний оборот по дебету дорівнює сумарному обороту по кредиту рахунків.

Запис сторнувальний – передбачає не додавання, а віднімання зареєстрованих сум. Суми, які сторнуються, записуються червоним чорнилом, або беруться в круглі дужки, або обводяться прямокутником.

Запис хронологічний – реєстрація фактів господарського життя в хронологічному порядку, тобто в порядку їх здійснення за датами. Для З.х. призначений реєстраційний журнал, який застосовується при меморіально-ордерній формі обліку.

Запис шаховий – запис, при якому сума, записана один раз, буде відображатися по дебету і кредиту відповідних рахунків, що досягається шляхом побудови облікових реєстрів за шаховим принципом. З.ш. широко використовується при журнально-ордерній формі обліку.

Запит (підтвердження) - це метод, який має два аспекти: 1) надсилання запиту третім особам (дебіторам, кредиторам, банкам) або усний запит працівникам підприємства для отримання інформації, необхідної аудитору; 2) відповідь на запит, що підтверджує або не підтверджує ті дані, якими раніше володів аудитор.

Запуск сировини і матеріалів у виробництво контрольний - передбачає перевірку фактичного витрачання сировини і матеріалів у виробництві, виходу готової продукції, відходів виробництва, продуктивності обладнання, а також встановлення реальності розробки і застосування норм витрачання сировини та матеріалів, палива тощо. За допомогою цього прийому виявляють випадки необґрунтованого списання сировини і матеріалів на випуск продукції як за завищеними нормами, так і понад встановлені норми.

Засновники – фізичні або юридичні особи, які створили підприємство за власною ініціативою.

Засоби в розрахунках – дебіторська заборгованість юридичній особі за товари, роботи і послуги, по виданих авансах, по отриманих векселях тощо.

Засоби виробництва – елементи виробничого процесу у вигляді засобів праці і предметів праці. Вартість З.в. переноситься на вартість готової продукції або повністю (сировина, матеріали), або частинами у формі амортизаційних відрахувань. Засоби праці (основні виробничі фонди) відшкодовуються за рахунок амортизаційного фонду (просте відтворення) і поповнюються за рахунок фонду накопичення (розширене відтворення). Предмети праці (оборотні фонди) поновлюються після кожного виробничого циклу.

Засоби грошові – наявні грошові кошти в касі підприємства, на рахунках в банку, цінні папери, що належать підприємству.

Засоби грошові в дорозі – 1) грошова готівка, що передана кредитній установі для зарахування на рахунки її власників, яка ще не поступила на них за умов доставки; 2) внутрішньосистемні перерахування грошових коштів, які ще не надійшли на рахунки одержувачів в поточному місяці; 3) списані банком з рахунку платника кошти, які ще не надійшли на рахунок одержувача в поточному місяці.

Засоби оборотні - предмети праці, а також малоцінні та швидкозношувані предмети, готова продукція, грошові кошти, кошти в розрахунках (дебіторська заборгованість), незавершене виробництво.

Засоби основні - матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг,

здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує один рік).

Застереження – пункт договору, що містить будь-які умови, згідно з якими регулюються відносини договірних сторін у разі настання непередбаченої заздалегідь, але цілком ймовірної події. З. стосуються, як правило, зміни цін, валютного курсу, погодних умов, військових конфліктів та інших обставин.

Затрати нормативні - метод оцінки запасів, який полягає у застосуванні норм витрат на одиницю продукції (робіт, послуг), які встановлені підприємствами з урахуванням нормальних рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей і діючих цін.

Зберігання відповідальне - господарська операція платника податку, що передбачає передання згідно з договорами схову матеріальних цінностей на зберігання іншій особі без права їх використання у господарському обороті такої фізичної чи юридичної особи, з подальшим поверненням цих матеріальних активів платнику податку без зміни їх якісних або кількісних характеристик.

Збиток – перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

Збиток матеріальний - втрати підприємства (установи, організації), які виражаються у зменшенні майна або в недоотриманні прибутку.

Збиток номінальний – збиток, який присуджується до відшкодування потерпілій особі в умовах, коли вона не має можливості точно оцінити розмір шкоди, яка настала через порушення контрагентом умов контракту.

Збиток прямий – збиток, який виникає по причині порушення умов контракту З.п. підлягає відшкодуванню стороною, яка порушила контракт, потерпілій стороні.

Збір акцизний - це непрямий податок на споживачів (одержувачів) окремих товарів (продукції), що стягується з них під час здійснення оборотів з продажу таких товарів, вироблених на митній території України або при імпортуванні їх на митну територію України. Акцизний збір включається до ціни підакцизних товарів.

Збір реєстраційний - один із видів оподаткування, що поширюється на реєстрацію документів, укладання угод за ставкою реєстраційного збору, яка встановлюється залежно від виду оподатковуваних операцій.

Збір ринковий – плата за торгові місця на ринках і в павільйонах, на критих і відкритих майданчиках для торгівлі тощо, яка стягується із юридичних осіб та громадян, які реалізують сільськогосподарську, промислову продукцію та інші товари на ринках.

Збори адміністративні – вид мит, що стягуються з юридичних і фізичних осіб за проведені адміністративні дії: видача довідок, паспортів, свідоцтв тощо. Розмір визначається у твердих ставках.

Збори консульські – плата, що стягується з юридичних і фізичних осіб за офіційні дії, виконувані Міністерством закордонних справ і консульствами. Тарифи встановлюються відповідно до внутрішнього законодавства країни, що призначає консула.

Збори митні – додаткові збори, що стягуються понад митних зборів на товари, які ввозяться, за специфічні умови поставок та інші послуги, які надаються митницею (оформлення транспортних засобів, зберігання товарів під відповідальністю митниці тощо). Використовуються для розвитку системи митних органів України. З.м. можуть сплачуватися в національній та іноземній валюті.

Звіт авансовий – документ типової форми, який складається підзвітними особами. До З.а прикладаються виправдовуючі документи на витрачання підзвітних сум (посвідчення про відрядження з відмітками про час і місце відрядження, квитки на проїзд, квитанції готелю, чеки, рахунки на придбання матеріалів тощо).

Звіт аудиторський - він не є офіційним аудиторським документом, а призначений виключно для клієнта і може бути оприлюднений тільки з його дозволу; зміст цього документа залежить від конкретних обставин і результатів дослідження господарських операцій, його форма у зв'язку з цим може бути довільною.

Звіт виробничий – внутрішньогосподарський звіт, що подається до центральної бухгалтерії підприємства його підрозділами.

Звіт внутрішнього аудитора - підсумковий документ (документи) за підсумками роботи аудитора, який надається у письмовій формі та містить результати проведеного дослідження фінансово-господарської діяльності підприємства. Як правило, складається із таких частин: вступна, аналітична та підсумкова.

Звіт касира – документ, який касир підприємства передає в бухгалтерію. З.к. являє собою відривний листок Касової книги з додатком прибуткових і видаткових документів.

Звіт періодичний – звіт фіскальної пам'яті за будь-який період часу з початку експлуатації реєстратора розрахункових операцій.

Звіт про власний капітал – звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.

Звіт про дотримання законодавства з охорони довкілля - це звіт, відокремлений від фінансових звітів, в якому суб'єкт господарювання надає третім сторонам якісну інформацію щодо зобов'язань стосовно екологічних аспектів діяльності, його політики та цілей у цій сфері, рівня ефективності контролю за впливом процесів діяльності на рівень екологічного ризику, а також надає кількісну інформацію про дотримання вимог законодавства з охорони довкілля.

Звіт про рух грошових коштів – звіт, який відображає надходження і видаток грошових коштів у результаті діяльності підприємства у звітному періоді.

Звіт про фінансові результати – звіт про доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства.

Звіт річний – 1) документ, який щорічно складається суб'єктом господарювання. Він включає фінансову звітність разом з аудиторським висновком по ній; 2) вид звітності, який всебічно характеризує діяльність підприємства за звітний рік. Він складається за затвердженими формами, зміст і склад яких залежить від особливостей діяльності підприємства.

Звіт суб'єкта малого підприємництва – звіт, який складається з Балансу (ф. № 1-м) та Звіту про фінансові результати (ф. № 2-м).

Звіт фіскальний – документ встановленої форми, що друкується реєстратором розрахункових операцій, який застосовується для реєстрації операцій з купівлі-продажу іноземної валюти та містить дані про виконані операції з початку робочої зміни касира.

Звіт центру відповідальності – звіт, що містить показники діяльності, контрольовані персоналом відповідно центру.

Звітність – система підсумкових показників, що характеризують господарську та фінансову діяльність підприємства за певний період.

Звітність бухгалтерська - звітність, що складається на підставі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб певних користувачів.

Звітність внутрішня – встановлюється наказом про облікову політику підприємства і являє собою систему взаємопов'язаних економічних показників, які характеризують результати діяльності підрозділів за певний проміжок часу (годину, добу, декаду, місяць тощо).

Звітність податкова – сукупність податкових звітів, які включають декларації і розрахунки та подаються до податкових органів.

Звітність служби внутрішнього аудиту - документи, що адресовані керівництву та власникам підприємства, містять детальні відомості про хід аудиторської перевірки, встановлені відхилення у об'єктах аудиту, витрати часу та коштів на функціонування служби.

Звітність статистична – являє собою сукупність складних та затверджених форм звітів установ (підприємств, організацій), які вони зобов'язані у визначені строки подавати до регіональних статистичних органів.

Звітність управлінська - внутрішня звітність, форми і структура якої регламентовані на рівні підприємства та призначена для забезпечення інформацією внутрішніх користувачів (менеджерів) для прийняття ефективних управлінських рішень.

Звітність фінансова - бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Звітність фінансова консолідована - звітність, яка відображає фінансовий стан і результати діяльності юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці.

Зменшення корисності – втрата економічної вигоди в сумі перевищення залишкової вартості активу над сумою очікуваного відшкодування.

Зміна облікової політики – зміна обраних раніше принципів, методів та процедур, які використовуються підприємством для складання і подання фінансової звітності за умов: а) зміни вимог органу, що затверджує Положення (стандарти) бухгалтерського обліку; б) забезпечення достовірного відображення подій або операцій в обліку. Не вважаються змінами облікової політики встановлення облікової політики для подій або операцій, які відрізняються за змістом від попередніх подій та операцій; подій або операцій, які не відбувалися раніше.

Знаки грошові – замітники золота і срібла в грошовому обігу у вигляді металевих монет, паперових грошей і банківських квитків.

Знання бізнесу - це загальні знання аудитора з економіки і галузі діяльності, в якій функціонує суб'єкт господарювання, а також конкретні знання щодо його функціонування.

Знос необоротних активів – сума амортизації об'єкта необоротних активів із початку їх корисного використання.

Знос основних фондів моральний – знецінення основних фондів в цілому або їх частини під впливом технічного процесу. Може виявлятися в двох формах: а) знецінення відбувається в результаті появи аналогічних фондів, але більш дешевих; б) поява більш продуктивної і економічної техніки аналогічного призначення.

Знос основних фондів фізичний – втрата основними фондами споживчої вартості в результаті матеріального зношення їх елементів та під впливом природних явищ.

Зобов'язання (*obligations*) – заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства.

Зобов'язання гарантійне - документ, який застосовують при угодах, коли сторона, що поставляє товар, цінні папери або надає банківські послуги, вимагає від контрагента по угоді гарантії платежу: 1) письмове посвідчення, видане гарантом тій особі, якій воно гарантує виконання визначених зобов'язань; 2) документ, що підтверджує відповідність якості товару, що поставляється, умови договору про купівлю-продаж, контракту на постачання. З.г. покликано гарантувати надійну роботу машин, устаткування при їх належному використанні. Гарантом може виступати держава, банк або інший орган, що дає кредитну гарантію в забезпеченні своєчасної сплати суми боржником.

Зобов'язання грошове – зобов'язання боржника заплатити кредитору певну суму відповідно до цивільно-правового договору та на інших підставах передбачених цивільним законодавством України.

Зобов'язання довгострокові - всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями.

Зобов'язання казначейське – державний цінний папір, що випускається в обіг від імені держави казначейством або за його дорученням іншою кредитною установою.

Зобов'язання непередбачене – 1) зобов'язання, що може виникнути внаслідок минулих подій та існування якого буде підтверджено лише тоді, коли відбудеться або не відбудеться одна або більше невизначених майбутніх подій, над якими підприємство не має повного контролю; 2) теперішнє зобов'язання, що виникає внаслідок минулих подій, але не визнається, оскільки малоймовірно, що для врегулювання зобов'язання потрібно буде використати ресурси, які втілюються у собі економічні вимоги, або оскільки суму зобов'язання не можна достовірно визначити.

Зобов'язання податкове узгоджене – 1) податкове зобов'язання, самостійно визначене платником податків у податковій декларації, вважається узгодженим від дня подання такої податкової декларації; 2) податкове зобов'язання платника податків, нараховане контролюючим органом, вважається узгодженим у день отримання платником податку податкового повідомлення (за винятком випадків, коли платник податків звертається до контролюючого органу із скаргою про перегляд рішення, якщо вважає, що контролюючий орган невірно визначив суму податкового зобов'язання або прийняв будь-яке інше рішення, що суперечить законодавству з питань оподаткування або виходить за межі його компетенції, установлені законодавством); 3) податкове зобов'язання платника податків, нараховане контролюючим органом (у разі, коли такий платник податків звертається до контролюючого органу із скаргою про перегляд рішення, якщо вважає, що контролюючий орган невірно визначив суму податкового зобов'язання або прийняв будь-яке інше рішення, що суперечить законодавству з питань оподаткування або виходить за межі його компетенції, установлені законом), вважається узгодженим у день закінчення процедури адміністративного оскарження.

Зобов'язання поточні - зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом 12 місяців, починаючи з дати балансу.

I

Інвентар – сукупність різних речей, предметів господарського і виробничого призначення, що входять до складу майна і призначені для певної мети (роботи).

Інвентаризація – методичний прийом контролю, перевірка наявності матеріальних цінностей (основних і оборотних фондів), грошових коштів та зіставлення їх фактичної наявності з даними бухгалтерського обліку. І. може бути *повною* (охоплює всі господарські засоби та їх джерела) і *частковою* (охоплює один із видів господарських засобів). Обов'язково проводиться перед складанням річного звіту, при зміні форми власності підприємства, зміні матеріально-відповідальної особи, після стихійного лиха, крадіжок тощо.

Інвестиції іноземні – всі види майнових та інтелектуальних активів, що

вкладаються іноземними суб'єктами господарської діяльності в Україні, в результаті чого утворюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект.

Інвестиції капітальні – сукупність витрат, спрямованих на відновлення виробничих потужностей, спорудження будівель виробничого призначення та об'єктів невиробничої сфери.

Інвестиції портфельні – придбання цінних паперів, деривативів та інших фінансових активів за грошові кошти на фондовому ринку (за винятком операцій з купівлі акцій як безпосередньо платником податку, так і пов'язаними з ним особами, в обсягах, що перевищують 50% загальної суми акцій, емітованих іншою юридичною особою, які відносяться до прямих інвестицій).

Інвестиції прямі – внесення грошових коштів або майна до статутного капіталу юридичної особи в обмін на корпоративні права, емітовані цією юридичною особою.

Інвестиції фінансові – активи, що утримуються підприємством з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), вартості капіталу або інших вигод для інвестора.

Інвестиція — довгострокове вкладення капіталу в будь-яке підприємство з метою отримання прибутку; господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно. Їх поділяють на капітальні, фінансові та реінвестиції.

Індксація – спосіб збереження реальної величини грошових вимог і доходів за умов інфляції.

Індосамент – передатний напис власника на звороті векселів та інших цінних паперів.

Індосамент балансовий – індосамент без зазначення визначеної особи, за яким векселедержатель передає всі права придбавачу векселя. І.б. може складатися лише з підпису векселедержателя.

Індосамент бланковий – індосамент без вказання певної особи, за яким векселетримач передає всі права набувачу векселя. Вексель з проставленим І.б. підлягає оплаті пред'явнику і може бути переданий надалі шляхом простої передачі самого векселя до того часу, поки не буде довершений повний індосамент.

Індосамент заставний – індосамент, за яким вексель не переходить у власність і знаходиться у векселедержателя за заставним правом. При І.з. векселедержатель має право передати вексель іншій особі тільки в порядку передоручення.

Індосант – особа, яка ставить на звороті векселя передатний напис.

Індосат – особа, на користь якої переказується вексель за передатним написом.

Інкасація – здача грошей до банківських установ підприємствами різних форм власності, в каси яких надходять готівкові гроші.

Інкасо – одержання банком платежів на користь клієнта, який передав йому розрахункові документи, за якими повинен бути здійснений платіж.

Інкасо документарне – доручення постачальника-експортера банку, що його обслуговує, одержати від покупця-імпортера платіж проти товарних документів.

Інкасо чисте – проведення розрахунку виключно за фінансовими документами.

Інспектор – службова особа, що здійснює нагляд за правильністю чийх-небудь дій, контрольне дотримання яких-небудь правил.

Інспектор податковий - співробітник податкової адміністрації, на якого покладено функцію стягування податків.

Інспекція — метод, який полягає у встановленні правильності (підтвердженні) результатів інвентаризації, фактичного існування активів і зобов'язань підприємства, а також у перевірці облікових записів. Досить часто цей метод ще називають „фактичний контроль”.

Інструкція посадова - внутрішній розпорядчий документ, який складається на певну посаду даного підприємства. В І.п. зафіксовані завдання, функції, обов'язки, права і відповідальність посадової особи при виконанні даної роботи.

Інструменти фінансові – різні форми короткострокового та довгострокового інвестування, торгівля якими здійснюється на фінансових ринках. До них відносяться грошові кошти, цінні папери, опціони, форвардні контракти, ф'ючерси і свопи.

Інфляція – знецінення грошей внаслідок переповнення каналів обігу грошовою масою, не забезпеченою потрібною кількістю товарів.

Інформація за сегментами – це інформація у фінансових звітах, яка стосується відокремлюваних компонентів або галузевих чи географічних аспектів господарювання.

К

Калькулювання на основі діяльності – метод калькулювання, що передбачає групування накладних витрат за основними видами діяльності і подальший їх розподіл між видами продукції, виходячи з того, які види діяльності потрібні для виготовлення цієї продукції.

Калькулювання позамовне – один із основних способів обчислення собівартості продукції, який застосовується на підприємствах, де виробничі витрати обліковуються за окремими замовленнями на виріб (групу однакових виробів) або роботи. Такими є підприємства з індивідуальним і дрібносерійним типами виробництва. При цьому способі калькуляцію фактичної собівартості складають після закінчення виконання замовлення (виробництва продукції або виконання робіт). Вся сума витрат по замовленню дорівнює його собівартості.

Якщо це замовлення складається із серії однакових виробів, то собівартість одиниці продукції визначається діленням суми витрат по даному замовленню на кількість виробів.

Калькулювання попроцесне (попередільне) – один із основних способів обчислення собівартості продукції, який застосовується на підприємствах, де вихідний матеріал у виробництві проходить ряд переділів, фаз (цегельне, текстильне та інші виробництва), процесів або де з одних вихідних матеріалів в одному технологічному процесі отримують різноманітні види продукції (металургійні та інші виробництва). Калькуляція собівартості може бути в двох варіантах: 1) *напівфабрикатному* – собівартість обчислюється по кожному переділу і яка складається із собівартості попереднього переділу і витрат по даному переділу. Собівартість продукції останнього переділу є собівартістю готової продукції; 2) *безнапівфабрикатному* – обчислюється тільки собівартість продукції останнього переділу (готової продукції). При цьому витрати обліковуються окремо по кожному переділу без врахування собівартості продукції (напівфабрикатів) попередніх переділів. До собівартості готової продукції включаються всі витрати на її виробництво по всіх переділах. При К.п. спочатку визначають собівартість всієї продукції, а потім собівартість її одиниці. Собівартість одиниці продукції обчислюють різними способами (залежно від особливостей технологічного процесу). Коли на окремому переділі отримують один вид продукції, то для обчислення її собівартості ділять суми витрат на кількість одиниць продукції. При одержанні в результаті обробки вихідного матеріалу декількох видів продукції застосовують коефіцієнтний спосіб: суму витрат розподіляють між видами продукції за встановленими коефіцієнтами.

Калькуляція – 1) обчислення в єдиному грошовому вимірнику результатів будь-якого господарського процесу; 2) обчислення собівартості одиниці продукції (робіт, послуг). Розрізняють: *нормативну* – складається за діючими на початок місяця нормами виробничих витрат; забезпечує щоденний контроль за відхиленнями фактичних витрат від встановлених норм; *планову* – складається на початку запланованого періоду, виходячи з планових норм витрат та інших планових показників за цей період; встановлює планові завдання по собівартості.

Капітал – 1) вартість, що в процесі виробництва створює додану вартість; 2) загальна вартість активів будь-якої особи за вирахуванням її зобов'язань (чиста вартість); 3) сукупні ресурси, що використовуються в підприємстві; 4) початкова сума коштів, призначених для здійснення підприємницької діяльності.

Капітал акціонерний – основний капітал акціонерного товариства, розмір якого регламентується Статутом. К.а. утворюється за рахунок випуску акцій.

Капітал вилучений – фактична собівартість акцій власної емісії, викуплених товариством у своїх акціонерів.

Капітал власний – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Капітал декларований - капітал акціонерного товариства, наведений у його установчих та інших документах.

Капітал додатковий – частина власного капіталу, що утворюється за рахунок дооцінки основних засобів, безкоштовного отримання активів від юридичних та фізичних осіб, а також за рахунок різниці між продажною та номінальною вартістю акцій.

Капітал неоплачений – та частина основного (акціонерного) капіталу, яка ще не сплачена акціонерами.

Капітал номінальний – встановлена засновниками сума, на яку є намір випустити акції (паї).

Капітал оборотний – частина капіталу, яка повністю споживається в кожному операційному циклі та повністю переносить свою вартість на виготовлену продукцію.

Капітал основний – частина капіталу, яка повністю та багаторазово бере участь у процесі виробництва товару, переносить свою вартість на новий продукт по частинах, в міру зношування.

Капітал пайовий – сума внесків фізичних і юридичних осіб у вигляді добровільно розміщених паїв у здійснення фінансово-господарської діяльності споживчих товариств, житлово-будівельних кооперативів, кредитних спілок та інших підприємств. Пайові внески можуть здійснюватися у грошовій або натуральній формах.

Капітал позиковий – грошовий капітал, що надається в позику його власником тимчасово на умовах повернення за плату у вигляді відсотків.

Капітал резервний – частина власних коштів акціонерного товариства та інших недержавних підприємств, що утворюються в результаті відрахувань від прибутку; це резерв, який створюється для відшкодування у майбутньому можливих збитків і забезпечення нормальної роботи підприємства.

Капітал сплачений – та частина основного капіталу, яка сплачена акціонерами.

Капітал статутний – зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства. При зміні суми статутного капіталу потрібна перереєстрація підприємства в органах влади виробництва і реалізації продукції природних ресурсів, сировини і матеріалів, палива й енергії, основних фондів, трудових ресурсів і інших витрат. К.с. формується за рахунок внесків засновників та випуску акцій.

Картка банківська платіжна - пластиковий ідентифікаційний засіб, за допомогою якого утримувачу надається змога здійснювати операції сплати за товари, послуги, отримувати готівкові кошти.

Картка банківська платіжна власна - надає змогу фізичній особі-держателю розпоряджатися власним картковим рахунком.

Картка банківська платіжна дебетна – надає змогу розпоряджатися картковим рахунком у межах залишку коштів на ньому.

Картка інвентарна - реєстр аналітичного обліку основних засобів. Ведеться по кожному інвентарному об'єкту.

Картка корпоративна – платіжна картка, яка дає змогу її держателю провести операції за рахунок коштів, що обліковуються на картковому рахунку юридичної особи.

Картка кредитна - грошовий документ, що засвідчує наявність у відповідній кредитній установі рахунка власника кредитної картки і дає право на придбання товарів і послуг в роздрібній торгівельній мережі без оплати готівкою.

Картка лімітно-забірна - комбінований накопичувальний документ з обліку відпуску запасів, при оформленні якого вказується, на який строк він виписаний, найменування одержувача, вид і ліміт відпуску матеріалів у виробництво.

Картка платіжна банківська корпоративна - надає змогу фізичній особі розпоряджатися картковим рахунком резидента та представництва нерезидента.

Картка платіжна банківська кредитна - надає змогу здійснювати операції за дебетом карткового рахунка в межах встановленого банком-емітентом ліміту кредиту.

Картка складського обліку матеріалів – реєстр аналітичного обліку, який ведеться на складах по кожному виду матеріальних цінностей.

Картотека – систематизоване зібрання карток, що містять дані довідкового чи іншого характеру; є обліковими реєстрами і зберігаються у спеціальних ящиках. Їх розташовують у визначеному порядку. Для забезпечення збереженості картки реєструються у реєстрі.

Каса – 1) готівкові гроші, що є в розпорядженні підприємства; 2) спеціально обладнане та ізольоване приміщення для приймання, зберігання і видачі готівки, грошових документів; 3) структурний підрозділ підприємства (організації, установи), що виконує касові операції.

Касир – службова особа, що безпосередньо виконує касові операції.

Кваліфікація ревізора – придатність ревізора до виконання контрольно-ревізійної роботи, яка визначається набутими знаннями, вміннями, досвідченістю та професійними навичками.

Квитанція – офіційна розписка встановленого зразку про прийняття грошей, документів, цінностей тощо.

Квитанція розрахункова – 1) бланк розрахункового документу (товарного чеку, проїзного документу тощо), який виготовлений централізовано друкарським способом та може мати окремі поля для заповнення від руки шляхом проштамповування чи друкування; 2) розрахунковий документ, бланк якого виготовлений друкарським способом, а окремі реквізити заповнюються від руки записом або шляхом проштамповування при реєстрації розрахунків за продані товари (надані послуги), при видачі коштів покупцеві у разі повернення товару, прийняття цінностей під заставу та в інших випадках.

Класифікація витрат – групування за окремими ознаками витрат підприємства на виробництво і реалізацію продукції. За різними ознаками витрати бувають: *за видами витрат* – витрати за економічними елементами та

витрати за статтями калькуляції; *по відношенню до виробничого процесу* – основні та накладні витрати; *за єдністю складу* – одноелементні та комплексні витрати; *по відношенню до обсягів виробництва* – постійні та змінні витрати тощо.

Класифікація запасів – поділ запасів на різні види залежно від форми існування та призначення.

Класифікація основних засобів – групування основних засобів за окремими ознаками, що використовуються у плануванні, обліку і звітності. *За функціональним призначенням* бувають виробничими і невиробничими; *за галузями народного господарства* – в промисловості, будівництві, сільському господарстві тощо; *за приналежністю* – власні та орендовані; *за призначенням та речово-натуральними ознаками* – будівлі, споруди, передавальні пристрої, машини, устаткування, інструмент, виробничий і господарський інвентар, продуктивна і робоча худоба, транспортні засоби, багаторічні насадження, меліорація землі та водоймищ (без споруд).

Кліринг – система безготівкових розрахунків за товари, послуги, цінні папери, що полягає у взаємному зарахуванні вимог і зобов'язань, однакових за вартістю.

Книга Головна – 1) обліковий реєстр, призначений для синтетичного обліку при журнально-ордерній і меморіально-ордерній формах обліку. В ній відкриваються всі рахунки синтетичного обліку, що використовуються на підприємстві. Записи проводяться на підставі журналів-ордерів (меморіальних ордерів). Дані звіряються з даними реєстрів аналітичного обліку; 2) книга, що відкривається на рік, для узагальнення даних із журналів-ордерів, взаємної перевірки правильності здійснення записів по окремих рахунках і для складання звітного балансу. В ній показують сальдо на початок періоду, обороти та сальдо кінцеве по кожному синтетичному рахунку. Обороти по кредиту кожного синтетичного рахунку відображаються одним записом, а по дебету – в кореспонденції з рахунками, що кредитуються. На кожен рахунок відводиться один або два аркуші (другий використовується як вкладний до основного).

Книга касова - реєстр аналітичного обліку касових операцій, кожен лист якого заповнюється касиром у двох примірниках (другий примірник служить звітом касира).

Книга обліку розрахункових операцій – книга, прошнурована та зареєстрована в органах ДПС України, яка містить щоденні звіти, які складаються на підставі відповідних розрахункових документів щодо руху готівкових коштів, товарів, послуг.

Книга реєстраторів розрахункових операцій – книга встановленої форми, яка пронумерована, прошнурована, скріплена печаткою та підписом керівника органу ДПС (або його заступника), в якій здійснюються записи про реєстрацію та облік реєстраторів розрахункових операцій, довідок про опломбування, або накопичується за допомогою програмного забезпечення інформація про реєстрацію та облік реєстраторів розрахункових операцій,

довідок про опломбування, яка щоденно переноситься на паперові носії у формі, яка передбачена для зазначеної вище книги, скріплюється печаткою та підписом уповноваженої посадової особи органу ДПС.

Книга сальдова – обліковий реєстр, який застосовується при сальдовому методі обліку товарно-матеріальних активів. К.с. відкривається на рік за кожним місцем зберігання активів (кожною матеріально відповідальною особою). Залишки матеріалів на 31.12 записують у бухгалтерії. В подальшому кількісні залишки матеріалів записуються завідувачем складом на підставі даних складського обліку. Вартість залишків запасів за обліковими цінами визначається в бухгалтерії і записується у К.с. Підсумкові ціни в К.с. повинні відповідати даним бухгалтерії. Замість книги можуть використовуватись сальдові відомості.

Книги бухгалтерські – вид облікових реєстрів аналітичного (книги обліку основних засобів, книга обліку реалізації продукції, багатогранна книга тощо) і синтетичного (Головна книга, книга „Журнал-головна”) обліку.

Книжка розрахункова – зброшурована та прошнурована книжка, яка зареєстрована в органах Державної податкової служби України, що містить номерні розрахункові квитанції, які видаються покупцям у визначених законодавством випадках, коли не застосовуються реєстратори розрахункових операцій.

Книжки чекові – комплект бланків чеків, зброшурованих у книжки.

Книжки чекові лімітовані – комплект (по 10, 25, 50 аркушів) бланків розрахункових чеків, який видається банком платнику для розрахунків за одержані товари (послуги).

Кодекс професійної етики аудиторів України – система правил, що регламентують професійні дії аудиторів, правила надання аудиторських послуг, запроваджують фундаментальні принципи етики, які зобов'язаний дотримуватись аудитор.

Коефіцієнт страхового стажу — величина, що визначається відповідно до законодавства для обрахування страхового стажу при обчисленні розміру пенсії у солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Коефіцієнти ліквідності – показники, що визначають можливості підприємства розрахуватися власними коштами за своїми зобов'язаннями у визначені періоду часу.

Коефіцієнти майнового стану – коефіцієнти, що характеризують майновий стан підприємства та його виробничий потенціал.

Коефіцієнти оборотності активів/капіталу – коефіцієнти ділової активності підприємства, що характеризують, наскільки швидко актив/капітал обертаються в процесі його господарської діяльності.

Коефіцієнти платоспроможності – коефіцієнти, що характеризують здатність підприємства своєчасно розраховуватися за своїми платіжними зобов'язаннями залежно від стану ліквідності його активів.

Коефіцієнти рентабельності – коефіцієнти, що характеризують здатність

підприємства генерувати необхідний прибуток в процесі своєї господарської діяльності і визначають ефективність використання активів та капіталу.

Коефіцієнти фінансові – система фінансових показників, що характеризують співвідношення основних результатів фінансової діяльності підприємства, окремих структурних елементів активів і капіталу.

Коефіцієнти фінансової стійкості – коефіцієнти, що характеризують структуру капіталу підприємства з точки зору фінансової стабільності його розвитку в майбутньому.

Комісія інвентаризаційна - колективний орган, що формується з групи осіб, наділених певними повноваженнями щодо встановлення фактичної наявності та стану активів, фінансових зобов'язань підприємства, а також прийняття рішень за виявленими результатами.

Комісія ліквідаційна - орган, який здійснює ліквідацію підприємства.

Комісія ревізійна - орган внутрішнього контролю підприємства, який діє на підставі статуту та затвердженого положення про неї. На ревізійну комісію покладається проведення перевірок (ревізій) фінансово-господарської діяльності, складання висновків за річними звітами та балансами, здійснення контролю за виконанням рішень за результатами ревізій та перевірок. Ревізійні комісії утворюються при акціонерних товариствах, на великих компаніях та інших суб'єктах господарювання.

Комітет аудиторський - орган наглядової (спостережної) ради товариства. Завданням є здійснення контролю за фінансово-господарською діяльністю товариства, надання пропозицій щодо обрання аудитора та контроль за його незалежністю, визначення напрямів необхідного аудиту. К.а. повинен співпрацювати з ревізійною комісією товариства, службою внутрішнього аудиту та зовнішнім аудитором.

Компенсація – відшкодування втрат, понесених збитків, витрат (за невикористану чергову відпустку, за втрату частини грошових доходів у зв'язку з порушенням термінів виплати тощо).

Компетентність професійна - професійний бухгалтер зобов'язаний постійно підтримувати професійні знання та навички на рівні, потрібному для надання клієнтові чи роботодавцеві компетентних професійних послуг, що базуються на знаннях сучасних тенденцій практики, законодавства та технологій. Професійний бухгалтер повинен діяти сумлінно.

Компіляція – ведення бухгалтерського обліку та складання звітності юридичних осіб України за іншими, ніж в Україні, правилами.

Коносамент— документ, що засвідчує прийняття вантажу до перевезення морським транспортом із зобов'язанням доставити вантаж у порт призначення і видати його законному власнику коносамента. З юридичної точки зору К. виконує три основні функції: 1) засвідчує укладання договору морського перевезення між експортером і перевізником; 2) підтверджує передачу товарів перевізнику для відправлення в зазначене місце призначення на конкретному судні; 3) надає право власності на товари власнику його оригіналу. Розрізняють такі види К.: залежно від способів передачі прав на одержання вантажу:

іменні, ордерні, на пред'явника; залежно від наявності застережень про претензії перевізника до кількості і якості прийнятого до перевезення вантажу чи його пакування: чисті, із застереженнями; залежно від особливостей перевезення: рейсові (лінійні), чартерні (фрахтові); залежно від режиму передачі вантажу судновласнику: бортові, коносаменти на прийнятий для навантаження вантаж; залежно від характеру перевезення: внутрішні коносаменти, морські коносаменти; залежно від маршруту перевезення: прямі коносаменти, наскрізні коносаменти; залежно від наявності в коносаменті строків і умов доставки вантажів судноплавною компанією: короткі коносаменти, повні коносаменти.

Коносамент бортовий - коносамент, який засвідчує, що вантаж доставлено на борт судна. К.б. містить позначку "навантажений на борт судна" („...”). Він надає імпортеру і банкам найбільшу надійність, оскільки в ньому вказується, коли і на борту якого судна відправлений товар.

Коносамент внутрішній - коносамент, що засвідчує передачу вантажу перевізнику для його перевезення до митного кордону країни експортера.

Коносамент із застереженнями - коносамент, що містить застереження про те, що отримані перевізником товари або їх пакування мають ушкодження чи дефекти.

Коносамент іменний - коносамент, виписаний на певного одержувача із зазначенням його найменування й адреси.

Коносамент короткий - коносамент, у якому на зворотному боці відсутні строки і умови доставки вантажу судноплавною компанією. Такі умови викладаються в окремому документі. У випадку, якщо строки і умови доставки вантажів судноплавною компанією змінюються, немає потреби друкувати нові бланки коносамента.

Коносамент морський - коносамент, що засвідчує передачу вантажу міжнародному перевізнику для його доставки вантажоодержувачу. Залежно від маршруту перевезення розрізняють *прямі* та *наскрізні коносаменти*.

Коносамент на пред'явника - припускає, що товар у порту призначення передається будь-якій особі — пред'явнику коносамента. Такий коносамент передається шляхом простого вручення.

Коносамент на прийнятий для навантаження вантаж - коносамент, який засвідчує, що вантаж прийнятий під охорону перевізника. Коносамент на прийнятий для навантаження вантаж не засвідчує, що вантаж доставлений на борт судна. Коносамент такого типу зазвичай використовується, якщо товари підготовлені до відправлення в контейнерах на заводі, на складі експортера чи на контейнерному терміналі поза портом, а також при вимушеному складуванні вантажу поза судном у випадку страйків портових робітників або перевантаженості порту. Після розміщення вантажу на судні за вимогою відправника вантажу перевізник повинен замінити коносамент на прийнятий для навантаження вантаж на бортовий коносамент чи зробити на коносаменті на прийнятий для навантаження вантаж позначку про назву судна (чи суден), на які вантажі доставлені, дату (чи дати) відправлення. Позначений у такий спосіб

коносамент на прийнятий для навантаження вантаж буде вважатися бортовим коносаментом.

Коносамент наскрізний - коносамент, що використовується у випадку, якщо морське перевезення становить тільки частину загального перевезення і товари повинні перевозитися різними наземними та морськими перевізниками. К.н. застосовується також, коли саме морське перевезення розділене на окремі стадії, що здійснюють різні перевізники шляхом перевантаження. Залежно від наявності в коносаменті строків і умов доставки вантажів судноплавною компанією розрізняють *короткі* та *повні коносаменти*.

Коносамент ордерний - коносамент, що містить вказівку "наказу відправника" чи "наказу одержувача". Він припускає, що відправник чи одержувач можуть передати свої права третій особі шляхом вчинення на коносаменті передавального напису (індосаменту) і вручення його цій особі. У порту призначення по ордерному коносаменту вантаж буде виданий відправнику чи одержувачу залежно від того, чиєму наказу він виданий, а за наявності в ньому передавальних написів — особі, зазначеній в останньому з безперервного ряду передавальних написів, чи пред'явнику коносаменту з останнім бланковим написом.

Коносамент повний - коносамент, на зворотному боці якого надруковані строки й умови доставки вантажу судноплавною компанією.

Коносамент прямий - коносамент, що застосовується при прямих перевезеннях від порту до порту.

Коносамент рейсовий (лінійний) - коносамент, що застосовується при перевезеннях товарів у лінійному суднопластві на судах, що здійснюють рейси за розкладом, для яких у порту призначення мається зарезервований причал.

Коносамент чартерний (фрахтовий) - коносамент, що застосовується у трампових (нерегулярних) перевезеннях.

Коносамент чистий - коносамент, що не містить додаткових застережень чи позначок, що прямо констатують дефектний стан товару чи пакування. Застереження, що не відносяться до стану товарів при навантаженні, але стосується їх подальшої долі і стану при розвантаженні, не робить коносамент коносаментом із застереженнями.

Контрагент – 1) особи, які пов'язані обов'язками за спільним договором та співпрацюють в процесі виконання договору; 2) торговий партнер, що протиставляється іншому учаснику угоди.

Контракт – здебільшого письмова угода, яка обумовлює взаємні права і обов'язки сторін, що домовляються.

Контракт гарантійний – контракт, який передбачає відповідальність підрядника за експлуатаційні якості продукції, що постачається, забезпечення її ремонту або заміни в межах обумовленого строку або робочого ресурсу.

Контракт несприятливий – контракт, у виконанні якого підприємство не зацікавлене внаслідок його збитковості або інших причин та готове передати його іншим підприємствам.

Контракт обтяжливий – контракт, витрати (яких не можна уникнути) на

виконання якого перевищують очікувані економічні вигоди від цього контракту.

Контракт ф'ючерсний - стандартний документ, який засвідчує зобов'язання придбати (продати) цінні папери, товари або кошти у визначений час та на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією цін на момент виконання зобов'язань сторонами контракту. При цьому будь-яка його сторона має право відмовитися від його виконання виключно за наявності згоди іншої сторони контракту або у випадках, визначених цивільним законодавством. Покупець К.ф. має право продати такий контракт протягом строку його дії іншим особам без погодження умов такого продажу з продавцем контракту.

Контракт форвардний - стандартний документ, який засвідчує зобов'язання особи придбати (продати) цінні папери, товари або кошти у визначений час та на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією цін такого продажу під час укладення такого форвардного контракту. При цьому будь-яка сторона К.ф. має право відмовитися від його виконання виключно за наявності згоди іншої сторони контракту або у випадках, визначених цивільним законодавством. Претензії щодо невиконання або неналежного виконання К.ф. можуть пред'являтися виключно його емітенту. Продавець К.ф. не може передати (продати) зобов'язання за цим контрактом іншим особам без згоди покупця. Покупець К.ф. має право без погодження з іншою стороною контракту в будь-який момент до закінчення строку дії (ліквідації) К.ф. продати такий контракт будь-якій іншій особі, включаючи продавця такого К.ф.

Контролінг - система управління процесом досягнення кінцевих цілей та результатів діяльності підприємства. Одна з форм внутрішнього контролю.

Контроль – 1) вирішальний вплив на фінансову, господарську і комерційну політику підприємства з метою одержання вигод від його діяльності; 2) систематичне спостереження і перевірка процесу функціонування відповідного об'єкту з метою встановлення його відхилень від заданих параметрів; 3) елемент управління економічними об'єктами і процесами, який полягає у нагляді за ними з метою перевірки їх відповідності стану, передбаченому законами, юридичними нормами, актами, програмами, планами, договорами, проектами, угодами.

Контроль аудиторський - здійснюється аудиторськими фірмами або аудиторами за діяльністю господарюючих суб'єктів.

Контроль бухгалтерський – сукупність процедур, що дають змогу забезпечити збереження активів підприємства та достовірність звітності, які здійснюються службою бухгалтерського обліку на підставі даних, отриманих від функціональних підрозділів.

Контроль вибірковий – метод контролю якості, при якому рішення приймання великої партії ухвалюється за наслідками контролю невеликої кількості зразків, яку називають вибіркою з даної партії.

Контроль відомчий - проводиться міністерствами, органами державного управління за діяльністю підвідомчих їм підприємств, організацій і установ.

Контроль внутрішньогосподарський - являє собою організовану

власниками підприємства та уповноваженими ними особами систему стеження, нагляду і перевірки ефективності використання майна підприємства, законності і доцільності господарських операцій, збереження матеріальних цінностей та грошових коштів, виявлення резервів, запобігання безгосподарності, втратам та крадіжкам. К.в. здійснюють керівники підприємств і організацій, спеціальні відділи та служби, фахівці в межах своєї компетенції. К.в. є функцією управління підприємством, одним з прийомів перевірки прийнятих рішень.

Контроль внутрішньосистемний - контроль, що здійснюється міністерствами, державними комітетами, концернами, асоціаціями, акціонерними виробничими об'єднаннями підприємств одної галузі відповідно до вимог чинного законодавства шляхом проведення комплексних ревізій або контрольних перевірок.

Контроль господарський – 1) система заходів, які забезпечують перевірку фінансово-господарської діяльності підприємства; 2) процес спостереження та перевірки виробничої та фінансової діяльності підприємств, який здійснюється відповідними суб'єктами управління, наділеними певними функціями контролю, з метою виявлення відхилень від встановлених параметрів цієї діяльності, усунення та попередження негативних явищ і тенденцій.

Контроль державний - здійснюється спеціалізованими органами державного апарату, діяльність яких поширюється на всі галузі народного господарства, підприємства, установи та організації незалежно від їх відомчої підпорядкованості (Державна контрольно-ревізійна служба, Державна податкова інспекція і т.д.).

Контроль документальний - перевірка, під час якої об'єкт перевірки і його відповідність регламентованому значенню визначаються на підставі даних, що містяться у документах.

Контроль економічний - сукупність економічних відносин, які виникають у системі взаємодії та управління продуктивними силами і виробничими процесами; це система органів державного і господарського управління, які здійснюють контроль за економічним і соціальним розвитком країни, формуванням і витрачанням Державного бюджету України відповідно до законодавчого регулювання, прийнятого Верховною Радою України та Конституції України.

Контроль наступний – контроль, який проводиться після здійснення господарських операцій. Основним видом такого контролю є ревізія господарсько-фінансової діяльності.

Контроль податковий - це система активних дій, що здійснюється контролюючими органами для спостереження за функціонуванням будь-якого суб'єкта господарської діяльності у частині нарахування та сплати до бюджетів і державних цільових фондів податків, зборів, податкових платежів, а також з метою протидії податковим правопорушенням.

Контроль попередній – контроль, який проводиться до здійснення господарських операцій з метою попередження неекономічного, недоцільного

та протизаконного використання коштів, а також інших дій, які порушують чинне законодавство, наносять шкоду підприємству.

Контроль поточний – контроль, який проводиться в процесі здійснення господарських операцій для виявлення недоліків прийнятих рішень з метою застосування оперативних заходів щодо усунення негативних факторів.

Контроль спільний – розподіл контролю за господарською діяльністю відповідно до угоди про ведення спільної діяльності.

Копія документа – документ, що відтворює інформацію іншого документа і всі його зовнішні ознаки або частину їх.

Коректура – спосіб виправлення помилок в облікових записях шляхом закреслення неправильних записів та написання нових правильних, підтверджених підписом особи, яка їх здійснила із зазначенням дати.

Кореспонденція рахунків – зв'язок між рахунками бухгалтерського обліку в результаті відображення на них господарських операцій.

Користувачі фінансової звітності - фізичні або юридичні особи, які потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень.

Кошти валютні – включають: 1) валютні цінності (готівкова іноземна валюта); 2) платіжні документи (чеки, векселі, тратти, акредитиви, депозитні сертифікати тощо); 3) цінні папери (акції, облігації, купони до них, векселі тощо) в іноземній валюті; 4) золото та інші дорогоцінні метали у вигляді зливків, пластин і монет, сертифікати, облігації, інші цінні папери, номінал яких виражено у золоті, дорогоцінні камені.

Кошти грошові – це готівка в касі, суми на рахунках у банках, інші грошові кошти, короткотермінові фінансові вкладення (цінні папери, депозити).

Кошти ліквідні – грошові кошти та інші активи, які можуть бути використані для погашення боргових зобов'язань (готівка, кошти на рахунках в банку, цінні папери і ті елементи обігового капіталу, які швидко реалізуються).

Кошти оборотні – сукупність грошових коштів, авансованих підприємствами для формування оборотних виробничих фондів і фондів обігу, що забезпечують безперервний процес виробничо-господарської діяльності (виробничі запаси, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів).

Кошти позабюджетні - кошти, які бюджетні установи (організації) одержують понад асигнувань, що виділяються їм з державного або місцевих бюджетів.

Кошти спеціальні – доходи позабюджетних установ та організацій, які вони одержують від надання платних послуг, виконання робіт, реалізації продукції та іншої діяльності, що здійснюється ними у відповідальності до затверджених нормативно-правових актів і використовують за цільовим призначенням у відповідності до єдиного кошторису доходів і витрат установ.

Кошти страхові - акумульовані страхові внески для здійснення матеріального забезпечення та надання соціальних послуг за діючим законодавством.

Кошторис – 1) документований план надходження і витрачання грошових засобів для фінансування витрат підприємства (установи, організації); 2)

фінансово-плановий акт, що визначає обсяг, цільове направлення та щоквартальний розподіл асигнувань, передбачених на утримання бюджетних установ та організацій.

Кредит – права сторона бухгалтерських рахунків. В активних рахунках відображає видаткову частину, до якої заносяться усі витрати з даного рахунку, а в пасивних – прибуткову частину, в якій групуються всі надходження по рахунку.

Кредит - кошти та матеріальні цінності, які надаються резидентами або нерезидентами у користування юридичним або фізичним особам на визначений строк та під процент. К. буває: фінансовий, товарний, інвестиційний податковий та під цінні папери, що засвідчують відносини позики.

Кредит акцептний – на відміну від облікового кредиту, який надається векселедержателю (одержувачу коштів по векселю), цей вид кредиту надається векселедателям (платнику по векселю) і виступає в якості гарантійної послуги. Кредитна угода оформляється з використанням переказного векселя. В цьому документі виставник зазначає платника, який має акцептувати вексель (дати згоду провести платіж). Клієнт виставляє на банк переказний вексель, який його акцептує з умовою, що до настання строку платежу по векселю клієнт внесе в банк суму, необхідну для погашення векселя. Позичальник (векселедавець) може використовувати акцептований банком вексель як платіжний засіб для купівлі товарів, оплати своїх зобов'язань перед іншими кредиторами, обліку в іншому банку.

Кредит банківський – видача грошової позики банком функціонуючому підприємству.

Кредит бланковий – кредит, що надається без забезпечення (ТМЦ, цінними паперами тощо).

Кредит вексельний – купівля банками векселів до закінчення їхнього строку; процент, що його одержують банки під час цієї операції. *В практиці фондової біржі* – це різниця між номіналом цінного паперу і його біржовим курсом у випадку, коли останній нижчий; *в практиці валютного ринку* – знижка з курсу валюти по операціях з готівкою; *в практиці товарного ринку* – знижка із встановленої раніше ціни товару, яка надається одному або групі покупців.

Кредит гарантований – надається одними підприємцями (постачальниками) іншим під гарантію банків, фірм або урядових органів, коли існує невпевненість у платоспроможності покупця. К.г. оформляється гарантійним листом банку, акцептом або авалем векселя.

Кредит державний - сукупність відносин, в яких держава виступає в ролі позичальника коштів, кредитора і гаранта.

Кредит довгостроковий – кредит, що видається банком своєму клієнтові на строк, що перевищує один рік.

Кредит експортний – кредит, що надається іноземним покупцям або їхнім банкам з метою фінансування продажу товарів та послуг. Є засобом стимулювання експорту.

Кредит комерційний – кредит, що надається у товарній формі продавцями покупцям у вигляді відстрочки платежу за продані товари.

Кредит короткостроковий – кредит, що видається банком своєму клієнтові на строк, що перевищує один рік.

Кредит онкольний - короткостроковий кредит, який сплачується за першою вимогою. К.о, як правило, видається під забезпечення цінними паперами або товарами.

Кредит під цінні папери – грошові кошти, які залучаються юридичною особою-боржником (дебітором) від інших юридичних і фізичних осіб як компенсація вартості випущених (емітованих) таким дебітором облігацій або депозитних сертифікатів.

Кредит під цінні папери, що засвідчують відносини позики – це кошти, які залучаються юридичною особою-боржником (дебітором) від інших юридичних або фізичних осіб як компенсація вартості випущених (емітованих) таким дебітором облігацій або депозитних сертифікатів. Правила емісії (випуску), продажу та погашення (викупу) зазначених цінних паперів, а також вимоги до їх емітентів встановлюються відповідним законодавством.

Кредит податковий - сума (вартість) витрат, понесених платником податку-резидентом у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг) у резидентів-фізичних або юридичних осіб протягом звітного року (крім витрат на сплату податку на додану вартість та акцизного збору), на суму яких дозволяється зменшення суми його загального річного оподаткованого доходу, одержаного за наслідками такого звітного року, у випадках, визначених законом.

Кредит товарний - кредит, предметом якого є товари, які передаються кредитором у власність позичальника на умовах угоди, що передбачає відстрочення кінцевого розрахунку на визначений строк на умовах платності (з нарахування відсотків). К.т. передбачає передання права власності на товари (результати робіт, послуг) покупцю (замовнику) у момент підписання договору або в момент фізичного отримання товарів (робіт, послуг) таким покупцем (замовником), незалежно від часу погашення заборгованості.

Кредит фінансовий - кошти, які надаються банком-резидентом або нерезидентом, кваліфікованим як банківська установа згідно із законодавством країни перебування нерезидента або резидентами і нерезидентами, які мають статус небанківських фінансових установ, згідно з відповідним законодавством, а також іноземними урядами або його офіційними агентствами чи міжнародними фінансовими організаціями та іншими кредиторами-нерезидентами у позику юридичній або фізичній особі на визначений строк, для цільового використання та під процент. Правила надання К.ф. встановлюються Національним банком України, а також Кабінетом Міністрів України відповідно до діючого законодавства.

Кредит-нота - розрахунковий документ, що містить повідомлення, яке посилається однією із сторін, що перебувають у розрахункових відносинах, іншій про запис у кредит рахунка останньої певної суми через настання якої не

будь обставини, що надає стороні, на адресу якої відправляється кредит-нота, право вимоги цієї суми. К.-н. направляється продавцем покупцю, якщо продавець визнав претензії покупця про якість отриманих ним товарів чи знайшов завищення вартості відвантажених товарів у раніше виставлених комерційних рахунках. Направлена продавцем К.-н. означає, що покупець повинен сплатити подавцю меншу суму, ніж зазначена в раніше виставлених комерційних рахунках, чи продавець зобов'язаний надати покупцю відшкодування раніше сплачених сум.

Кредитори – юридичні та фізичні особи, перед якими є визнана заборгованість даного підприємства.

Курс акції – ціна, за якою акція продається на ринку.

Л

Лист (відомість) калькуляційний - форма розрахунку собівартості одиниці (або всього випуску) продукції (робіт, послуг) за визначеною номенклатурою витрат.

Лист подорожній - документ з описом вантажу при перевезенні автомобільним або залізничним транспортом, який не є контрактом.

Лист-зобов'язання - документує і підтверджує згоду аудитора з призначенням, метою та обсягом аудиту, ступінь відповідальності аудитора перед клієнтом і форму будь-яких звітів та висновків.

Листок обліку простоїв – документ про вимушені перерви в роботі не з вини робітника. Обов'язково зазначаються причини, винуватці простоїв, тривалість простоїв, тарифна ставка працівника, розмір оплати і сума.

Лишки – факт господарської діяльності, зміст якого полягає у фактичній наявності більшої кількості активу, що перевіряється, в порівнянні з кількістю цього ж активу, що відображена в облікових документах.

Лізинг – здача в оренду на тривалий строк предметів довгострокового користування. Л. можна розглядати як різновид довгострокового кредиту, який надається в натуральній формі та погашається клієнтом в розстрочку.

Лізинг (оренда) зворотний - господарська операція фізичної чи юридичної особи, що передбачає продаж основних фондів фінансовій організації з одночасним зворотним отриманням таких основних фондів такою фізичною чи юридичною особою в оперативний або фінансовий лізинг.

Лізинг (оренда) оперативний - господарська операція фізичної або юридичної особи, що передбачає відповідно до договору оперативного лізингу (оренди) передання орендарю майна, що підпадає під визначення основного фонду згідно із законодавством, придбаного або виготовленого орендодавцем на умовах інших, ніж передбачаються фінансовим лізингом (орендою).

Лізинг (оренда) фінансовий - такий вид лізингу, згідно з яким лізингодавець придбає майно у власність з наступною передачею його лізингодержувачу у тимчасове володіння та користування на строк, що

наближається до тривалості строку його експлуатації.

Лізинг бартерний – вид лізингу, якщо він передбачений національним законодавством сторін, за умовами якого лізингоодержувач може поставляти лізингодавцю будь-який товар, що є у нього в наявності, за згодою лізингодавця прийняти цей товар як лізинговий платіж.

Лізинг міжнародний – така форма лізингу, що здійснюється суб'єктами лізингу, які перебувають під юрисдикцією різних держав або у разі, коли майно чи платежі перетинають державні кордони.

Лізинг пайовий – така форма лізингу, що здійснюється на підставі укладання багатостороннього договору та залучення одного або декількох кредиторів, які беруть участь у здійсненні лізингу, інвестуючи свої кошти. Сума інвестованих кредиторами коштів не може перевищувати 80% вартості набутого для лізингу майна.

Лізингодавець – особа, яка здійснює передачу в лізинг спеціально придбаного для цього у власність майна.

Лізингоодержувач – особа, яка одержує у тимчасове володіння та користування за плату і на відповідних умовах за договором об'єкт лізингу для підприємницької діяльності.

Ліквідація основних засобів – вилучення основних засобів та їх списання з балансу підприємства у зв'язку з повним зношенням, руйнуванням, в результаті аварій та стихійного лиха.

Ліквідація підприємства – закриття підприємства, розпродаж його майна та сплата боргів і зобов'язань. Л.п. може здійснюватися у добровільному або примусовому порядку.

Ліквідність – здатність окремих видів майнових цінностей бути швидко конвертованими у грошову форму без втрати своєї початкової вартості в умовах існуючої кон'юнктури ринку.

Ліквідність підприємства – здатність підприємства виконувати свої платіжні зобов'язання перед кредиторами.

Ліміт – 1) межа, обмеження, гранична сума; 2) гранична сума кредиту; 3) максимально допустиме зростання чи падіння цін протягом однієї біржової сесії; 4) максимально допустиме число ф'ючерсних контрактів, якими може володіти одна особа; 5) норма, в межах якої дозволяється вживати, витратити щось.

Ліміт відпуску матеріалів у виробництво – система планового обмеження видачі матеріалів виробничим ділянкам на наступний період відповідно до встановлених виробничих завдань. Визначається на підставі форм первинної документації (лімітна картка, лімітна відомість, вимога). Сприяє контролю за витрачанням матеріалів та дотриманням норм їх виробничого споживання, ритмічній роботі цехів, економії матеріалів.

Ліміт залишку готівки в касі – гранична сума готівки, що може залишатися в касі підприємства на кінець робочого дня.

М

Майно – матеріальні цінності, які знаходяться у володінні юридичних і фізичних осіб. М. буває *рухоме* (можна переміщати) та *нерухоме* (земля і прикріплені на ній об'єкти).

Майно нерухоме - об'єкти майна, які розташовуються на землі і не можуть бути переміщені в інше місце без втрати їх якісних або функціональних характеристик (властивостей), а також земля.

Майно рухоме – майно, відмінне від нерухомого, яке можна вільно переміщати (основні засоби, запаси, гроші тощо).

Маніпуляція обліковими записами – навмисне використання неправильних (некоректних) бухгалтерських проводок або сторнуючих записів з метою викривлення даних обліку і звітності.

Марка акцизного збору - спеціальний знак, яким маркуються алкогольні напої та тютюнові вироби. Її наявність на цих товарах підтверджує сплату акцизного збору, легальність ввезення та реалізації на території України цих виробів. М.а.з. для алкогольних напоїв та тютюнових виробів, вироблених в Україні, відрізняються від марок для імпортованих алкогольних напоїв та тютюнових виробів дизайном та кольором відповідно до зразків, затверджених Кабінетом Міністрів України.

Матеріали – частина виробничих запасів, які призначені для обробки або переробки в процесі виробництва; видозмінюючи свою форму, складають основу продуктів виробництва. Розрізняють: *основні* – предмети праці, що утворюють матеріальну основу продукції, яка виготовляється; *допоміжні* – предмети праці, які не складають основи виготовленого продукту, а сприяють виробничому процесу.

Метали банківські - золото, срібло, платина, метали платинової групи, доведені (афіновані) до найвищих проб відповідно до світових стандартів, у зливках і порошках, що мають сертифікат якості, а також монети, вироблені з дорогоцінних металів.

Метод касовий - метод податкового обліку, за яким дата виникнення податкових зобов'язань визначається як дата зарахування (отримання) коштів на банківський рахунок (у касу) платника податку або дата отримання інших видів компенсацій вартості поставлених (або тих, що підлягають поставці) ним товарів (послуг). Дата виникнення права на податковий кредит визначається як дата списання коштів з банківського рахунку (видачі з каси) платника податку або дата надання інших видів компенсацій вартості поставлених (або тих, що підлягають поставці) йому товарів (послуг).

Метод нарахування амортизації – система способів списання вартості необоротних активів у зв'язку з їх зношуванням. Розрізняють: *виробничий* (місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації, яка обчислюється діленням вартості, яка амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) із

використанням об'єкта основних засобів); *зменшення залишкової вартості* (річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкту на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації (у відсотках), яка обчислюється як різниця між одиницею та результатом кореня ступеню кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість); *кумулятивний* (річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта, який розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця очікуваного строку використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання); *прискореного зменшення залишкової вартості* (річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється виходячи із строку корисного використання об'єкта, і подвоюється); *прямолінійний* (річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на очікуваний період часу використання об'єкта основних засобів).

Метод нарахувань – метод обліку реалізації, при якому продукція відображається в обліку як реалізована в момент відвантаження покупцеві.

Метод обліку витрат змішаний – переважно використовується в серійних автоматизованих і роботизованих виробництвах, де готова продукція має багато загальних та індивідуальних характеристик.

Метод обліку запасів партійний - один з методів обліку запасів на підприємствах, при якому кожна партія запасів, що надійшла за одним документом, зберігається на складі окремо. На кожну таку партію виписується під відповідним номером товарний ярлик, а в бухгалтерії – відкривають окремий аналітичний рахунок. По закінченню місяця по рахунках аналітичного обліку складають оборотну відомість.

Метод обліку запасів сальдовий – метод, який базується на використанні реєстрів обліку – карток складського обліку. З визначеною періодичністю (щоденно, щотижня, один раз на 10 днів) бухгалтер перевіряє правильність записів надходження і витрачання запасів на складі і підтверджує залишок по картці своїм підписом. В кінці місяця залишок за кожним номенклатурним номером переноситься до відомості обліку залишків запасів на складі (без виділення витрачання і надходження запасів).

Метод обліку запасів сортовий – метод, при якому на кожен вид (сорт) запасів відкривається картка аналітичного обліку, де їх обліковують в натуральному і грошовому виразі. В кінці звітного періоду складаються оборотні відомості аналітичного обліку, залишки і обороти по яких порівнюють з даними карток складського обліку.

Метод обліку реалізації касовий - відображення в обліку реалізації продукції після надходження грошей за неї від покупця.

Метод обліку собівартості – такий вид калькулювання, який

характеризується сукупністю способів аналітичного обліку витрат на виробництво за калькуляційними об'єктами і прийомів визначення собівартості калькуляційних одиниць.

Метод оцінки вибуття запасів – визначений П(С)БО порядок розрахунку вартості запасів при їх списанні. Існують наступні методи: *ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів* (застосовують для запасів, що відпускаються, та послуг, що надаються для спеціальних замовлень і проектів, а також запасів, які не заміняють одне одного); *середньозваженої собівартості* (оцінка проводиться по кожній одиниці запасів діленням сумарної вартості залишку таких запасів на початок звітного місяця і вартості одержаних у звітному місяці запасів на сумарну кількість запасів на початок звітного місяця і одержаних у звітному місяці запасів); *ФІФО* (базується на припущенні, що запаси використовуються у тій послідовності, в якій вони надходили на підприємство, тобто запаси, які першими відпускаються у виробництво (продаж чи інше вибуття), оцінюються за собівартістю перших за часом надходження запасів); *ЛІФО* (запаси використовуються у послідовності, що є протилежною їх надходженню на підприємство, тобто запаси, які першими відпускаються у виробництво (продаж чи інше вибуття), оцінюються за собівартістю останніх за часом надходження запасів); *нормативних затрат* (застосовуються норми витрат на одиницю продукції (робіт, послуг), які встановлені підприємствами з урахуванням нормальних рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей і діючих цін); *цін продажу* (заснований на застосуванні підприємствами роздрібною торгівлі, які мають значну і змінну номенклатуру товарів середнього проценту їх торговельної націнки).

Метод участі в капіталі – метод обліку інвестицій, згідно з яким балансова вартість відповідно збільшується або зменшується на суму збільшення або зменшення частки інвестора у власному капіталі об'єкту інвестування.

Місце проведення розрахунків – місце, де здійснюються розрахунки із покупцем за продані товари (надані послуги) та зберігаються отримані за реалізовані товари (надані послуги) готівкові кошти, а також місце отримання покупцем попередньо оплачених товарів (послуг) із застосуванням платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо.

Місце проживання постійне - місце проживання на території якої-небудь держави не менше одного року фізичної особи, яка не має постійного місця проживання на території інших держав і має намір проживати на території цієї держави протягом необмеженого строку, не обмежуючи таке проживання певною метою, і за умови, що таке проживання не є наслідком виконання цією особою службових обов'язків або зобов'язань за договором (контрактом).

Місцезнаходження постійне - місцезнаходження офіційно зареєстрованого головного органу управління (контори) суб'єкта господарської (зовнішньоекономічної) діяльності.

Момент реалізації – момент, в який продукція вважається реалізованою.

Н

Наказ про облікову політику – внутрішній документ підприємства, яким оформляється обрана сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються для складання та подання фінансової звітності.

Накладна – документ з обліку товарно-матеріальних цінностей, яким оформляють їх надходження та відпуск. Часто в одному документі об'єднуються Н. і вимога на відпуск матеріалів. Цей документ називається „*Накладна-вимога*”. Н. застосовується і як супровідний документ при перевезенні вантажів. В такому випадку її називають „*Товарно-транспортна накладна*”. З метою скорочення кількості документів замість разових Н. використовують *лімітно-забірні картки*.

Накладна товарна, накладна товарно-транспортна - документ, що засвідчує прийняття вантажу до перевезення автомобільним транспортом із зобов'язанням доставити вантаж у місце призначення і видати його зазначеній особі. Накладна супроводжує вантаж під час перевезення і разом з ним видається вантажоодержувачу на станції призначення. Залежно від виду використовуваного для перевезення вантажу транспорту розрізняють такі види накладних: морська, авіа накладна, залізнична, автомобільна.

Напівфабрикат – 1) сировина і матеріали, які пройшли певні стадії обробки, але ще не є готовою продукцією; 2) продукт праці, отриманий на кінцевій стадії виробництва даного цеху, що підлягає подальшій переробці в інших цехах того ж підприємства.

Наряд – документ, в якому міститься завдання на виконання певних робіт та підтвердження фактичного обсягу виконаних робіт.

Націнка – 1) збільшення ціни виробу, продукції, товару, пов'язане або з додатковими витратами на їх виготовлення та продаж, або з їх особливими властивостями; 2) добавка до попередньої ціни товару, що здійснюється в міру виконання наступних робіт, які потребують додаткових витрат.

Недоїмка – сума податку чи іншого обов'язкового платежу, не внесена у встановлений термін.

Недоліки суттєві - це недоліки у внутрішньому контролі, які мають суттєвий вплив на фінансові звіти.

Недостача – фактична нестача грошових, валютних, матеріальних та інших цінностей проти бухгалтерських даних.

Неліквіди – товарно-матеріальні цінності, надлишкові або непотрібні підприємству, що важко реалізуються на ринку.

Неплатоспроможність – нездатність підприємства погасити в передбачені строки свої фінансові зобов'язання перед іншими підприємствами (організаціями, установами), працівниками, державою, банками.

Непрацездатність тимчасова - неможливість виконання працівником службових функцій при хворобі або в період вагітності і пологів. Установлюється медичною установою шляхом видачі листка тимчасової непрацездатності, що потім підлягає оплаті з фонду соціального страхування

або за рахунок коштів підприємства за правилами, визначеним нормативно-законодавчими актами.

Нерезиденти – 1) фізичні особи (громадяни своєї країни та іноземні громадяни, особи без громадянства), що проживають за кордоном або тимчасово знаходяться на території України; 2) юридичні особи, створені згідно із законодавством іноземних держав з місцезнаходженням за межами України; 3) юридичні особи, суб'єкти підприємницької діяльності, які не мають статусу юридичної особи (філії, представництва тощо), з місцезнаходженням за межами України, що створені і діють відповідно до законодавства іноземної держави; 4) іноземні дипломатичні, консульські, торговельні та інші офіційні представництва, міжнародні організації та їх філії, що користуються імунітетом і дипломатичними привілеями, представництва інших організацій і фірм, що не здійснюють підприємницьку діяльність згідно із законами України.

Неустойка – грошова сума, обумовлена договором, яку одна сторона (боржник) зобов'язана сплатити іншій (кредитору) у випадку невиконання або неналежного виконання зобов'язання.

Номенклатура матеріалів – систематизований перелік матеріалів, що використовуються на підприємстві (кожному виду матеріалів присвоюється окремий шифр (номенклатурний номер) і зазначається одиниця їх виміру).

Номенклатура-цінник – документ, що містить перелік матеріальних цінностей, які зберігаються на складі, із зазначенням їх облікових цін.

Номер інвентарний - номер, що присвоюється інвентарному об'єкту. Н.і. потрібен для правильної організації обліку основних засобів і забезпечення збереженості об'єктів. Позначається на різних предметах різними способами.

Норма – максимальна або мінімальна гранична кількість чого-небудь, що допускається для використання з певною метою (норма видатків ресурсів, норма часу).

Норматив – розрахункова величина витрат робочого часу, матеріальних, грошових ресурсів, які застосовуються в нормуванні праці і плануванні виробництва.

Норми амортизації – встановлюються у відсотках до балансової вартості основних засобів.

Норми природного убутку – розмір допустимих природних втрат товарів у вазі або обсязі внаслідок усихання, утруски, витікання при транспортуванні та зберіганні.

О

Об'єднання інтересів – об'єднання компаній, при якому акціонери такої компанії об'єднують контроль за всіма своїми чистими активами і діяльністю з метою досягнення подальшого спільного розподілу ризиків і вигод від об'єданого підприємства таким чином, щоб жодна із сторін не могла бути визнана покупцем.

Об'єднання підприємств – з'єднання окремих підприємств у результаті приєднання одного підприємства до іншого або внаслідок одержання контролю одним підприємством над чистими активами та діяльністю іншого підприємства. О.п. може відбуватися у таких формах: *придбання* – об'єднання підприємств, у результаті якого покупець набуває контроль над чистими активами та діяльністю інших підприємств в обмін на передачу активів, прийняття на себе зобов'язань або випуск акцій; *злиття* – шляхом створення нової юридичної особи або приєднання підприємств до головного підприємства, в результаті якого власники (акціонери) підприємств, що об'єднуються, здійснюватимуть контроль над усіма чистими активами об'єднаних підприємств з метою досягнення подальшого спільного розподілу ризиків та вигод від об'єднання. При цьому жодна із сторін не може бути визначена як покупець.

Об'єкт витрат – продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат.

Об'єкт інвентарний - закінчений пристрій з усіма пристосуваннями до нього чи окремий конструктивно відокремлений об'єкт, призначений для виконання певних самостійних функцій або відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів, що являють собою єдине ціле і спільно виконують певну роботу.

Об'єкт оподаткування – доходи (прибуток), додана вартість продукції (робіт, послуг), в т.ч. митна або її натуральні показники, спеціальне використання природних ресурсів, майно юридичних і фізичних осіб та інші об'єкти, визначені законами України про оподаткування.

Об'єкт основних засобів – 1) закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього; 2) окремий конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій; 3) відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, внаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс – певну роботу тільки у складі комплексу, а не самостійно. Якщо О.о.з. складається з частин, які мають різний строк корисного використання (експлуатації), то кожна з цих частин може визнаватися в бухгалтерському обліку як окремий об'єкт основних засобів.

Об'єкти неподібні – об'єкти, що мають різне функціональне призначення і різну справедливу вартість.

Об'єкти обліку – конкретні засоби (майно) або джерела їх утворення.

Об'єкти подібні – об'єкти, що мають однакове функціональне призначення і однакову справедливу вартість.

Облік – встановлення наявності будь-чого, його вимірювання і реєстрація з кількісної та якісної сторони. Розрізняють: оперативний облік, бухгалтерський облік, управлінський облік, креативний облік тощо.

Облік аналітичний – облік, який представляє собою деталізацію синтетичного обліку з метою отримання більшого обсягу інформації для контролю та аналізу господарської діяльності. За його допомогою можна слідкувати за станом запасів кожного виду, проведенням розрахунків з кожним постачальником, підрядником, робітником, службовцем, дебітором, кредитором, підзвітною особою тощо. Записи здійснюються на підставі первинних документів. Регістрами О.а. можуть бути книги, картки, відомості тощо.

Облік бухгалтерський - процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання і передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень. О.б. ведеться на всіх підприємствах з моменту їх виникнення до ліквідації.

Облік витрат нормативний - застосовується на підприємствах з масовим, багатосерійним та дрібносерійним характером виробництва, а також в інших виробництвах. При цьому складається нормативна калькуляція на початок місяця за діючими нормами; виявляються відхилення фактичних витрат від діючих норм в момент їх виникнення; відображається зміна діючих норм в нормативних калькуляціях.

Облік господарський – кількісне вираження і якісна характеристика господарських і суспільних явищ.

Облік децентралізований – така організація бухгалтерського обліку, коли в окремих частинах (підрозділах) підприємства не тільки оформляються первинні документи, але й ведеться синтетичний та аналітичний облік, а також складаються бухгалтерські баланси. Його перевагами є наближення обліку до місця здійснення господарських операцій, забезпечення на місці всіх показників в роботі підрозділу підприємства, що полегшує використання даних обліку для господарського керівництва. Недоліки: ускладнює розподіл праці облікових працівників, збільшує обсяг облікової роботи.

Облік динамічний – система реєстрації фактів господарського життя, головною метою якої є вимірювання ефективності господарської діяльності підприємства, яке здійснюється безперервно або через невеликі інтервали часу.

Облік оперативний – вид обліку, який дає можливість швидко отримати необхідну інформацію для найбільш ефективного управління підприємством та його структурними підрозділами, контролю за процесами та фактами господарського життя на окремих ділянках виробничої і фінансової діяльності, а також своєчасного виявлення будь-яких недоліків у роботі.

Облік податковий - це підсистема бухгалтерського обліку, яка за певними правилами, затвердженими державою, виконує функції нарахування та сплати податків відповідним державним органам; це система фінансових взаємовідносин між платником податків і бюджетом з податків, зборів та податкових платежів.

Облік синтетичний – облік, що дає узагальнені показники про наявність та рух засобів і їх джерел у грошовому вираженні. Для отримання інформації про окремі об'єкти синтетичного обліку застосовується аналітичний облік (сума

всіх сальдо аналітичного обліку по рахунку дорівнює сальдо відповідного синтетичного рахунку).

Облік статистичний – облік, що ґрунтується на методах статистики і передбачає створення системи збору, аналізу, накопичення інформації, виявлення тенденцій, які дозволяють робити висновки щодо розвитку суспільства, підприємства, явища.

Облік стратегічний – 1) облік, який базується на методах прогнозування, що використовуються в статистиці, економіко-математичних методах на базі даних оперативного статистичного бухгалтерського обліку; 2) облік, який призначений для виявлення, вивчення та відображення господарських операцій, які можуть мати місце в результаті відхилень від встановлених параметрів.

Облік табельний – облік робочого часу кожного працівника за кожен відпрацьований робочий день. Кожному працівнику присвоюється окремий табельний номер, який зазначається у документах з обліку праці і заробітної плати. Існують такі способи ведення табельного обліку: 1) *жетонний спосіб* – здійснюється з використанням жетонів, на яких проставлені номери (їх кількість дорівнює списковій чисельності працівників); 2) *картковий спосіб* – здійснюється з використанням контрольних годинників, які автоматично зазначають час явки кожного працівника у його картці; 3) *за перепускною системою* – суть полягає в тому, що працівники здають свої перепустки перед початком роботи, а після закінчення їх одержують.

Облік управлінський - облік, спрямований на виявлення, вимірювання, накопичення, аналіз, підготовку, інтерпретацію та передання інформації, що використовується управлінською ланкою для планування, оцінки і контролю всередині організації та забезпечення раціонального використання ресурсів.

Облік фінансовий – облік, що відображає стан майна, капіталу та фінансового результату діяльності підприємства в єдиному грошовому вимірнику на підставі методу подвійного запису з метою формування звітності різних видів та встановлених форм.

Облік централізований – форма централізації обліку, при якій всі первинні та зведені документи надходять до бухгалтерії підприємства, де здійснюється вся подальша облікова робота.

Обмін нееквівалентний - стійке порушення пропорцій між витратами на виробництво товарів і послуг та відшкодування їх при купівлі-продажу.

Обмір контрольний - метод фактичного контролю, при якому обсяг виконаних робіт на окремих ділянках зіставляється з обсягом робіт, оформлених відповідними документами, на підставі яких здійснено нарахування заробітної плати й списання матеріалів, а також з обсягом робіт, передбачених проектно-кошторисною, нормативною і технологічною документацією.

Оборот – сума змін активів та пасивів підприємства за звітний період. Розрізняють *дебетовий* – сума змін по дебету рахунку бухгалтерського обліку за звітний період; *кредитовий* – сума змін по кредиту рахунку бухгалтерського обліку за звітний період.

Оборот платіжний – частина грошового обороту, в якій гроші виконують функцію засобу платежу.

Оборотність оборотних засобів – рух оборотних засобів у процесі виробництва. О.о.з. визначається у днях відношенням середнього залишку оборотних коштів до одноденного обсягу реалізації продукції (робіт, послуг).

Обстеження – безпосереднє вивчення певних об'єктів підприємства, що перевіряються (грошові кошти, необоротні активи, запаси тощо) О. застосовують для виявлення стану діяльності підприємства в цілому чи на окремих ділянках на момент перевірки. О. є першим етапом перевірки безпосередньо на місці і дозволяє отримати загальну уяву про об'єкт (ділянку), що перевіряється, зібрати дані, необхідні для подальшої ревізії.

Овердрафт - це короткостроковий кредит, який надано банком платоспроможному клієнту (власнику поточного або кореспондентського рахунку) в межах визначеної суми (ліміту) після застосування ним платіжних інструментів на суму, яка перевищує залишок та поточні надходження коштів на цей рахунок.

Огляд аналітичний - це аналіз найважливіших показників і тенденцій, включаючи дослідження коливань та взаємозв'язків, їх інтерпретація. Цей метод полягає в аналізі не тільки показників підприємства-клієнта, а й діяльності галузі, підприємств-конкурентів та визначення їх впливу на бізнес суб'єкта, звітність якого перевіряється.

Одиниця готової продукції еквівалентна - вимірювання продукції з урахуванням ступеня її готовності.

Одиниця калькуляційна – одиниця виробленої продукції (робіт, послуг): 1м², 1000м³, норма-година, машино-година тощо.

Одиниця обліку запасів – найменування або однорідна група (вид) запасів.

Оклад – розмір заробітної плати, встановлений згідно з посадою, зазначеною у штатному розкладі.

Оклад посадовий – розмір матеріальної винагороди, що встановлюється адміністрацією підприємства або вищою організацією у відповідності до кваліфікації працівника.

Операції внутрішньогрупові - операції між материнським та дочірнім підприємствами або між дочірніми підприємствами однієї групи.

Операції касові - операції, пов'язані з прийманням, зберіганням, видачею готівки касами банків, підприємств (установ, організацій тощо).

Операції негрошові – операції, які не потребують використання грошових коштів та їх еквівалентів.

Операції незвичайні - угоди і господарські операції, платежі, котрі, на думку аудитора, зайві, недоречні або надмірні за певних обставин.

Операція в іноземній валюті – господарська операція, вартість якої визначена в іноземній валюті або яка потребує розрахунків в іноземній валюті.

Операція господарська – 1) дія або подія, що викликає зміни в структурі активів і зобов'язань, власного капіталу підприємства; 2) факт господарського

життя, що підтверджує або змінює структуру активу чи пасиву балансу.

Операція розрахункова – приймання від покупця готівки, платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо за місцем реалізації товарів (послуг), видача готівки за повернутий покупцем товар (ненадану послугу); у разі застосування банківської платіжної картки – оформлення відповідного розрахункового документу щодо оплати в безготівковій формі товару (послуги) банком покупця або у разі повернення товару (відмови від послуги), оформлення розрахункових документів щодо перерахування коштів у банк покупця.

Оперограма – схема документообігу, що створюється для планування облікової роботи та сприяє встановленню чітких взаємовідносин між окремими виконавцями в ході господарської операції, визначаючи послідовність проходження документів через кожний етап обробки і строки виконання окремих видів робіт.

Опис інвентаризаційний - документ, який містить опис існуючих основних засобів або товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ) за місцем зберігання і матеріально-відповідальними особами. О.і. складається для проведення інвентаризації.

Оплата попередня – особливий порядок платежу, що здійснюється з допомогою платіжних доручень, коли потрібно гарантувати своєчасність безготівкових розрахунків.

Оплата попередня товарно-матеріальних цінностей та послуг - особливий порядок платежу, що здійснюється з допомогою платіжних доручень, коли потрібно гарантувати своєчасність безготівкових розрахунків.

Оплата праці акордно-преміальна – різновид акордної оплати праці, який передбачає поєднання акордної оплати праці з виплатою відповідної премії (як правило, за скорочення строку виконання акордного завдання при високій якості роботи).

Оплата тимчасової непрацездатності – здійснюється за рахунок коштів соціального страхування на основі листка непрацездатності, виходячи із середньої заробітної плати за два попередні місяці та тривалості трудового стажу.

Оподаткування пільгове – повне або часткове звільнення від оподаткування юридичних та фізичних осіб.

Оприбуткування на баланс – відображення в бухгалтерському обліку вартості товарно-матеріальних цінностей на підставі документів, що надійшли із складу до бухгалтерії, про отримання товарно-матеріальних цінностей на склад.

Оприбуткування на склад – відображення у складському обліку кількості отриманих на склад товарно-матеріальних цінностей.

Оприлюднення звітності – офіційне подання бухгалтерської звітності до органів Головної державної податкової адміністрації та інших установ (організацій), а також офіційна публікація звітів.

Орган контролюючий – державний орган, який в межах своєї

компетенції, визначеної законодавством, здійснює контроль за своєчасністю, достовірністю, повнотою нарахування податків, зборів, інших обов'язкових платежів та погашення податкових зобов'язань (податкового боргу).

Ордер – 1) бухгалтерський документ, який містить наказ про здійснення відповідної операції; 2) накопичувальна відомість по руху коштів на бюджетних поточних рахунках; 3) накопичувальна відомість на поточних рахунках по позабюджетних коштах; 4) накопичувальна відомість по розрахунках чеками з лімітованих книжок; 5) зведення розрахункових відомостей по заробітній платі та стипендіях.

Ордер касовий видатковий - первинний документ, яким оформляється видача грошей з каси.

Ордер касовий прибутковий - первинний документ, яким оформляється приймання готівкових грошей до каси.

Ордер меморіальний - бухгалтерський документ, який містить вказівку про запис господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку, що взаємно кореспондують. О.м. складають на спеціальному бланку. Він має такі реквізити: номер, місяць, рік, зміст операції, сума, кореспонденція рахунків.

Оренда – засноване на договорі термінове володіння і користування землею та іншими природними ресурсами, підприємствами (організаціями, установами) або їх підрозділами, окремими видами майна за плату, необхідними для господарської або іншої діяльності.

Орендар – юридична або фізична особа, яка тимчасово і на договірних умовах набуває права власника об'єкта оренди.

Орендодавець – суб'єкт підприємницької діяльності, який на підставі договору передає об'єкт оренди у тимчасове користування іншому суб'єкту – орендарю за орендну плату.

Особа матеріально відповідальна - особа, яка несе матеріальну відповідальність за збереженість окремих запасів або грошових коштів (комірник, касир та інші працівники, які уклали з підприємством договір про матеріальну відповідальність).

Особа наймана - фізична особа, яка безпосередньо власною працею виконує трудову функцію виключно за дорученням або наказом працедавця згідно з умовами укладеного з ним трудового договору (контракту) відповідно до закону. При цьому усі вигоди від виконання такої трудової функції (крім заробітної плати такої найманої особи, інших виплат чи винагород на її користь, передбачених законодавством), а також усі ризики, пов'язані з таким виконанням або невиконанням, отримуються (несуться) працедавцем.

Особа пов'язана - особа, що відповідає будь-якій з наведених ознак: юридична особа, яка здійснює контроль над платником податку, або контролюється таким платником податку, або перебуває під спільним контролем з таким платником податку; фізична особа або члени сім'ї фізичної особи, які здійснюють контроль над платником податку. Членами сім'ї фізичної особи вважаються її чоловік або дружина, прямі родичі (діти або батьки) як фізичної особи, так і її чоловіка або дружини, а також чоловік або дружина

будь-якого прямого родича фізичної особи або її чоловіка (дружини); посадова особа платника податку, уповноважена здійснювати від імені платника податку юридичні дії, спрямовані на встановлення, зміну або зупинення правових відносин, а також члени її сім'ї. Під здійсненням контролю слід розуміти володіння безпосередньо або через більшу кількість пов'язаних фізичних чи юридичних осіб найбільшою часткою (паєм, пакетом акцій) статутного фонду платника податку або управління найбільшою кількістю голосів у керівному органі такого платника податку або володіння часткою (паєм, пакетом акцій), не меншою 20 відсотків від статутного фонду платника податку. Для фізичної особи загальна сума володіння часткою статутного фонду платника податку (голосів у керівному органі) визначається як загальна сума корпоративних прав, що належить такій фізичній особі, членам сім'ї такої фізичної особи та юридичним особам, які контролюються такою фізичною особою або членами її сім'ї.

Особа самозайнята - платник податку, який є суб'єктом підприємницької діяльності або здійснює незалежну професійну діяльність та не є найманою особою у межах такої підприємницької чи незалежної професійної діяльності.

Особа фізична – громадянин, який є учасником цивільних правовідносин, носієм громадянських прав та обов'язків.

Особа юридична – підприємство (установа, організація), що виступають від свого імені в якості самостійного суб'єкта цивільних прав та обов'язків.

Особа-резидент фізична - фізична особа, яка має місце проживання в Україні.

Особи афілійовані – засновники та учасники емітента (крім акціонерів, які не є засновниками); особи, частка яких становить понад 10% статутного фонду емітента; посадові особи емітента та члени їх сімей; особи, що діють від імені даного емітента за відповідним дорученням, або особи, від імені яких діє даний емітент; особи, які відповідно до законодавства України контролюють діяльність даного емітента; юридичні особи, що контролюються даним емітентом, або спільно з нею знаходяться під контролем третьої особи; реєстратор, з яким підписано договір про обслуговування, його керівники та посадові особи.

Особи підзвітні - особи, що отримали грошові кошти під звіт для наступних витрат. Ними можуть бути працівники тільки даного підприємства згідно з наказом (розпорядженням) його керівника. У встановлені терміни подають авансові звіти про витрачання підзвітних сум.

Особи посадові - фізичні особи, які працюють постійно чи тимчасово на підприємствах (установах, організаціях), які займають певні посади; уповноважені приймати важливі рішення і здійснювати дії юридичного значення.

Оцінка – 1) процес визначення грошових сум, за якими повинні визначатись і відображатись елементи фінансових звітів у балансі та звіті про фінансові результати; 2) метод, який передбачає оцінювання стану, ефективності, надійності окремих складових фінансово-господарської

діяльності підприємства та систем його управління, обліку і контролю; 3) процес усвідомлення позитивної чи негативної значимості будь-яких господарських явищ, результатів праці, форм виробничо-трудова діяльності, матеріальних вчинків, здобутків господарювання для задоволення людських потреб, інтересів, цілей суб'єкта; 4) процедура інвентаризаційного процесу, яка складається із інвентаризаційних прийомів і заснована на проведенні кваліфікованими спеціалістами експертизи фактичних обсягів та якості здійснених робіт, обґрунтованості нормативів матеріальних витрат і виходу готової продукції, реальності норм природного убутку при зберіганні та транспортуванні товарно-матеріальних цінностей, виконання технологічних режимів, відповідності продукції державним стандартам і технічним умовам.

Оцінка агрегатна – оцінка, необхідна для визначення вартості певної сукупності засобів, групи активів або пасивів підприємства.

Оцінка бухгалтерська – науково-обґрунтована думка суб'єкта обліку про вартість об'єкту, що ним оцінюється, а також процес визначення вартості об'єкта.

Оцінка відновлена – оцінка, яка визначає витрати на поновлення створеного в минулому потенціалу в теперішньому або майбутньому.

Оцінка грошова – визначення ціни, вартості активу підприємства.

Оцінка за ринковою ціною – оцінка, при якій ціна встановлюється на ринку в процесі мінового обігу.

Оцінка за собівартістю – оцінка, при якій собівартість калькулюється на самому підприємстві.

Оцінка індивідуальна – оцінка, що вимірює вартість одиниці ресурсу або витрат.

Оцінка історична – оцінка, яка обчислюється в номінальних цінах придбання.

Оцінка калькуляційна – оцінка, яка визначається дослідником для кожного з вимірювань, які він проводить.

Оцінка незмінна – оцінка, яка представляє суму витрат або прибутку при придбанні або реалізації засобів, обчислену за цінами заздалегідь визначеного моменту часу.

Оцінка номінальна – оцінка, яка базується на грошовій одиниці періоду, для якого обчислюються оцінки.

Оцінка облікова – попередня оцінка, яка використовується підприємством з метою розподілу витрат і доходів між відповідними звітними періодами; це визначення приблизної вартості об'єктів обліку та суми статей за умови відсутності точних методів оцінювання.

Оцінка перспективна - це прогнозна фінансова інформація, складена на основі: гіпотетичних припущень про майбутні події та дії управлінського персоналу, котрі як очікується, не обов'язково відбуватимуться; наприклад, коли деякі суб'єкти господарювання розпочинають свою діяльність або розглядають можливість істотних змін характеру своєї діяльності; або поєднання найкращої можливої попередньої оцінки та гіпотетичних

припущень.

П

Папери цінні - грошові документи, що визначають взаємовідносини між емітентом та їх власником: засвідчують право володіння корпоративними правами (акції) чи відносини позики (облігації), і здебільшого передбачають виплату доходу у вигляді дивідендів або процентів, а також можливість передачі грошових та інших прав, що випливають із цих документів, іншим особам.

Параграф пояснювальний - аудиторський висновок може бути модифікований шляхом додавання пояснювального параграфа (пояснювальних параграфів) для зосередження уваги на будь-якій інформації, що впливає на фінансові звіти та включається у примітку до фінансових звітів, в якій цю інформацію розглянуто докладніше. Додавання такого пояснювального параграфа (пояснювальних параграфів) не впливає на думку аудитора. Аудитор може модифікувати свій висновок, використавши пояснювальний параграф (пояснювальні параграфи), щоб висвітлити інформацію яка не впливає на фінансові звіти.

Партія товарна – це певна кількість однорідного товару, яка відправлена за одним контрактом в одному напрямку, оформлена одним транспортним документом та відфактурована постачальником за одним рахунком.

Пасив – одна з двох частин бухгалтерського балансу, в якій на певну дату в грошовому виразі відображено джерела утворення наявних коштів підприємства, організації, установи, у т.ч. банку.

Пеня – у цивільному праві вид неустойки; фінансова міра стягнення за порушення строків платежів. П. встановлюється законодавством у відсотках до належної до сплати суми за кожний день прострочення платежу

Перевитрата – перевищення витрачання грошових коштів і матеріальних цінностей у порівнянні з встановленими нормативами.

Перевірка – 1) фактичне вивчення окремих питань діяльності підприємства або дій апарату управління на підставі заяв, сигналів, скарг або відповідно до плану роботи суб'єкта контролю; 2) встановлення законності, доцільності і ефективності господарських операцій, відображених в документах. Як правило, П. носить тематичний характер і може бути *систематичною* або *періодичною*, *функціональною*, *суцільною* або *вибірковою*, проводиться всіма суб'єктами контролю.

Перевірка аналітична - вивчення виявлених відхилень з метою визначення причин виникнення їх наслідків і винних в цьому посадових осіб. При цьому від них одержують письмові пояснення щодо виявлених відхилень.

Перевірка арифметична – перевірка документів, яка здійснюється з метою визначення правильності підрахунків та виявлення зловживань, крадіжок, що приховані за неправильними арифметичними діями.

Перевірка аудиторська – перевірка фінансово-господарської діяльності підприємства, що здійснюється аудитором (групою аудиторів) і передбачає вивчення первинних документів, облікових регістрів, фінансової звітності.

Перевірка взаємна - прийом, при якому порівнюють різні за своїм найменуванням і характером документи, в яких відображають різні аспекти однієї і тієї ж або декількох взаємопов'язаних операцій.

Перевірка вибіркова - перевірка, яка полягає у тому, що ревізор за певною схемою відбирає частину документів для їх вивчення.

Перевірка документальна - це перевірка документів і записів, яка може бути арифметичною, формальною чи по суті.

Перевірка документів арифметична - перевірка правильності підрахунків в документах, облікових регістрах і звітних формах. Здійснюється шляхом перерахунку загальних підсумків, узгодження нарахунків та утримань (знижок) тощо, з метою визначення правильності розрахунків і виявлення можливих зловживань, які приховані неправильними арифметичними діями.

Перевірка за змістом – перевірка законності операцій, які відображені в документах.

Перевірка зустрічна – перевірка достовірності, правильності та доцільності відображених у документах господарських операцій, яка здійснюється шляхом порівняння даних різних документів, які відносяться до однієї і тієї ж або різних, але взаємопов'язаних господарських операцій, а також знаходяться в різних підрозділах підприємства, що підлягає перевірці або на інших підприємствах.

Перевірка камеральна (невиїзна) - це перевірка, яка проводиться фахівцями галузевих відділів оподаткування у приміщенні податкового органу і зміст якої полягає у встановленні правильності обчислення сум податків, зборів, податкових платежів, заповнення відповідних форм звітності та перевірці їх взаємозв'язку.

Перевірка логічна – проводиться шляхом співставлення господарських операцій, які відображені у документі, з різними взаємопов'язаними показниками та фактами, з метою визначення того, чи була об'єктивна можливість здійснення такої операції.

Перевірка наскрізна - перевірка, яка передбачає простежування кількох операцій у системі бухгалтерського обліку.

Перевірка нормативно-правова – перевірка господарських операцій з точки зору їх відповідності різним нормативним актам, інструкціям, стандартам, законам; виявляє правильність застосування в документах цін, розцінок, розміру податків, відсотку накладних витрат, планових накопичень, норм природного убутку, витрат сировини і матеріалів, дотримання інших нормативів.

Перевірка по суті - полягає у вивченні господарських операцій щодо їх відповідності вимогам чинних законів, інструкцій, положень, стандартів. Сутність такої перевірки багато в чому залежить від типу операцій, що перевіряються: нарахування і виплата заробітної плати, застосування норм

природного убутку, ставок оподаткування для розрахунку податків тощо.

Перевірка спеціальна - здійснюється із залученням спеціалістів з вузькою спеціалізацією. Використовується для виявлення різного виду відхилень від норм та з метою доказу фактів порушень та відхилень.

Перевірка фактична - передбачає перевірку кількісного і якісного стану об'єктів шляхом вивчення, огляду, обмірів, перерахунку, зважування, лабораторного аналізу і т.д.

Перевірка формальна - передбачає візуальну перевірку правильності записів всіх реквізитів, виявлення безпідставних виправлень, підчисток, приписувань в тексті та цифрах, в перевірці достовірності підписів посадових і матеріально відповідальних осіб. Особлива увага звертається на: нумерацію документа (438/1 або 438/а вказує на існування документа 438 та несвоєчасність складання перших двох), дату складання документа, наявність віз посадових осіб (тобто керівнику відомо про здійснену операцію), відповідність зазначення одиниць виміру кількісним показникам операції (наприклад, одиниці “тонна”, операція відображається в кг, що спричинить лишки або нестачі).

Перевірки документальні (виїзні) - це перевірки, які проводяться за місцем знаходження платника податку і передбачають вивчення первинних документів, виявлення правильності і достовірності організації та ведення бухгалтерського обліку, своєчасності і повноти сплати податків, зборів, податкових платежів, а також правильності застосування існуючих пільг.

Перевірки комплексні – всебічні перевірки діяльності суб'єктів підприємницької діяльності щодо дотримання ними основ податкового та валютного законодавства, правильності розрахунків з бюджетами всіх рівнів, достовірності ведення бухгалтерського і податкового обліку та складання звітності.

Перевірки оперативні - це перевірки, які здійснюються щодо окремих положень чи вказівок і проводяться за окремими планами, затвердженими керівниками податкових органів.

Перевірки планові - перевірки фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, які передбачені в плані роботи контролюючого органу з обов'язковим повідомленням таких суб'єктів.

Перевірки позапланові - це перевірки, необхідність у проведенні яких може виникнути за поданням правоохоронних органів або за рішеннями, що приймаються Кабінетом Міністрів України, і проводяться незалежно від кількості раніше проведених перевірок цього суб'єкта господарської діяльності.

Перевірки тематичні - це перевірки, які проводяться з окремих питань дотримання податкового і валютного законодавства України за окремими графіками.

Переказ банківський – доручення банку своєму банку-кореспонденту виплатити певну суму грошей за розпорядженням і за рахунок переказодавця іноземному отримувачу (бенефіціару) із зазначенням способу відшкодування банку-платнику виплаченої ним суми.

Переказ грошовий – спосіб перерахування грошей юридичними та

фізичними особами один одному через кредитні установи чи підприємства зв'язку. П.г. здійснюється на основі платіжного доручення шляхом перерахування грошей з рахунку платника в банку на рахунок їх одержувача чи шляхом внесення готівки переказовідправником для вручення грошей перекозодержувачу.

Переоцінка – зміна оцінки, нова оцінка вартості товарів, основних засобів, майна, зміна вартості вкладів у зв'язку з матеріальним і моральним зносом, інфляцією, зміною цін.

Переоцінка основних засобів – зміна в обліку вартості основних засобів. П.о.з. проводиться за рішенням керівництва та оформляється наказом підприємства і залежить від коливань справедливої (реальної) вартості основних засобів (якщо їх справедлива вартість суттєво (більше ніж на 10%) відрізняється від балансової вартості).

Переоцінка товарно-матеріальних цінностей – зміна оцінки товарно-матеріальних цінностей у зв'язку із зміною оптових цін, сезонними змінами роздрібних цін, уцінкою товарів застарілих фасонів і моделей. Результатом може бути дооцінка або уцінка. Оформляється актом про переоцінку товарно-матеріальних цінностей.

Пересортиця – це результат взаємної заміни подібних запасів, допущений через порушення технологічного та організаційного порядку. В пересортицю можуть зараховуватись запаси одного виду, якщо інвентаризація проводиться на одну і ту ж дату, у однієї і тієї ж матеріально відповідальній особі.

Період звітний – період в діяльності підприємства, за підсумками якого складають документи фінансової звітності (місяць, квартал, рік).

Період звітний (податковий) - період, за який платник податку зобов'язаний проводити розрахунки податку та сплачувати його до бюджету.

Період, що ревізується – період діяльності підприємства, починаючи від закінчення попередньої ревізії до початку поточної.

Персонал управлінський - керівні працівники та інші особи підприємства, які виконують управлінські функції. Директори і члени ревізійної комісії входять до складу управлінського персоналу лише тоді, коли вони виконують такі функції.

Підробка – злочин, що полягає у виготовленні фальшивого документу або в підробці законно складеного документу, тобто внесення до нього заздалегідь неправдивих даних.

Підрозділ виробничий (основний) - підрозділ, діяльність якого прямо пов'язана з виробництвом продукції або послуг для замовників (клієнтів).

Підрозділи відокремлені – структурні підрозділи та одиниці юридичних осіб (філії, представництва, відділення тощо), які виробляють продукцію, реалізують товари (виконують роботи, надають послуги) та здійснюють інші операції і не мають при цьому статусу юридичної особи.

Підрядник – учасник будівництва, який зобов'язаний на свій ризик і за обумовлену ціну виконати передбачені контрактом роботи і передати їх замовнику у встановлені строки.

Підтвердження зовнішнє - отримання й оцінювання аудиторського доказу, повідомленого безпосередньо третьою стороною у відповідь на запит про надання інформації з конкретного питання, яке впливає на твердження, зроблені управлінським персоналом у фінансових звітах.

Пільга соціальна податкова - це сума, на яку платник податків має право зменшити суму загального місячного оподаткованого доходу, отриманого з джерел на території України від одного працедавця у вигляді зарплати.

Пільги податкові - повне або часткове звільнення юридичних та фізичних осіб від оподаткування відповідно до чинного законодавства.

План аудиту – документ організаційно-методологічного характеру, який містить основні стадії процесу аудиту, що розміщені в логічній послідовності, із зазначенням видів запланованих робіт, періоду їх проведення, відповідальних виконавців тощо та з врахуванням особливостей бізнесу клієнта, організації обліку і системи внутрішнього контролю, визначених ризиків і порогу суттєвості, нагляду за діяльністю асистентів аудитора, експертів та інших фахівців, які не є аудиторами тощо.

План документообігу – система заходів з документального оформлення господарських операцій і руху документів.

План інвентаризації – внутрішній документ, що встановлює порядок і строки проведення інвентаризації.

План рахунків обліку – систематизований перелік рахунків бухгалтерського обліку, що використовуються для реєстрації господарських операцій.

План рахунків робочий – перелік рахунків, необхідних для ведення бухгалтерського обліку на конкретному підприємстві.

План ревізії – документ, в якому зазначається перелік контрольно-ревізійних робіт, які необхідно виконати, кількість часу, спосіб ревізії, дату початку і закінчення конкретної роботи та її виконавці.

План фінансовий підприємства – план доходів та витрат підприємства на наступний рік.

Плата заробітна - винагорода, обчислена зазвичай у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу або надану послугу.

Плата заробітна додаткова – винагорода за працю понад установлені норми, за трудові успіхи та винахідливість і за особливі умови праці. Вона включає доплати, надбавки, гарантійні і компенсаційні виплати, передбачені чинним законодавством; премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій.

Плата заробітна мінімальна – законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може провадитися оплата за виконану працівником місячну, годинну норму праці (обсяг робіт). До неї не включаються: доплати за роботу в надурочний час, у важких, шкідливих, особливо шкідливих умовах праці, на роботах з особливими природними географічними і геологічними умовами та умовами

підвищеного ризику для здоров'я, а також премії до ювілейних дат, за винаходи та раціоналізаторські пропозиції, матеріальна допомога. П.з.м. є державною гарантією, обов'язковою на всій території України для підприємств усіх форм власності і господарювання.

Плата заробітна основна – винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробітку, обслуговування). Вона встановлюється у вигляді тарифних ставок (окладів) і відрядних розцінок для робітників та посадових окладів для службовців.

Плата орендна - винагорода, яка стягується орендодавцем з орендаря за право тимчасового користування об'єктом оренди.

Платіж авансовий – 1) внесення грошових коштів, здійснення платежу в рахунок оплати товарів (робіт, послуг) до їх одержання (виконання); 2) сплата до бюджету податків та податкових платежів у розмірах, визначених за прогнозними оцінками об'єкта оподаткування або за його фактичними розмірами в попередньому періоді чи в аналогічному періоді попереднього року.

Платіж адресний – переказ коштів, який здійснюється держателем картки з відповідного картрахунку на визначений рахунок отримувача коштів.

Платіж лізинговий - платіж, який сплачує лізингоодержувач в обмін за використання майна лізингодавця. П.л. визначається договором лізингу і включає: 1) суму, яка відшкодовує при кожному платежі частину вартості об'єкта лізингу, що амортизується за строк, за який вноситься плата; 2) платіж як винагороду лізингодавцю за отримане у лізинг майно; 3) суму, що сплачується лізингодавцю як процент за залучений ним кредит для придбання майна за договором лізингу; 4) відшкодування страхових платежів за договором страхування об'єкта лізингу, якщо об'єкт застрахований лізингодавцем; 5) інші витрати лізингодавця, передбачені договором лізингу.

Платник податку – юридична особа, її філії, відділення, інші відокремлені підрозділи, що не мають статусу юридичної особи, а також фізична особа, яка має статус суб'єкта підприємницької діяльності чи не має такого статусу, на яку згідно з чинним законодавством покладено обов'язок утримувати та/або сплачувати податки і збори (обов'язкові платежі), пеню та штрафні санкції.

Платоспроможність – спроможність держави, юридичної або фізичної особи своєчасно і повністю здійснювати свої платіжні зобов'язання, які витікають з торгових, кредитних або інших операцій грошового характеру. П. визначається за допомогою системи норм і коефіцієнтів, які враховують фактичні і потенційні фінансові ресурси учасника платіжного обороту, співвідношення його поточних грошових надходжень і платежів.

Податок єдиний – податок, який можуть сплачувати юридичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності у встановлених законодавством відсотках з обсягу виручки за дотримання умов чинного законодавства.

Податок з доходів фізичних осіб – плата фізичної особи за послуги, які надаються їй територіальною громадою, на території якої така фізична особа

має податкову адресу або розташовано особу, що утримує цей податок згідно із Законом України „Про податок з доходів фізичних осіб”.

Податок з реклами – податок, що сплачується юридичними особами і громадянами під час оплати послуг за встановлення і розміщення реклами, з усіх видів об’яв і повідомлень, що передають інформацію про них з комерційною метою за допомогою засобів масової інформації, преси, телебачення, афіш, плакатів, рекламних щитів, інших технічних засобів, майна і одягу на вулицях, магістралях, майданах, будинках, транспорті, інших місцях.

Податок на додану вартість (ПДВ) – непрямий податок на товари і послуги; форма вилучення до бюджету частини приросту вартості, яка створюється у процесі виробництва товарів, робіт, послуг і вноситься до бюджету по мірі їх реалізації; система оподаткування товарів на суму вартості, доданої на кожному етапі їх виробництва, обміну або перепродажу; його сума входить до ціни продажу на товари (роботи, послуги), котру сплачує кінцевий споживач.

Податок на землю – обов’язковий платіж, що стягується з фізичних або юридичних осіб за користування земельними ділянками.

Податок на прибуток - це один із видів витрат, які визнаються за спеціальними правилами, встановленими П(С)БО 17 "Податок на прибуток"; у фінансовому обліку прибуток визначається як різниця між виручкою та собівартістю продукції. Це сума податку, визначена в звітному періоді шляхом зменшення суми валового доходу звітного періоду на суму валових витрат платника податку, а також на суму амортизаційних відрахувань. Встановлюється у вигляді відсотка від прибутку юридичних осіб, які здійснюють комерційну діяльність на території України.

Податок на прибуток поточний – сума податку на прибуток, визначена у звітному періоді відповідно до податкового законодавства.

Подія після дати балансу – подія, яка відбувається між датою балансу і датою затвердження керівництвом фінансової звітності, підготовленої до оприлюднення, яка вплинула або може вплинути на фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

Політика облікова - система способів і прийомів організації та ведення обліку на конкретному підприємстві, закріплена відповідним внутрішнім нормативним актом на невизначений термін.

Помилка - ненавмисне викривлення фінансової інформації внаслідок арифметичних або логічних помилок в облікових записах і розрахунках, неповноти обліку, неправильного подання в обліку фактів господарської діяльності, складу майна, вимог і зобов'язань, а також невідповідне відображення операцій в обліку; максимальна сума відхилень у бухгалтерському документообігу, яка приймається аудитором.

Помилка допустима – максимально припустимий розмір помилкової суми, яка може бути відображена в опублікованих фінансових звітах і розглядається як несуттєва; максимальне значення помилки в сукупності даних, котра виявляється суттєвою у разі прийняття рішення про ефективність

перевірки.

Помилка максимальна припустима - максимальне значення помилки в сукупності даних, котра стає суттєвою за умови прийняття рішення про ефективність вибіркової перевірки. Під час застосування тестів внутрішнього контролю підприємства під допустимою помилкою розуміють максимальний розмір відхилення від контрольної процедури. За умови незалежних процедур перевірки припустима помилка - це максимальна сума відхилень у бухгалтерському документообігу, яка приймається аудитором.

Помилка очікувана - розмір помилки, передбачений аудитором у загальній сукупності. На питаннях визначення обсягів вибірки, способу відбору та інтерпретації результатів вибіркового дослідження зупинимося докладніше далі.

Порівняння залишків контрольне - спосіб, який полягає у перевірці кількісної інформації про рух однорідних запасів за міжінвентаризаційний період, шляхом додавання до залишку товару на початок періоду кількості товарів, що надійшли за період, що перевіряється, і відніманням задокументованого витрачання.

Посвідчення на відрядження – документ, що видається працівникові, який направляється у відрядження.

Поставка – організація руху товарів від продавця (з його складів) до покупця, яка здійснюється на підставі договорів (контрактів), укладених між продавцем і покупцем, в яких повинні бути відображені наступні основні умови поставки: вид, обсяг, строки поставки, вид транспортного засобу тощо.

Поставка послуг — будь-які операції цивільно-правового характеру з виконання робіт, надання послуг, надання права на користування або розпорядження товарами, у тому числі нематеріальними активами, а також з поставки будь-яких інших, ніж товари, об'єктів власності за компенсацію, а також операції з безоплатного виконання робіт, надання послуг. П.п., зокрема, включає надання права на користування або розпорядження товарами у межах договорів оренди (лізингу), поставки, ліцензування або інші способи передачі права на патент, авторське право, торговий знак, інші об'єкти права інтелектуальної, в тому числі промислової, власності.

Поставка товарів — будь-які операції, що здійснюються згідно з договорами купівлі-продажу, міни, поставки та іншими цивільно-правовими договорами, які передбачають передачу прав власності на такі товари за компенсацію незалежно від строків її надання, а також операції з безоплатної поставки товарів (результатів робіт) та операції з передачі майна орендодавцем (лізингодавцем) на баланс орендаря (лізингоотримувача) згідно з договорами фінансової оренди (лізингу) або поставки майна згідно з будь-якими іншими договорами, умови яких передбачають відстрочення оплати та передачу права власності на таке майно не пізніше дати останнього платежу.

Поставки невідфактуровані – товарно-матеріальні цінності, отримані покупцем без рахунку постачальника (оприбутковуються на підставі акту приймання товарно-матеріальних цінностей або прибуткового ордеру).

Постачальник – юридична або фізична особа, яка здійснює поставку товарно-матеріальних цінностей (сировини, матеріалів, палива, запасних частин тощо), надання послуг (подача електроенергії, води, газу тощо), виконання робіт (поточний і капітальний ремонт основних засобів тощо).

Постачальник генеральний – фірма (організація), яка виконує за підрядним контрактом зобов'язання з поставки комплексного обладнання і матеріалів для промислового об'єкта або об'єктів соціального і культурного призначення.

Похибка аномальна – похибка, що виникає внаслідок окремої події, яка повторюється лише в особливих випадках, і тому не є репрезентативною похибкою для генеральної сукупності.

Похибка допустима – максимальна похибка в генеральній сукупності, яку аудитор погодився прийняти.

Похибка очікувана - похибка, що її очікує аудитор у генеральній сукупності.

Пояснення матеріально відповідальних і посадових осіб письмові - потрібні для виявлення причин допущених порушень і винних осіб. Сприяють допоміжному з'ясуванню обставин і умов порушень та недоліків, реальності господарських операцій і достовірності фактів зловживань.

Працедавець - юридична особа (її філія, відділення, інший відокремлений підрозділ чи її представництво) або фізична особа — суб'єкт підприємницької діяльності (включаючи самозайнятих осіб), яка укладає трудові договори (контракти) з найманими особами та несе обов'язки із сплати їм заробітної плати, а також нарахування, утримання та сплати цього податку до бюджету, нарахувань на фонд оплати праці, інші обов'язки, передбачені законами.

Працівник найманий - фізична особа, яка працює за трудовим договором (контрактом) на підприємстві (установі, організації) незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання або у фізичної особи.

Предмети малоцінні та швидкозношувані - предмети, що служать менше одного року (незалежно від їх вартості).

Предмети обігу – активи підприємства, які мають короткий період обертання і легко змінюють матеріальну форму на грошову (готова продукція, вироблена даним підприємством, товари, призначені для продажу).

Предмети праці – речові (матеріальні) елементи виробництва, що піддаються обробці в процесі виробництва, беруть одноразову участь у виробничому процесі і повністю переносять свою вартість на новостворений продукт (сировина, основні та допоміжні матеріали, напівфабрикати, запасні частини тощо). Предмети праці разом із засобами праці утворюють засоби виробництва.

Премія – міра заохочення за особливі досягнення або заслуги в будь-якій сфері діяльності.

Претензія – у цивільному праві - вимога кредитора до боржника про оплату боргу, відшкодування збитків, оплату штрафів, усунення недоліків поставленої продукції, проданих товарів або виконаної роботи.

Прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов’язані з ними витрати.

Прибуток безнадійний (потенціальний) – прибуток, що виникає у випадку, якщо ринкова ціна активів зростає, збільшується на суму, вищу за облікову

Прибуток валовий – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (робіт, послуг), зменшений на суму нарахованого (сплаченого) податку на додану вартість, акцизного збору, а також на суму витрат, включених до собівартості реалізації продукції (робіт, послуг).

Прибуток від звичайної діяльності – прибуток, який визначається як різниця між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування та сумою податку на прибуток.

Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування – визначається як алгебраїчна сума податку від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (витрат).

Прибуток від операційної діяльності – прибуток, який визначається як алгебраїчна сума валового прибутку, іншого операційного доходу та адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

Прибуток залишковий - різниця між фактичними (або бюджетним) прибутком та мінімально необхідним прибутком центру інвестицій.

Прибуток засновницький (установчий) – дохід, який одержують засновники акціонерного товариства у вигляді різниці між сумою, отриманої від реалізації акцій, і дійсним капіталом, вкладеним у товариство. П.з. виникає або за рахунок продажу акцій за ціною, вищою за їх номінальну вартість, або за рахунок збільшення обсягу продажу акцій понад встановлений акціонерний капітал.

Прибуток нерозподілений – чистий прибуток акціонерного товариства, що не був виплачений у вигляді дивідендів акціонерам і не надійшов до резервного капіталу.

Прибуток обліковий – сума прибутку до оподаткування, визначена в бухгалтерському обліку і відображена у звіті про фінансові результати за звітний період.

Прибуток податковий – сума прибутку, визначена за податковим законодавством об’єктом оподаткування за звітний період.

Прибуток чистий – прибуток, що визначається як різниця між різними видами доходів та витрат підприємства за звітний період.

Примітки до фінансового звіту – 1) сукупність показників, пояснень, яка забезпечує деталізацію і обґрунтованість статей фінансових звітів, а також інша інформація, розкриття якої передбачено відповідними П(С)БО; 2) форма фінансової звітності, інформація якої доповнює дані Балансу, Звіту про фінансові результати, Звіту про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал.

Проводка бухгалтерська – облікове оформлення кореспонденції рахунків. Іноді називають контируванням. Буває: *проста* – проводка, при якій один рахунок дебетується і один рахунок кредитується; *складна* – проводка, при якій один рахунок дебетується і кредитується з декількома рахунками або

декілька рахунків дебетуються і кредитуються з одним рахунком; *реальна* – проводка, яка охоплює кореспонденцію рахунків по відображенню даних про господарські факти, які мали місце в житті господарюючого суб'єкта: нарахування заробітної плати, оприбуткування запасів тощо; *умовна* – проводка, яка виникає як результат методології обліку, коли в реальних умовах діяльності господарська операція не відбулася, не було будь-якого господарського факту, але проводка, що зазначила кореспонденцію рахунків і суму запису, виконувалась (списання доходів і витрат діяльності на рахунок фінансових результатів); *додаткова* – спосіб виправлення помилок в облікових регістрах.

Проводка сторнувальна - бухгалтерський запис, призначений, як правило, для виправлення допущених помилок при відображенні господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку. Зазвичай застосовується, як правило, “червоне сторно”, за допомогою якого для виправлення помилкового бухгалтерського запису здійснюють додатковий на цю ж суму, однак із від’ємним знаком.

Програма аудиторської перевірки – документ, що містить детальний перелік аудиторських процедур та термін їх виконання.

Продаж результатів робіт (послуг) - будь-які операції цивільно-правового характеру з надання результатів робіт (послуг), з надання права на користування або на розпоряджання товарами, у тому числі нематеріальними активами та іншими ніж товари, об'єктами власності за компенсацію, а також операції з безоплатного надання результатів робіт (послуг). Такий продаж включає, зокрема, надання права на користування товарами у межах договорів лізингу (оренди), продаж, передачу права на підставі авторських або ліцензійних договорів, а також інші способи передачі об'єктів авторського права, патентів, знаків для товарів і послуг, інших об'єктів права інтелектуальної, в тому числі промислової, власності.

Продаж сукупних валових активів – продаж підприємства як окремого об'єкта підприємництва або включення валових активів підприємства або його частини до складу активів іншого підприємства. При цьому підприємство-покупець придбає права і зобов'язання (є правонаступником) підприємства, що передає активи.

Продаж товарів - будь-які операції, що здійснюються згідно з договорами купівлі-продажу, міни, поставки та іншими цивільно-правовими договорами, які передбачають передачу прав власності на такі товари за плату або компенсацію, незалежно від строків її надання, а також операції з безоплатного надання товарів. Не вважаються продажем операції з надання товарів у межах договорів комісії, схову (відповідального зберігання), доручення, інших цивільно-правових договорів, які не передбачають передачу прав власності на такі товари.

Продукція – продукт або сукупність продуктів виробництва. Розрізняють: *готову* – 1) закінчений виробництвом продукт на підприємстві, який відповідає стандартам або технічним умовам; 2) продукція (товар), виготовлена з

використанням давальницької сировини (крім тієї частини, яка використовується для проведення розрахунків за його переробку) та визначена як кінцева в контракті між замовником та виконавцем; *побічну* – продукція, яку отримують поряд з основною і яка не є метою виробництва; *супутню* – продукція, що отримується одночасно з основною в одному технологічному циклі (процесі); *товарну* – продукція, виготовлена за звітний період і призначена для реалізації або вже фактично реалізована за цей період; є складовою частиною валової продукції.

Простій – вимушена бездіяльність персоналу, механізмів, обладнання на підприємствах через різні об'єктивні та суб'єктивні причини.

Процедури аналітичні - це аналіз важливих відносних показників і їх порівняння разом із підсумковим дослідженням відхилень та взаємозв'язків, які суперечать іншій інформації або мають відхилення від очікуваних величин; це процедури, які складаються з аналізу важливих коефіцієнтів та тенденцій і подальшого вивчення результатів відхилень та взаємозв'язків, які суперечать іншій відповідній інформації або відхиляються від передбачуваних сум.

Процедури контролю - це політика і процедури, встановлені управлінським персоналом на додаток до середовища контролю для досягнення конкретних цілей суб'єкта господарювання.

Процедури по суті – це перевірки, виконані для отримання аудиторських доказів із метою виявлення суттєвих викривлень у фінансових звітах.

Процес аудиторський - низка послідовних етапів (стадій), що включає в себе підготовку до перевірки, складання програми та плану, організацію аудиторської роботи на об'єкті, виконання необхідних процедур та підготовку підсумкових документів.

Процес обліковий - проведення облікових робіт в певній послідовності, за окремими стадіями, що тісно пов'язані між собою і представляють собою єдину систему. Основними стадіями П.о. є: виявлення, вимірювання, первинна реєстрація явищ, що обліковуються, обробка первинної інформації, отримання облікових показників з необхідною деталізацією і групуванням з одночасною перевіркою правильності цих показників.

Р

Рахунки активні – рахунки бухгалтерського обліку, які відображають стан і рух коштів та майна підприємства. Р.а. мають дебетове сальдо, збільшення майна і коштів підприємства відображається по дебету, зменшення – по кредиту, відображаються в активі балансу.

Рахунки аналітичні – рахунки, які використовуються для деталізації інформації про об'єкти, що обліковуються на синтетичному рахунку. Р.а. мають дебет і кредит, по них виводяться обороти і сальдо. Підсумки оборотів і сальдо (в грошовому вираженні) за всіма Р.а. повинні відповідати обороту і сальдо того синтетичного рахунку, в розрізі якого вони відкриті.

Рахунки балансові – рахунки бухгалтерського обліку, показники яких відображаються в бухгалтерському балансі.

Рахунки бухгалтерського обліку – рахунки, на яких узагальнюється інформація про наявність та рух господарських засобів та джерел їх утворення.

Рахунки головні – рахунки синтетичного обліку, передбачені Планом рахунків. Р.г. називають рахунками першого порядку.

Рахунки господарських процесів – група рахунків бухгалтерського обліку, які призначені для обліку руху коштів в господарських процесах (постачання, виробництво, реалізація).

Рахунки грошові – рахунки, які призначені для обліку грошових коштів підприємства.

Рахунки другого порядку – субрахунки, спосіб групування даних про об'єкти бухгалтерського обліку. Р.д.п. використовуються для узагальнення показників в доповнення до даних синтетичного обліку.

Рахунки збірно-розподільчі – рахунки бухгалтерського обліку, які призначені для збору певних виробничих витрат з метою наступного їх розподілу за об'єктами калькуляції, видами реалізованої продукції тощо.

Рахунки інвентарні – рахунки, які призначені для обліку наявності та руху матеріальних цінностей, що належать підприємству.

Рахунки калькуляційні – рахунки бухгалтерського обліку, які призначені для одержання даних, необхідних при обчисленні собівартості виготовленої продукції і виконаних робіт, наданих послуг. По дебету Р.к. відображають усі витрати, пов'язані з виробництвом продукції або виконанням робіт чи наданням послуг, а по кредиту – одержану продукцію за собівартістю. Сальдо може бути лише дебетовим. Воно показує розмір незавершеного виробництва.

Рахунки контраktivні – контрарні рахунки, які призначені для регулювання показників активних рахунків.

Рахунки контрарні – рахунки бухгалтерського обліку, показники яких використовують для регулювання оцінки об'єктів, відображених в інших рахунках. Вони використовуються для регулювання даних активних і пасивних рахунків, а отже бувають контрпасивними і контраktivними рахунками.

Рахунки контрпасивні – контрарні рахунки, які призначені для регулювання показників пасивних рахунків.

Рахунки кореспондуючі – рахунки, між якими виникає кореспонденція (взаємозв'язок) в бухгалтерських проводках (рахунки, на яких відображається повна господарська операція).

Рахунки операційні – рахунки, які призначені для проміжного накопичення витрат чи прибутків по окремих господарських операціях.

Рахунки операційно-результатні – рахунки, що призначені для виявлення результатів господарської діяльності підприємства порівнянням двох оцінок коштів, що пройшли через дану операцію.

Рахунки основні – рахунки бухгалтерського обліку, що характеризують склад та структуру засобів господарства, їх джерела утворення, наявність та рух.

Рахунки пасивні – рахунки бухгалтерського обліку, на яких ведуть облік джерел власних і позикових (тимчасово залучених) коштів. Сальдо Р.п. є кредитовим, збільшення джерел відображається по кредиту, зменшення – по дебету, відображаються в пасиві балансу.

Рахунки позабалансові – рахунки бухгалтерського обліку, сальдо яких не відображається в бухгалтерському балансі. Облік на Р.п. ведеться без застосування подвійного запису.

Рахунки постійні (реальні) – рахунки, які ведуться для заповнення статей бухгалтерського балансу.

Рахунки прості – рахунок синтетичного обліку, показники якого не підлягають подальшому розподілу (деталізації). Р.п. не мають субрахунків та до них не відкриваються рахунки аналітичного обліку.

Рахунки регулюючі – рахунки бухгалтерського обліку, призначені для обліку сум, на які необхідно зменшити або збільшити залишки по основних рахунках, з метою їх уточнення.

Рахунки результативні – рахунки, що використовуються для відображення та порівняння витрат і доходів.

Рахунки розподільчі – рахунки бухгалтерського обліку, призначені для обліку непрямих виробничих витрат і забезпечення правильності їх розподілу за об'єктами калькуляції, звітним періодам тощо.

Рахунки синтетичні – рахунки, за допомогою яких отримують узагальнені дані по економічно-однорідних групах засобів, джерел їх утворення та господарських операцій. Перелік Р.с. міститься в Плані рахунків.

Рахунки тимчасові (номінальні) – рахунки, які відкриваються окремо для кожного виду доходів і витрат з метою виявлення результатів діяльності. Кінцеве сальдо по цих рахунках відноситься до поточного звітного періоду.

Рахунки фінансово-результативні – рахунки, які призначені для обліку і контролю прибутку та збитку як фінансових результатів господарської діяльності підприємства.

Рахунок – обліково-контрольний офіційний документ первинного бухгалтерського обліку, що визначає найменування, ціну, кількість та загальну вартість товарно-матеріальних цінностей (або послуг), що беруть участь у господарській операції придбання (купівлі-продажу). Виписується продавцем і оплачується у встановленому порядку покупцем.

Рахунок комерційний - розрахунковий документ, що містить вимогу продавця до покупця про сплату зазначеної в ньому суми за поставлений товар. Це документ, на підставі якого здійснюється митний контроль і митне очищення експортованих/імпортованих товарів. Різновидом Р.к. є рахунок-фактура, що виписується продавцем покупцю після відправлення товару.

Рахунок контокорентний – єдиний поточний і позиковий рахунок, який банк відкриває клієнту.

Рахунок поточний – рахунок, що відкрито в банку для зберігання грошових коштів і проведення безготівкових розрахунків підприємства.

Рахунок-фактура – обліково-контрольний офіційний документ

первинного бухгалтерського обліку, що використовується при оформленні різноманітних господарських операцій: надходження на рахунок постачальника будь-яких коштів, пов'язаних з розрахунками по оплаті товарів, робіт і послуг; засобів від стягування штрафів, виплати неустойок, отриманих за порушення зобов'язань, передбачених договорами постачання товарів (виконання робіт, надання послуг, безоплатній передачі товарів (робіт, послуг), передачі засобів до статутного капіталу організацій і т.д.

Реалізація – перетворення майна на грошові кошти.

Ревізія – це метод господарського контролю діяльності підприємства і його підрозділів за певний період часу з метою встановлення законності, доцільності та ефективності здійснених господарських операцій, забезпечення збереженості майна, правильності і достовірності обліку та звітності. Р. може бути: *по відношенню до підприємства* - внутрішня та зовнішня; *за колом питань, що належить вивчити* - комплексна і некомплексна; *по відношенню до обов'язків суб'єктів контролю* - обов'язкова та статутна; *за відомчою належністю* - відомча, позавідомча, змішана; *за порядком проведення* - первинна, повторна, додаткова; *за способами проведення* - суцільна, вибіркова, комбінована; *за глибиною перевірки* - наскрізна, ненаскрізна та централізована; *за кількістю учасників* - колективна та індивідуальна; *за обсягом дослідження* - тематична, повна і часткова; *за порядком призначення* - планова та позапланова.

Ревізія (перевірка) планова виїзна - вважається ревізія (перевірка) фінансової діяльності, стану збереження коштів і матеріальних цінностей, достовірності обліку і звітності, а також ревізії (перевірки) повноти оприбуткування, правильності витрачання і збереження валютних коштів у міністерствах та інших органах виконавчої влади, в державних фондах, у бюджетних установах, а також на підприємствах, в установах і організаціях, які отримують кошти з бюджету та з державних валютних фондів, яка передбачена у плані роботи органу державної контрольно-ревізійної служби і проводиться за місцезнаходженням такої юридичної особи чи за місцем розташування об'єкта права власності, стосовно якого проводиться така планова виїзна ревізія (перевірка).

Ревізія (перевірка) позапланова виїзна - вважається ревізія (перевірка), яка не передбачена в планах роботи органу державної контрольно-ревізійної служби і проводиться за наявності хоча б однієї з таких обставин: 1) за наслідками ревізій (перевірок) інших міністерств та інших органів виконавчої влади, державних фондів, бюджетних установ, а також підприємств, установ і організацій виявлено факти, які свідчать про порушення підконтрольними установами законів України, перевірку додержання яких віднесено законом до компетенції органів державної контрольно-ревізійної служби, якщо підконтрольна установа не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на обов'язковий письмовий запит органу державної контрольно-ревізійної служби протягом десяти робочих днів з дня отримання запиту; 2) підконтрольною установою подано у встановленому порядку скаргу про порушення законодавства посадовими особами органу державної контрольно-

ревізійної служби під час проведення планової чи позапланової виїзної ревізії (перевірки), в якій міститься вимога про повне або часткове скасування результатів відповідної ревізії (перевірки); 3) у разі виникнення потреби у перевірці відомостей, отриманих від особи, яка мала правові відносини з підконтрольною установою, якщо підконтрольна установа не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на обов'язковий письмовий запит органу державної контрольно-ревізійної служби протягом десяти робочих днів з дня отримання запиту; 4) проводиться реорганізація (ліквідація) підконтрольної установи; 5) у разі надходження доручення щодо проведення ревізій (перевірок) у підконтрольних установах від Кабінету Міністрів України, органів прокуратури, державної податкової служби, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, в якому містяться факти, що свідчать про порушення підконтрольними установами законів України, перевірку додержання яких віднесено законом до компетенції органів державної контрольно-ревізійної служби; 6) у разі, коли вищестоящий орган державної контрольно-ревізійної служби в порядку контролю за достовірністю висновків нижчестоящого органу державної контрольно-ревізійної служби здійснив перевірку актів ревізії (перевірки), складених нижчестоящим органом державної контрольно-ревізійної служби, та виявив їх невідповідність вимогам законів. Позапланова виїзна ревізія або перевірка в цьому випадку може ініціюватися вищестоящим органом державної контрольно-ревізійної служби лише у тому разі, коли стосовно посадових або службових осіб нижчестоящого органу державної контрольно-ревізійної служби, які проводили планову або позапланову виїзну ревізію або перевірку зазначеної підконтрольної установи, розпочато службове розслідування або порушено кримінальну справу.

Ревізія вибіркова – передбачає вивчення не всіх, а лише певної частини документів або записів, які відбираються на підставі науково-обґрунтованої схеми, за той чи інших період часу (місяць, квартал тощо).

Ревізія відомча - ревізія, що проводиться на підпорядкованих підприємствах за розпорядженням керівника вищого органу штатними і позаштатними ревізорами та іншими посадовими особами.

Ревізія внутрішня - здійснюється органами внутрішнього контролю (головним бухгалтером підприємства, ревізійною комісією тощо).

Ревізія додаткова - призначається для доповнення або уточнення окремих питань, а також для виявлення нових обставин, не викритих попередніми ревізіями. Вони також призначаються, якщо виникає необхідність перевірити той чи інший факт, не повністю висвітлений в акті ревізії, на вимогу начальника контрольно-ревізійного відділу або в інших випадках.

Ревізія змішана – ревізія, що проводиться спільно органами відомчого та позавідомчого контролю.

Ревізія зовнішня - здійснюється суб'єктами контролю, які не входять до складу структурного підрозділу підприємства, що ревізується.

Ревізія індивідуальна - ревізія, що проводиться на конкретному підприємстві лише одним ревізором - спеціалістом в сфері бухгалтерського

обліку.

Ревізія колективна - проводиться на підприємстві бригадою осіб за фахом.

Ревізія комбінована - ревізія, в ході якої одна частина документів та інформації вивчається суцільно, а інша – вибіркоким способом. Наприклад, при комбінованій ревізії діяльності підприємства більшість ділянок перевіряється вибіркоким способом (виробництво, реалізація тощо), а касові операції - суцільним.

Ревізія комплексна - один з найбільш глибоких, об'єктивних та повних видів ревізії всіх або окремих сторін діяльності підприємства. Для неї характерні: а) спрямованість на всебічну перевірку діяльності підприємства, яка дозволяє виявити безгосподарність, втрати та внутрішньогосподарські резерви; б) участь не тільки відомчих спеціалістів, але й позавідомчих контролерів (співробітників банку, КРУ, Міністерства фінансів України); в) не тільки пошук порушень, але й надання всебічної допомоги підприємству, яке ревізується в їх усуненні, розробка заходів по забезпеченню збереження майна; г) скорочення невиробничих витрат робочого часу контролерів різних органів, усуненні дублювання в їх роботі, надання більш об'єктивної інформації про діяльність підприємства, підсилення дієвості заходів винагороди і покарання, які застосовуються.

Ревізія наскрізна - ревізія, яка проводиться одночасно на декількох підприємствах, що входять до складу однієї організації (асоціації, об'єднання). Вона дає можливість більш глибоко і всебічно перевірити роботу суб'єктів господарювання з розгалуженою структурою керівництва, встановити доцільність існування окремих ланок тощо.

Ревізія некомплексна - здійснюється, як правило, одним ревізором, коло питань обмежене, оскільки кваліфікація ревізора не дає можливості дослідити питання технології, якості сировини та продукції, використання техніки тощо.

Ревізія ненаскрізна – ревізія, яка обмежується перевіркою одного підприємства будь-якої господарської системи (асоціації, об'єднання) без підвідомчих йому ланок.

Ревізія обов'язкова - ревізія, що проводиться не менше одного разу на рік вищестоящою організацією на підвідомчих підприємствах.

Ревізія первинна - здійснюється за певний період на конкретному підприємстві даним складом ревізорів вперше за встановленим завданням, яке передбачене планом ревізії.

Ревізія планова - затверджується в річних і кварталних планах контролюючого органу і проводиться на підприємствах не рідше одного разу на три роки. Право на проведення такої ревізії надається тільки в тому випадку, якщо суб'єкту підприємницької діяльності не пізніше, ніж за 10 календарних днів до дня проведення ревізії, було направлено письмове повідомлення із зазначенням дати її проведення.

Ревізія повна - охоплює всі сторони діяльності господарюючого суб'єкта, що ревізується, всіх ділянок його роботи та видів здійснених операцій.

Ревізія повторна - проводиться у зв'язку з низькою якістю первинної ревізії, необ'єктивним, неправильним або некваліфікованим висвітленням результатів в акті ревізії за вимогою судово-слідчих органів та з деяких інших причин. Їх, як правило, здійснює новий склад ревізорів.

Ревізія позавідомча – ревізія, що призначається і проводиться суб'єктами контролю інших міністерств та відомств, наприклад, органами Міністерства фінансів України, Національним банком України, слідчими та іншими органами, контрольно-ревізійним управлінням, податковою адміністрацією тощо.

Ревізія позапланова - проводиться в особливих випадках на вимогу суду, прокуратури, інших органів контролю або управління з різних причин: надходження сигналів або повідомлень про порушення законодавства, зловживання посадових осіб та інші недоліки в роботі підприємства, тобто виникає необхідність в терміновій перевірці, що не передбачена планом.

Ревізія статутна - ревізія, що проводиться на підприємствах відповідно до їх статуту.

Ревізія суцільна – ревізія, при якій перевіряються всі документи і реєстри бухгалтерського обліку, в яких відображені факти господарювання за весь період, що ревізується.

Ревізія тематична - проводиться контролюючими органами з окремих та спеціальних питань (тем) з охопленням більш або менш значної кількості підприємств. Основне завдання - отримання поглибленого матеріалу, що характеризує стан галузі, яка вивчається.

Ревізія часткова - перевіряються тільки окремі види діяльності підприємства або окремі види господарських операцій. Тобто вона охоплює одну або декілька сторін діяльності підприємства (наприклад, виробництво, споживання, збут тощо), певні види операцій (касові, розрахункові тощо), або зберігання і правильність використання будь-яких видів сировини, товарів, підзвітних сум, готівки тощо. Саме такі ревізії у більшості випадках проводяться податковими органами та органами попереднього слідства.

Ревізор – службова особа, яка уповноважена власником (органом управління) виконувати контрольні функції з перевірки фінансово-господарської діяльності підприємства незалежно від форми власності.

Регістр бухгалтерського обліку – документ, який призначений для систематизації та нагромадження інформації, яка міститься в прийнятих на облік первинних документах, для відображення на рахунках бухгалтерського обліку та в бухгалтерській звітності. Як правило, використовують два види Р.б.о.: журнали-ордери і допоміжні відомості.

Регістр обліковий - 1) документ для реєстрації і групування даних бухгалтерського обліку про наявність засобів та операцій з ними; 2) упорядкований носій інформації, узагальненої на рахунках бухгалтерського обліку, пристосований до реєстрації даних з первинних документів або отриманий в результаті механізованої обробки документів, що є юридичним документом і підтверджує правильність відображення інформації в системі

бухгалтерського обліку.

Регістри облікові синтетичні - це реєстри, призначені для синтетичного обліку економічно однорідних груп засобів, джерел, господарських процесів (наприклад, Головна книга).

Регістри облікові хронологічні - це реєстри, в яких записи здійснюються в календарній послідовності проведення та оформлення господарських операцій.

Реєстратор електронний контрольньо-касовий – реєстратор розрахункових операцій, який забезпечує облік кількості проданих товарів (послуг), їх найменування, друкування розрахункових та інших звітних документів.

Реєстратор розрахункових операцій – програмно-технічний комплекс або пристрій, який призначений для реєстрації розрахункових операцій з продажу товарів (послуг), операцій з купівлі-продажу іноземної валюти та/або реєстрації кількості проданих товарів (наданих послуг), в якому реалізовано фіскальні функції.

Резерв майбутніх виплат і платежів – такий вид стійких пасивів підприємств (установ, організацій), який утворюється в поточному періоді з метою рівномірного включення поточних витрат до складу витрат виробництва (резерв на оплату відпусток, на розвиток бізнесу тощо).

Резерв сумнівних боргів – це резерв, який створюється з метою покриття у майбутньому безнадійної дебіторської заборгованості за товари (роботи, послуги).

Резиденти - юридичні особи та суб'єкти господарської діяльності України, що не мають статусу юридичної особи (філії, представництва тощо), які створені та здійснюють свою діяльність відповідно до законодавства України з місцезнаходженням на її території, дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва України за кордоном, які мають дипломатичні привілеї та імунітет, а також філії і представництва підприємств та організацій України за кордоном, що не здійснюють господарської діяльності.

Результат фінансовий – порівняння (співставлення) доходів та витрат підприємства, які відображені у Звіті про фінансові результати.

Результат фінансовий від звичайної діяльності - визначається як різниця між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування та сумою податку на прибуток.

Результат фінансовий від звичайної діяльності до оподаткування - це алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових й інших доходів, фінансових та інших витрат.

Результат фінансовий від операційної діяльності - це алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

Реквізити документа – встановлені законодавчими актами або чинними правилами та нормами обов'язкові вихідні дані (елементи) документів.

Відповідно до них, документи виступають підставою для обліку господарських операцій та набувають юридичної сили.

Ремонт – часткове відновлення об'єктів основних засобів для підтримки їх у робочому стані. У сільському господарстві - систематична заміна тварин, які вибувають з господарства або стада; у сільському господарстві та інших галузях – поліпшення і (або) підтримання в робочому стані машин, устаткування, будівель, споруд та інших об'єктів за допомогою системи планово-запобіжного заходів. Буває: *поточний* – періодичністю менше одного року, який передбачає систематичне і своєчасне проведення профілактичних заходів та робіт по усуненню дрібних пошкоджень, для попередження передчасного зносу основних засобів; *капітальний* – з періодичністю більше одного року, при якому здійснюється повна розробка агрегату, заміна (відновлення) зношених деталей (вузлів), конструкцій будівель і споруд.

Рентабельність – ефективність, прибутковість, дохідність підприємства або підприємницької діяльності за визначений період часу. Кількісно рентабельність обчислюється діленням прибутку на витрати.

Рентабельність активів – показник рівня використання активів суб'єкта господарювання, який визначається відношенням отриманого прибутку до суми активів.

Рентабельність власного капіталу – показник ефективності використання власного капіталу. Кількісно обчислюється відношенням отриманого від вкладення капіталу прибутку на суму вкладеного капіталу.

Рентабельність продукції – показник, який характеризує економічну ефективність виробництва продукції. Кількісно визначається відношенням прибутку від її реалізації до повної собівартості.

Репрезентативність аудиторської вибірки – властивість вибірки, яка дає аудитору можливість зробити правильні висновки про властивості всієї сукупності, що перевіряється.

Ресурси - природні, матеріальні, трудові, сировинні, фінансові цінності, які використовуються на створення товарних ресурсів, надання послуг, одержання додаткової вартості.

Ризик – кількісно визначений розмір потенційних фінансових або інших збитків.

Ризик аудиторський - ризик видачі висновку про достовірність фінансової звітності при наявності в ній суттєвих помилок і пропусків; ризик того, що аудитор висловить невідповідну аудиторську думку в разі, якщо фінансові звіти містять суттєво викривлену інформацію. Аудиторський ризик має три компоненти: властивий ризик, ризик контролю та ризик невиявлення.

Ризик внутрішній (властивий) - вразливість залишку на певному бухгалтерському рахунку або за певною категорією операцій щодо суттєвих перекручень або вразливість щодо перекручень цих показників у комплексі з перекрученнями за іншими рахунками чи операціями, з припущенням, що до них не застосовувалися заходи внутрішнього контролю підприємства.

Ризик контролю – це ризик того, що не можна буде своєчасно запобігти

можливим викривленням залишку на рахунку (або класу операцій), які можуть бути суттєвими окремо або разом з викривленням залишку на інших рахунках (або класів операцій), або їх не можна своєчасно виявити та виправити за допомогою систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю.

Ризик невиявлення – це ризик того, що аудиторські процедури по суті не виявлять викривлення залишку на рахунку (або класу операцій), які можуть бути суттєвими окремо або разом з викривленням залишків на інших рахунках (або класів операцій).

Ризик неефективності вибіркової перевірки – ймовірність того, що аудиторський висновок, підготовлений на засадах вибіркового дослідження, може відрізнятись від висновку, котрий було б зроблено, коли б аудитор зробив таку перевірку шляхом суцільної перевірки з використанням тих самих аналітичних процедур.

Ризик, не пов'язаний з вибіркою - ризик, що виникає внаслідок дії факторів, які призводять до того, що аудитор доходить помилкових висновків з будь-якої причини, не пов'язаної з обсягом вибірки. Наприклад, більшість аудиторських свідчень є за своїм характером скоріше переконливими, ніж остаточними; аудитор може застосувати невідповідні процедури; дати неправильне тлумачення доказів та не розпізнати помилку; ризик, що виникає внаслідок ймовірності того, що висновки аудитора, зроблені на основі вибірки, можуть відрізнятись від висновків, які зробив би аудитор, якби застосував ту саму аудиторську процедуру до всієї генеральної сукупності.

Ризик, пов'язаний з вибіркою - виникає внаслідок імовірності того, що висновки аудитора, зроблені на основі вибірки, можуть відрізнятись від висновків, які зробив би аудитор, якби застосував ту саму аудиторську процедуру до всієї генеральної сукупності.

Ризик, пов'язаний із невідповідністю функціонування системи внутрішнього контролю - це ризик неефективності внутрішнього контролю. Системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю не завжди можуть функціонувати настільки ефективно, щоб своєчасно запобігати помилкам або викривати їх та виправляти.

Рівень суттєвості — це найбільше значення помилки бухгалтерської звітності, починаючи з якої її кваліфікований користувач з великим ступенем імовірності робить неправильні висновки та приймає неправильні економічні рішення.

Різниця курсова - виникає в результаті зміни курсів валют.

Різниця курсова накопичена консолідованого балансу – це різниця між підсумком перерахованих у валюту звітності показників статей активу та пасиву балансу господарської одиниці.

Різниця курсова накопичена у складі іншого додаткового капіталу – суми перерахунку курсових різниць по фінансових інвестиціях у закордонне підприємство.

Різниця податкова - це різниця, яка виникає між оцінкою та критеріями

визнання доходів, витрат, активів, зобов'язань у бухгалтерському обліку та податковому законодавстві.

Рік господарський – період часу (як правило, календарний рік), за який складається звітність підприємства.

Робота касова - робота, що виконується в установах Національного банку України, банках України, підприємствах (установах, організаціях) і спрямована на забезпечення потреб народного господарства та населення в готівці, а також на приймання, збереження та видачу останньої.

Робота надурочна - робота понад встановлену законом тривалість робочого дня.

Роботодавець – 1) власник підприємства (організації, установи) або уповноважений ним орган незалежно від форми власності, виду діяльності; 2) фізична особа, яка використовує працю найманих працівників; 3) власник розташованих в Україні іноземних підприємств (установ, організацій) (в т.ч. міжнародних), філій, представництв, який використовує працю найманих працівників, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Робочі документи - це записи, зроблені аудитором щодо планування робіт, характеру, часу та обсягу здійснюваних аудиторських процедур, результатів таких процедур, а також висновки, зроблені на підставі отриманих доказів. Робочі документи можуть бути у формі даних, що зберігаються на папері, плівці, електронних та інших носіях інформації.

Розділ балансу – група однорідних статей активу або пасиву бухгалтерського балансу.

Розклад штатний - перелік посад постійних співробітників із указівкою відповідній кожній одиниці посадових окладів.

Розмір замовлення економічний - кількість замовлених запасів, що забезпечує оптимальну комбінацію витрат на їх придбання та зберігання.

Розноска операцій – здійснення записів господарських операцій в облікових регістрах на підставі бухгалтерських документів.

Розподіл прибутку – поділ чистого прибутку підприємства на частини у вигляді дивідендів акціонерам, винагороди працівникам, витрат на соціальні потреби, капіталовкладення на розвиток, резервів.

Розрахунки безготівкові – розрахунки, які відбуваються без участі готівки шляхом списання грошових коштів з поточного рахунку платника і зарахування їх на рахунок одержувача.

Розрахунки внутрішньовідомчі – розрахунки підприємств з вищестоящими організаціями з перерозподілу прибутку та оборотних засобів.

Розрахунки внутрішньогосподарські - розрахунки, що виникають у результаті господарських операцій між структурними підрозділами підприємства, виділеними як сегменти з метою розкриття їх доходів, витрат, фінансових результатів, активів та зобов'язань.

Розрахунки готівкові – 1) розрахунки між підприємствами (установами, організаціями) готівкою, які проводяться в межах сум, встановлених

Національним банком України; 2) платежі готівкою підприємств, підприємців та фізичних осіб за реалізовані роботи, надані послуги та за операціями, які безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна.

Розслідування службове - перевірка дотримання робітниками підприємства службових обов'язків, а також нормативно-правових актів, що регулюють службові відносини. Розслідування проводиться спеціальною комісією, яка створюється наказом керівника підприємства у випадках виявлення розкрадань, недостач, втрат і псування матеріальних цінностей, виготовленню бракованої продукції та в інших випадках.

Розцінка – сума оплати праці за одиницю роботи.

Роялті - платежі будь-якого виду, одержані як винагорода за користування або за надання права на користування будь-яким авторським правом на літературні твори, твори мистецтва або науки, включаючи комп'ютерні програми, інші записи на носіях інформації, відео- або аудіокасети, кінематографічні фільми або плівки для радіо чи телевізійного мовлення; за придбання будь-якого патенту, зареєстрованого знака на товари і послуги чи торгової марки, дизайну, секретного креслення, моделі, формули, процесу, права на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау). Не вважаються Р. платежі за отримання об'єктів власності, визначених вище, у володіння або розпорядження чи власність особи або якщо умови користування такими об'єктами власності надають право користувачу продати або відчужити іншим способом такий об'єкт власності або оприлюднити (розголосити) секретні креслення, моделі, формули, процеси, права на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау), за винятком випадків, коли таке оприлюднення (розголошення) є обов'язковим згідно із законодавством України.

Рух грошових коштів – надходження і вибуття грошових коштів та їх еквівалентів.

С

Сальдо – залишок по рахунку бухгалтерського обліку. Початкове сальдо вказує значення залишку на початок місяця, кінцеве – на його значення на останній день місяця, що стає початковим сальдо наступного місяця. Кількісно кінцеве сальдо активного рахунка визначається як сума початкового значення сальдо та обороту по дебету цього рахунка за звітний період мінус оборот по кредиту цього рахунка за той же період. Кількісно кінцеве сальдо пасивного рахунка визначається як сума початкового сальдо й обороту по кредиту мінус оборот по дебету.

Сальдо розгорнуте - сальдо (залишок), виведене одночасно по дебету та по кредиту того самого рахунка.

Сальдо товарне - різниця між грошовими надходженнями і витратами за

визначений проміжок часу.

Санація – система фінансових, кредитних та інших специфічних заходів, спрямованих на поліпшення фінансового стану підприємства з метою запобігання його банкрутства або підвищення конкурентноздатності.

Санкція – матеріальна відповідальність сторони (сторін) за порушення термінів постачання, неповідомлення про відвантаження продукції, некомплектність, наявність дефектів, затримку технічної документації, порушення платіжних зобов'язань та інші форми невиконання або неналежного виконання зобов'язань, яка встановлюється у формі сплати штрафу або відшкодування збитків.

Свідчення аудиторські - інформація, яку відбирає аудитор з метою складання висновків, на яких ґрунтується його кваліфікований висновок про бухгалтерську (фінансову) звітність.

Свідчення випадкове - це відомості, отримані від будь-якого працівника підприємства, що аудіюється, тобто від так званих третіх осіб, про стан об'єктів контролю. Така інформація без перевірки методами документального і фактичного контролю не прийнятна. Аудитор повинен використовувати тільки прийнятні свідчення, які забезпечують високу якість аудиторського висновку щодо передбаченого в договорі на аудит об'єкта контролю.

Свідчення непряме - відомості, які не мають безпосереднього відношення до питання, що розглядається.

Свідчення пряме - підтверджується первинними документами і звітами, актами інвентаризації господарських засобів і розрахунків, актами ревізії і перевірок, записами в облікових реєстрах і даними звітності.

Свідчення усне - прийнятне, наприклад, тоді, коли посадова особа сама дає інформацію про вчинені нею порушення. Це дає аудиторіві змогу в найкоротший термін перевірити інформацію, яка надійшла, і зробити пропозиції щодо корегування записів в обліку і виправлення звітності.

Середовище контролю – заходи і записи, які характеризують важливість чинної системи внутрішнього контролю для підприємства. Охоплює загальне ставлення, обізнаність та дії директорів і управлінського персоналу щодо системи внутрішнього контролю та її важливості для суб'єкта господарювання.

Сертифікат аудитора – посвідчення, яке видається Аудиторською палатою України та засвідчує кваліфікаційну придатність фахівця на здійснення аудиторської діяльності.

Сертифікація аудиторів - визначення кваліфікаційної придатності на заняття аудиторською діяльністю.

Сировина – продукція сільського господарства (зерно, молоко, бавовна тощо) та видобувної промисловості (вугілля, руда тощо).

Сировина давальницька – 1) сировина, яка передається на переробку, в т.ч. у іншу країну, з метою виготовлення готової продукції, з оплатою замовником витрат по переробці; 2) сировина, напівфабрикати, комплектуючі вироби, ввезені на митну територію України іноземним замовником (чи закуплені іноземним замовником за іноземну валюту в Україні) або вивезені за

її межі українським замовником для використання у виробленні готової продукції з наступним поверненням усієї продукції або її частини до країни власника (чи реалізацією в країні виконавця замовником або за його дорученням виконавцем) або вивезенням до іншої країни. -

Система бухгалтерського обліку - це послідовність завдань та записів суб'єкта господарювання, за допомогою якої відображають операції і яка є засобом ведення обліку. За допомогою таких систем визначають, збирають, аналізують, обчислюють, класифікують, записують, підсумовують та відображають у звітності господарські операції та інші події.

Система внутрішнього контролю (СВК) - політика і процедури внутрішнього контролю, ухвалені управлінським персоналом суб'єкта господарювання з метою господарської діяльності (в тому числі дотримання політики управлінського персоналу), збереження активів, запобігання шахрайству та помилкам, а також виявлення їх, забезпечення точності і повноти облікових записів, своєчасної підготовки достовірної фінансової інформації. С.в.к. охоплює й інші питання, безпосередньо пов'язані з функціями облікової системи.

Система оплати праці – сукупність правил, які визначають співвідношення між мірою праці та винагородою працівника. Буває: 1) *акордна* – різновиди відрядної форми оплати праці, при якій норма і розцінка для виконавців або групи виконавців встановлюється не за кожною окремою операцією, а не увесь комплекс робіт; 2) *бригадна* – оплата, яка визначається шляхом множення розцінки за одиницю продукції на фактично виконаний обсяг робіт бригадою; 3) *відрядна пряма* – заробіток нараховується тільки за виконану роботу (виготовлену продукцію); 4) *відрядно-преміальна* – різновид відрядної форми оплати праці, за якої понад заробітну плату, що належить за виконану роботу, виплачується премія; 5) *відрядно-прогресивна* – різновид відрядної форми оплати праці, за якої робота, виконана в межах встановлених норм, оплачується за звичайними відрядними розцінками, а частина роботи, виконана понад норм, - за прогресивно-зростаючими розцінками та в залежності від проценту перевиконання норм; 6) *погодинно-преміальна* – різновид погодинної форми оплати праці, при якій понад заробітну плату, що належить за фактично відпрацьований час, сплачується преміальна винагорода за досягнення високих кількісних і якісних показників.

Система оплати праці тарифна – сукупність правил, за допомогою яких забезпечується порівняльна оцінка праці залежно від кваліфікації, умов її виконання, відповідальності, значення в галузі тощо, які характеризують якісну сторону праці.

Система оподаткування – сукупність встановлених чинним законодавством податків і зборів (обов'язкових платежів), які стягуються у встановленому законодавством порядку до бюджету та державних цільових фондів.

Система податкова - це сукупність податків і зборів, механізмів і способів їх розрахунку і сплати, а також суб'єктів податкової роботи, які

забезпечують адміністрування і надходження податків і зборів до бюджету та інших державних цільових фондів.

Сітка тарифна єдина – 1) система визначення і диференціації заробітної плати працівників бюджетної сфери; 2) система оплати праці всіх працівників підприємства із встановленням фіксованих в межах розряду (групи оплати) тарифних ставок та посадових окладів.

Служба внутрішнього аудиту на підприємстві - підрозділ підприємства, підпорядкований, як правило, керівникові підприємства, завданням якого є проведення внутрішнього аудиту.

Служба маркетингова - спеціальний підрозділ підприємства, який здійснює планування і практичне проведення маркетингу.

Собівартість відповідної одиниці запасів ідентифікована - метод оцінки запасів, що відпускаються, та послуг, що надаються для спеціальних замовлень та проектів, а також запасів, які не замінюють одне одного.

Собівартість історична (фактична) – оцінка активів підприємства, проведена виходячи із витрат на їх виробництво або придбання.

Собівартість поточна – сума грошових коштів або їх еквівалентів, яка була б сплачена у випадку придбання на даний момент такого або еквівалентного активу; недисконтована сума грошових коштів або їх еквівалентів, яка була б необхідна для погашення зобов'язань на поточний момент.

Собівартість продукції – це виражені в грошовій формі сукупні витрати на підготовку і виробництво, реалізацію продукції (робіт, послуг). Собівартість окремих видів сільськогосподарської продукції визначається виходячи з витрат, віднесених на відповідну культуру (групу культур) чи вид (групу) тварин. Фактична собівартість продукції (робіт, послуг) в сільськогосподарських підприємствах розраховується в цілому за рік, крім продукції (робіт, послуг) допоміжних виробництв, фактична собівартість яких визначається щомісяця.

Специфікація відвантажувальна - товаросупроводжувальний документ, за змістом і призначенням аналогічний пакувальному аркушу. На відміну від пакувального аркуша, специфікація містить інформацію про ціну кожного з товарів, що знаходяться в кожному товарному місці та їхню загальну вартість.

Списання (стягнення) коштів примусове - списання коштів, що здійснюється стягувачем без згоди платника на підставі встановлених законом виконавчих документів у випадках, передбачених законом.

Списання з балансу – виключення з бухгалтерського обліку та фінансової звітності активів внаслідок їх непридатності до подальшого використання, знищенні, псуванні, втрат підприємством контролю за такими активами та інших підстав.

Спостереження — метод аудиторської перевірки, який передбачає здійснення візуального нагляду за діями посадових осіб підприємства-клієнта, контроль виконання ними функціональних обов'язків; метод емпіричного дослідження, який полягає у цілеспрямованому вивченні предмету, що ґрунтується, в основному, на даних органів почуття (відчуття, сприйняття і

уявлення). Наприклад, спостереження аудитора за здійсненням інвентаризації персоналом суб'єкта господарювання або за виконанням процедур внутрішнього контролю, що не залишає "аудиторського сліду".

Стандарт бухгалтерський – це стандартні вимоги до методів і процедур ведення бухгалтерського обліку.

Стандарти аудиту - це загальні вимоги щодо проведення аудиту, яких повинні дотримуватись аудиторі під час виконання ними своїх професійних обов'язків, тобто здійснюючи аудит фінансової звітності.

Стандарти аудиту міжнародні - прийняті Міжнародною федерацією бухгалтерів стандарти, які містять основні принципи та необхідні процедури, а також відповідне керівництво у формі пояснень.

Стандарти аудиту національні - сукупність стандартів з аудиту, визначених законом чи нормативними актами або регулювальним органом на національному рівні, застосування яких є обов'язковим і яких слід дотримуватися при проведенні аудиторської перевірки або наданні супутніх послуг.

Стандарти бухгалтерського обліку міжнародні - розробляються комітетом з МСБО з метою досягнення єдності у принципах бухгалтерського обліку, що їх використовують підприємства для складання фінансової звітності в різних країнах світу.

Стандарти внутрішнього аудиту - прийняті правила проведення аудиту, вимог яких повинен дотримуватись аудитор стосовно мети, методики, техніки, процедур, підсумкового документу та якості роботи.

Стандартизація документів – встановлення стандартних розмірів бухгалтерських документів, які застосовуються на різних підприємствах.

Стандарт-кост – система обліку виробничих витрат за стандартами, при якій заздалегідь визначаються кошториси витрат на виробництво одного або декількох виробів певного виду протягом звітного і попереднього періоду, з яким порівнюють фактичну собівартість.

Статті калькуляційні - групування витрат для калькулювання собівартості за статтями прямих і непрямих витрат.

Стаття – елемент фінансового звіту, який відповідає критеріям, установленим Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1.

Стаття бухгалтерського балансу – показники (рядки) активу і пасиву балансу, що характеризують окремі види господарських засобів і джерел їх утворення. Однорідні С. об'єднуються в розділи бухгалтерського балансу.

Стаття калькуляції – визначений вид витрат, що утворюють собівартість.

Стаття монетарна – стаття балансу, що містить інформацію про грошові кошти, а також про такі активи і зобов'язання, які будуть отримані або сплачені у фіксованій (визначеній) сумі грошей або їх еквівалентів.

Стаття немонетарна – стаття, інша, ніж монетарна стаття балансу.

Сторно – спосіб виправлення помилок у бухгалтерському обліку.

Сторони пов'язані - підприємства, стосунки між якими обумовлюють можливість однієї сторони контролювати іншу або здійснювати суттєвий вплив

на прийняття фінансових і операційних рішень іншою стороною.

Стратифікація - це процес розподілу генеральної сукупності на субсукупності, кожна з яких являє собою групу елементів вибірки, що мають подібні ознаки (часто грошова вартість).

Строк корисного використання (експлуатації) – очікуваний період часу, протягом якого необоротні активи будуть використовуватись підприємством або з їх використанням буде виготовлений (виконаний) очікуваний підприємством обсяг продукції (робіт, послуг).

Суб'єкт аудиторської діяльності – аудитори-підприємці та аудиторські фірми, які внесені до Реєстру суб'єктів аудиторської діяльності.

Суб'єкт банкрутства – боржник, неспроможність якого виконати свої грошові зобов'язання встановлена арбітражним судом.

Суб'єкт інвентаризації – особи та органи, які мають повноваження на здійснення контролю за виробничою та фінансово-господарською діяльністю підприємства.

Суб'єкт ревізії – органи управління або влади, які уповноважені вести профілактику, попередження і виявлення господарських порушень у діяльності підвідомчих ланок.

Суборенда – угода про передачу орендарем орендованого ним об'єкта в оренду третій особі.

Субрахунок – синтетичний бухгалтерський рахунок другого порядку, спосіб угруповання даних аналітичного обліку.

Сукупність генеральна - набір інформації, стосовно якої аудитор хотів би зробити аудиторську вибірку.

Сума відшкодування – сума, яку підприємство намагається повернути в результаті наступного використання активу, включаючи залишкову вартість при його вибутті.

Сума очікуваного відшкодування – сума, яку підприємство очікує до відшкодування вартості необоротного активу під час його майбутнього використання, включаючи його ліквідаційну вартість.

Сума погашення – недисконтована сума грошових коштів або їх еквівалентів, яка, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.

Суми підзвітні - грошові суми, видані авансом підзвітним особам на наступні витрати. Видача оформляється видатковим касовим ордером. Витрачаються С.п. тільки за призначенням. С.п. списуються на витрати на підставі перевірених і затверджених авансових звітів підзвітних осіб.

Сумісництво – 1) одночасне обіймання одним працівником двох і більше посад і виконання ним, крім основної, іншої регулярної роботи, що оплачується; як правило, буває на різних підприємствах; 2) виконання працівником, крім основної, іншої регулярної оплачуваної роботи на умовах трудового договору у вільний від основної роботи час на одному і тому ж підприємстві (установі, організації) або у громадянина (підприємця, приватної особи) за наймом.

Суттєва суперечність - буває, коли інформація суперечить тій інформації, що міститься у перевірених фінансових звітах. Суттєва суперечність може породжувати сумнів щодо аудиторських висновків, зроблених аудитором згідно з аудиторськими доказами, одержаними раніше, а також можливо, щодо підстави для формування думки аудитора про фінансові звіти.

Суттєвість - це граничнодопустимий розмір помилок у фінансовій звітності клієнта, якими аудитор може знехтувати в процесі перевірки, оскільки вони не впливають на достовірність в усіх суттєвих аспектах, а також на рішення користувачів такою фінансовою звітністю.

Т

Табель обліку робочого часу – документ, що фіксує робочий час кожного працівника за місяць та виступає засобом для кадрового контролю і для оплати праці в бухгалтерії підприємства. Містить табельний номер кожного працівника, його прізвище, ім'я і по батькові, зведення про робочий час за кожне число місяця; ведеться табельником або відповідальним за табель особою, що призначається наказом керівника.

Таксування документів - визначення грошової оцінки операцій, зафіксованих у документах у натуральних величинах, тобто переведення операції з натурального в грошовий вимірник.

Твердження - це подані управлінським персоналом відомості (явні чи неявні), що містяться у фінансових звітах. Твердження можуть поділятися на такі категорії: існування, права і зобов'язання, наявність, повнота, оцінка вартості, вимірювання, подання і розкриття інформації.

Термін гарантійний – період часу, протягом якого виробник та продавець товару гарантують його відповідність вимогам договору, показникам якості, паспортним даним.

Термін позовної давності – це строк, в межах якого юридична або фізична особа можуть звернутися в суд з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу.

Тести аудиторські - процедури та методи дослідження об'єктів внутрішнього аудиту в залежності від встановлених цілей. Вони можуть бути незалежними тестами та тестами на відповідність. Тести використовуються, щоб отримати аудиторські докази щодо ефективності організації системи обліку та внутрішнього контролю (чи належно вони організовані, щоб запобігти суттєвим викривленням, виявленню та виправленню їх) і функціонування внутрішнього контролю протягом звітного періоду.

Тести контролю – це тести, що проводяться з метою отримання аудиторських доказів щодо відповідності та ефективності функціонування систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю.

Тести наскрізні - тести, які мають на меті підтвердити факти здійснення контрольних процедур під час виконання певних господарських операцій. Вони

полягають у дослідженні наявності процедур контролю від початку здійснення операцій до їх відображення у облікових реєстрах і звітності.

Тести узгодженості — це тести, під час яких перевіряється здатність системи внутрішнього контролю вчасно попередити, виявити і виправити можливі відхилення (помилки). Ці види тестів відрізняються між собою метою, об'єктами, прийомами, а також значенням негативного результату тестування.

Товар – усе, що може задовольнити потребу та пропонується на ринку для придбання або обміну на інші цінності.

Товари тривалого користування – товари, які використовуються протягом декількох років.

Товари (роботи, послуги) ідентичні - товари (роботи, послуги), що мають однакові характерні для них основні ознаки. Під час визначення ідентичності товарів беруться до уваги, зокрема, їх фізичні характеристики, які не впливають на їх якісні характеристики і не мають суттєвого значення для визначення ознак товару, якість і репутація на ринку, країна походження та виробник. Незначні відмінності в їх зовнішньому вигляді можуть не враховуватися.

Товари (роботи, послуги) надані безоплатно - це: товари, що надаються платником податку згідно з договорами дарування, іншими договорами, які не передбачають грошової або іншої компенсації вартості таких матеріальних цінностей і нематеріальних активів чи їх повернення, або без укладення таких угод; роботи та послуги, які надаються платником податку без вимоги про компенсацію їх вартості; товари, передані юридичній чи фізичній особі на відповідальне зберігання і використані нею в її виробничому або господарському обороті.

Товари (роботи, послуги) однорідні - товари (роботи, послуги), які не є ідентичними, мають подібні характеристики і складаються зі схожих компонентів, що дозволяє їм виконувати однакові функції та/або бути взаємозамінними. Під час визначення однорідності товарів (робіт, послуг) беруться до уваги, зокрема, їх якість, наявність товарного знака, репутація на ринку, країна походження та виробник.

Товари взаємозамінні – група товарів, подібних за функціональним призначенням, використанням, якісними і технічними характеристиками, ціною та іншими параметрами таким чином, що покупець може замінити їх у процесі споживання.

Товари короткострокового використання – товари, які мають строк користування до одного року або ті, що повністю споживаються протягом одного або декількох операційних циклів.

Товари промислові – товари, які купуються для виробництва інших товарів, що задовольняють споживчий попит.

Товарооборот – процес обігу товарів; економічний показник, що відображає сукупну вартість реалізованих товарів.

Тривалість ревізії – кількість днів, що відводяться на проведення ревізії із зазначенням термінів її початку та завершення.

У

Убуток природний – це втрати, зумовлені фізико-хімічними властивостями запасів, які виникають при їх постачанні, транспортуванні, зберіганні, реалізації.

Угода – правовий акт, що є підставою для виникнення або припинення правовідносин. Розрізняють одно-, дво- або багатосторонні угоди (залежно від кількості осіб - суб'єктів угоди).

Угода трудова – договір, у відповідності до якого громадянин зобов'язаний за винагороду індивідуально виконувати для підприємства певну роботу, яка полягає у здійсненні лише відомих фактичних дій (не юридичних, як, наприклад, за договором доручення).

Узагальнення - формулювання висновків за окремими статтями (показниками) та в цілому за звітністю підприємства на підставі систематизації зібраних аудиторських доказів.

Умови платежу – спосіб оплати товару, погоджений між продавцем і покупцем.

Уніфікація документів – приведення до єдиної форми документів, що забезпечує їх використання під час оформлення однорідних операцій у різних господарствах (підприємствах, організаціях і установах).

Уніфікація обліку – ведення обліку на підприємствах за єдиною методологією, єдиними формами облікових реєстрів і типовим планом рахунків.

Управління активами – діяльність фірми щодо прибуткового розміщення власних і залучених коштів. Розрізняють: управління поточними активами, управління оборотним і основним капіталом, перетворення ліквідних активів тощо.

Управління витратами – управлінська діяльність, яка охоплює контроль витрат підприємства на виробництво продукції і розробку заходів по економії ресурсів.

Управління заборгованістю – прийняття рішень про обсяг кредитів, що надаються покупцям у вексельній або іншій формі, а також про умови їх надання та форми стягнення.

Управління запасами – регулювання обсягів товарного запасу підприємства так, щоб будь-які товари можна було надати без затримки, але при цьому не зв'язувати запасом надмірно великі кошти.

Управління ліквідністю – діяльність по забезпеченню такого розміщення засобів, щоб можна було в будь-який момент розплатитись по зобов'язаннях (в короткий період часу активи перетворити на гроші).

Управління майном – 1) правила, умови використання майна, передача його в оренду тощо, визначені власником; 2) право розпорядження майном, передане власником іншій особі.

Управління пасивами – набір методів зниження витрат на залучення засобів і поліпшення їх структури.

Утримання за виконавчими листами – утримання за документом, виданим судом, що визначає причину, порядок і розмір утримань із працівника. Він надсилається за місцем роботи відповідача і є обов'язковим для виконання на всій території України.

Утримання за ініціативою підприємства – суми, які утримуються із членів трудового колективу за заподіяну матеріальну шкоду, допущений брак, своєчасно неповернуті суми, одержані в підзвіт тощо.

Утримання із заробітної плати – суми, утримувані бухгалтерією з заробітної плати працівників у суворій відповідності із законодавством та у визначеному порядку.

Уцінка – зниження ціни порівняно з попередньо встановленою власником (продавцем) товару.

Ф

Факт господарський – 1) випадок, дія, які є підставою для складання будь-якого висновку або слугує перевіркою будь-якого припущення; 2) те, що об'єктивно існує.

Фальсифікація бухгалтерських документів і записів - оформлення очевидно неправильних або фальсифікованих документів бухгалтерського обліку і записів у реєстрах бухгалтерського обліку.

Фірма аудиторська - за українським законодавством – юридична особа, створена відповідно до законодавства, яка здійснює виключно аудиторську діяльність; за МСА - це фірма чи інший суб'єкт господарювання, яка надає аудиторські послуги (якщо треба, із залученням партнерів) або приватний аудитор-практик.

Фонди – 1) кошти або матеріальні цінності, які накопичуються з певною метою; 2) запаси, ресурси, нагромадження; 3) організація або установа, яка розпоряджається грошовим або матеріальним фондом. Бувають: *державні цільові* – фонди, які створені відповідно до чинного законодавства. Формуються за рахунок податків та зборів (обов'язкових платежів) юридичних (незалежно від форм власності) та фізичних осіб; *невиробничі* – капітальні активи, які не використовуються у господарській діяльності платника податків.

Фонди основні - засоби праці, які включають основні засоби та малоцінні швидкозношувані предмети.

Форма бухгалтерського обліку спрощена - форма обліку, яка базується на єдиних методологічних принципах і призначена для використання малими підприємствами. Може вестися: за простою формою бухгалтерського обліку - без використання реєстрів обліку майна малого підприємства; за формою обліку з використанням реєстрів обліку майна малого підприємства. При використанні цієї форми ведення бухгалтерського обліку використовуються книги обліку господарських операцій, в яких відображають залишки на бухгалтерських рахунках і реєструють у хронологічній послідовності всі

господарські операції, здійснені на підприємстві.

Форма обліку – сукупність облікових реєстрів, які характеризуються певною послідовністю і способами записів в них, для відображення інформації про наявність об'єктів бухгалтерського обліку, що відображає всі етапи облікової реєстрації під первинних документів до складання звітності.

Форма обліку журнально-ордерна – така форма обліку, яка ґрунтується на застосуванні журналів-ордерів, в яких систематизуються та збираються дані первинних документів, необхідні для синтетичного та аналітичного обліку. Записи до журналів здійснюються за кредитом одною (або декількох) синтетичних рахунків в дебет багатьох рахунків синтетичного обліку. Крім журналів, ця форма ведення бухгалтерського обліку передбачає складання відомостей, Головної книги, таблиць аналітичних даних, аркушів-розшифровок, реєстру депонованої заробітної плати, бухгалтерських довідок (за здійснення відповідних операцій). Відомості, аркуші-розшифровки призначені для аналітичного обліку об'єктів, попереднього накопичення, групування та узагальнення облікових даних, що містяться у прийнятих до обліку документах.

Форма обліку комп'ютерна - ведення бухгалтерського обліку на комп'ютері з використанням відповідного комплексу програм. Практичне її застосування залежить від набору технічних засобів і вибору організаційних форм їх використання. Особливістю цієї форми обліку є те, що вона не існує без конкретної комп'ютерної програми. Облікові реєстри різних комп'ютерних програм не однакові.

Форма обліку меморіально-ордерна - така форма, за якою облік ведеться у меморіальних ордерах. Передбачає складання проводок на кожен документ окремою довідкою у меморіальних ордерах. Для здійснення операцій з однаковою кореспонденцією рахунків відкриваються окремі відомості, за якими в кінці місяця визначаються підсумки та складаються підсумкові меморіальні ордери. Ця форма надає широкі можливості для розподілу праці, але вимагає багаторазового переписування даних із одного реєстру в інший.

Форма оплати праці – 1) *відрядна* – залежить від кількості виготовлених працівником одиниць продукції (робіт, послуг) визначеної якості з урахуванням складності умов праці та відрядних розцінок на одиницю продукції (робіт, послуг); 2) *погодинна* – залежить від кількості відпрацьованих годин та тарифної ставки (окладу) за годину.

Формування облікової політики – вибір принципів, методів, процедур та способів організації та ведення бухгалтерського обліку з числа затверджених законодавчими та нормативними актами відповідно до особливостей господарської діяльності конкретного підприємства.

X

Хабар у великому розмірі – такий хабар, який у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Хабар у особливо великому розмірі - такий хабар, який у п'ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Ц

Центр виникнення витрат – це виробничий підрозділ компанії, для якого встановлюються нормативи витрачання ресурсів.

Центр відповідальності – такий сегмент діяльності підприємства, у якому встановлено персональну відповідальність керівника за показники діяльності, які він має контролювати.

Центр доходів – це підрозділ маркетингово-збутової діяльності підприємства (фірми), керівник якого відповідає за виручку від реалізації продукції (товарів, послуг) та за витратами, які пов'язані з їх реалізацією.

Центр прибутку – підрозділ, який має виражену товарну орієнтацію діяльності та інформаційно тісно пов'язаний з керівництвом підприємства (фірми) і може самостійно отримувати прибуток незалежно від успішності роботи інших його ланок.

Цикл обліковий - послідовність дій від фіксації подій до підготовки звітів і закриття рахунків.

Ціна – виражена в грошовій формі вартість одиниці товару, що представляє суспільно необхідні витрати на його виробництво.

Ціна безбитковості – ціна, яка дорівнює сумі витрат на виробництво і реалізацію товару (без отримання прибутку).

Ціна виробника – ціна товару, за якою він надходить із сфери виробництва у сферу обігу (роздрібну торгівлю, торгового посередника тощо).

Ціна виробництва - ціна товару, в основу якої закладено матеріальні витрати, оплату праці, загальнозаводські витрати та середній розмір прибутку у розрахунку на одиницю виробу.

Ціна відпускна – ціна, за якою підприємство реалізує продукцію виробничим та торговельним підприємствам для наступної її реалізації (переробки).

Ціна договірна – ціна, яка встановлюється за домовленістю між виробником (продавцем) і споживачем (покупцем) продукції.

Ціна закупівельна - ціна, за якою здійснюється закупівля сільськогосподарської продукції у її виробників. Особливістю Ц.з. є диференціація їхнього рівня по природнокліматичних зонах, а в окремих випадках — і внутрізонна диференціація.

Ціна контрактна – ціна, яка зафіксована у контракті на момент його укладання, протягом терміну його дії чи до моменту виконання.

Ціна кошторисна – використовується для визначення розрахункової вартості нового будівництва, реконструкції, технічного переобладнання підприємств.

Ціна оптова – ціна, за якою торговельні посередники реалізують

продукцію партіями іншим підприємствам, населенню та постачальницько-збутовим організаціям.

Ціна реалізації – визначена та остаточно встановлена ціна, за якою товар продається чи купується.

Ціна ринкова справедлива - це ціна, за якою товари (роботи, послуги) передаються іншому власнику за умови, що продавець бажає передати такі товари (роботи, послуги), а покупець бажає їх отримати за відсутності будь-якого примусу, обидві сторони є взаємно незалежними юридично та фактично, володіють достатньою інформацією про такі товари (роботи, послуги), а також ціни, які склалися на ринку ідентичних (а за їх відсутності — однорідних) товарів (робіт, послуг).

Ціна роздрібна – ціна, за якою товар продають населенню, підприємствам (організаціям) через роздрібну торговельну мережу.

Цінності валютні - включають: 1) *валюту України* – грошові знаки у вигляді банкнот, казначейських білетів, монет та в інших формах, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України, а також вилучені з нього, але підлягають обміну на грошові знаки, які перебувають в обігу, кошти на рахунках у внесках в банківських та інших кредитно-фінансових установах на території України; 2) *платіжні документи та інші цінні папери* (акції, облігації, купони до них, бони, векселі (тратти), боргові розписки, акредитиви, чеки, банківські накази, депозитні сертифікати, ощадні книжки, інші фінансові та банківські документи), виражені у валюті України або в іноземній валюті або монетарних металах; 3) *іноземну валюту готівкою*; 4) *монетарні метали* – золото і метали іридієво-платинової групи в будь-якому вигляді та стані, за винятком ювелірних, промислових і побутових виробів з цих металів і брухту цих металів.

Цінності товарно-матеріальні - товари, сировина, матеріали, паливо, тара, тарні матеріали, запасні частини, готова продукція на складі і т.д.

Ч

Чартер, чартер-партія - договір, відповідно до якого обумовлена частина судна чи все судно орендується фрахтувальником у судновласника на визначений період чи для виконання визначеного рейсу. Розрізняють такі види чартерів: *бербоут-чартер* - договір щодо фрахтування судна без екіпажу, коли фрахтувальник несе усі витрати по його використанню і виплачує орендну плату судновласнику; *тайм-чартер* - договір щодо фрахтування судна з екіпажем, коли все судно, укомплектоване екіпажем, чи його частина надається на визначений час у розпорядження фрахтувальника для перевезення вантажів у будь-яких напрямках; *дймайз-чартер* - договір щодо фрахтування судна, коли судновласник передає його фрахтувальнику на обумовлений термін разом з командою, члени якої стають службовцями наймача.

Чек – грошовий документ встановленої форми, що містить беззаперечне

письмове розпорядження власника рахунка (клієнта) банку, який обслуговує його, сплатити певну суму грошей пред'явникові чека або іншій вказаній у чеку особі. Чек є інструментом розпорядження коштами, що є на поточному рахунку. При розрахунках чеками виникають економічні відносини між трьома суб'єктами.

Чек акцептований – чек, що містить акцепт банку, який гарантує зарахування на рахунок отримувача суми коштів, зазначеної в чеку.

Чек видатковий – розрахунковий документ, який друкується реєстратором розрахункових операцій при проведенні розрахунків у разі видачі коштів покупцю при поверненні товару, прийнятті цінностей у заставу, виплаті виграшів у державній лотереї тощо.

Чек грошовий – письмове розпорядження власника рахунку (чекодавця) установі банку, яка обслуговує його, сплатити готівкою певну суму грошей чекодержателю.

Чек дорожній - платіжний документ, який застосовують, як правило, у міжнародних розрахунках, містить наказ власника рахунку банку виплатити зазначену в чеку суму грошей власникові чека за зразком його підпису, поставленого на чеку в момент продажу.

Чек іменний – чек, виписаний на ім'я певної особи.

Чек розрахунковий – чек, оплату якого здійснюють шляхом перерахування грошей з рахунку чекодавця на рахунок пред'явника.

Чек фіскальний звітний – документ встановленої форми, який друкується реєстратором розрахункових операцій та містить дані денного звіту. Інформація про обсяг виконаних розрахункових операцій під час друку заноситься до фіскальної пам'яті.

Чекодавець – особа, яка видала чек.

Чекодержатель – особа, яка є власником виписаного чека.

Чисельність персоналу середньо облікова - 1) *за місяць* — це сума виходів та невиходів на роботу за всі дні місяця, поділена на календарну кількість днів періоду. При цьому показники за вихідні й святкові дні прирівнюються до показників попередніх робочих днів; 2) *за квартал* визначається додаванням середньооблікової чисельності за три місяці кварталу і діленням суми на три; 3) *з початку року до звітнього місяця включно* визначається додаванням середньооблікової чисельності за всі місяці періоду і діленням суми на кількість календарних місяців з початку року.

Ш

Шахрайство – це навмисно неправильне відображення і подання даних обліку та звітності службовими особами і керівництвом підприємства. Ш. полягає у маніпуляціях обліковими записами і фальсифікації первинних документів, реєстрів обліку і звітності; навмисних змінах записів в обліку, які викривляють суть фінансових і господарських операцій; неправильній оцінці

активів і методів їх списання; пропусканні або приховуванні записів чи документів; невідображенні операцій; незаконному отриманні в особисту власність грошово-матеріальних цінностей; невідповідних записах в обліку.

Шифр рахунку – умовне цифрове позначення (номер) рахунку. У плані рахунків бухгалтерського обліку зазначається шифр та найменування кожного рахунку. В облікових записах замість словесного найменування рахунків з метою скорочення записів вказують їх шифри.

Шкода моральна – шкода, яку заподіяно особистим немайновим правам суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та яка призвела або може призвести до збитків, що мають матеріальне вираження.

Штат – постійний склад співробітників відповідного підприємства (установи, організації). Перелік посад співробітників визначається штатним розкладом.

Штраф – адміністративне або судове покарання у виді грошового стягнення. Сплачені підприємствами штрафи виплачуються тільки за рахунок чистого прибутку і є непродуктивними витратами.

Я

Ярлик складський – бирка уніфікованої форми, яка виготовлена із паперу, деревини або інших матеріалів, яка складається на кожний вид матеріальних цінностей на складі і прикріплюється до комірки стелажу.